

JÓZSEFVÁROSI KÖZMŰVELŐDÉSI KONCEPCIÓ

2023-2030

Tartalom

Bevezetés – Alapelvek	2
Általános célkitűzések, feladatok	5
Jogszabályi háttér	6
Történeti, társadalmi háttér	7
Józsefvárosi művelődéstörténet dióhéjban	7
Társadalmi háttér	10
Józsefváros Közösségeiért Nonprofit Zrt.	13
Közművelődési és együttműködési megállapodások.....	19
Kulturális stratégia – negyedről negyedre	24
Együttműködések lehetőségei	33
Kerületen belüli nem önkormányzati fenntartású intézményekkel való együttműködés lehetőségei	34
Együttműködés a szomszédos kerületekkel, az ott található közművelődési intézményekkel	35
Kulturális turizmus.....	36
Józsefváros zsidó kulturális örökségének bemutatása.....	37
Józsefváros roma kulturális örökségének bemutatása	38
Józsefvárosi Értéktár	38
A kulturális élet támogatása, a kultúra decentralizálása	39
Közművelődési szolgáltatások decentralizációja	40
Civil és kulturális pályázatok, egyéb támogatások	42
Kulturális és közösségi rendezvények támogatása	42
Egyházak, nemzetiségek.....	43
Egyéb önkormányzati közművelődési intézmények és feladatok.....	44
Művészeti és Helytörténeti Tanács	44
Kulturális intézmények és közösségek találkozója, börzéje, közművelődési kerekasztal	44
Közművelődési célok érvényesítése a városfejlesztésben és a kerületi vagyongazdálkodásban	45
Horizontális szempontok, témák és célcsoportok.....	46
A zene összeköt	46
Társadalmi célcsoportok	47
Nemzedékek.....	47
A gyermekek városa	47
Társadalmi rétegek.....	49
INTÉZKEDÉSI TERV (2023-2030).....	50

Mellékletek:

1. Szobrok, emléktáblák jegyzéke
2. Védelemmel rendelkező építészeti örökség jegyzéke
3. Kulturális intézmények jegyzéke
4. Kedvezményes bérleti díjjal kiadott civil-kulturális helyiségek jegyzéke
5. A társadalmi véleményezés menete, a beérkezett vélemények és azok feldolgozása

Bevezetés – Alapelvek

A kultúra, a közművelődés minden józsefvárosi elidegeníthetetlen joga. Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat (továbbiakban: Önkormányzat) messze többet vállal e téren, mint amit a törvényi környezet előír. Teszi ezt annak tudatában, hogy Józsefváros társadalmi-kulturális sokfélesége olyan különleges érték, mely a kerületben élők identitásának szerves része; a józsefvárosi összetartozás közösségi, kulturális, közművelődési helyszínei és alkalmi pedig az itt élők egyenlőségéhez, emberi méltóságuk kiteljesedéséhez, önmegvalósításukhoz, s mindezek révén a kerület kohéziójához döntő mértékben járulnak hozzá. A közművelődés kettős funkciója ebben az értelemben horizontálisan a társadalmi, emberi kapcsolatok megerősítése, míg vertikálisan a társadalmi mobilitás, felemelkedés lehetőségének megteremtése minden itt élő számára.

Józsefváros közművelődés-politikájának középpontjában ennek megfelelően az egyenlőség, az elismerés, az élmény és a közösség fogalma áll. Célunk az részvételen alapuló, kísérletező, kreatív élményközösségek ösztönzése.¹

A kultúra demokratizálásának, a kulturális javakhoz való hozzáférés egyenlőségének, a közösségi részvételnek az eszméje áthatotta az elmúlt négy év önkormányzati politikáját. A kedvezményes civil-kulturális helyiségbérleti pályázat révén számos független alkotóműhely, próbaterem és kiállítótér jött létre kerületünkben. Józsefváros sokszínű kultúrája pedig – zenei és képzőművészeti programok, közösségi események révén – megjelent a kerület közterein. A 2022-es Józsefvárosi Részvételi Költségvetésen megszavazott javaslatnak – az önkormányzati-hivatali foglalkoztatásügyi referens pozíciójának létesítésének, a referens munkába állásának – köszönhetően az Önkormányzat egyre több területen tesz azért konkrétan is, hogy az akadálymentes hozzáférést

¹ Persze az a legjobb, ha ezek autonóm módon, önkormányzati támogatás nélkül működnek; ez esetben csak ahhoz kell hozzájárulnunk (ha erre egyáltalán igényt tartanak), hogy az itt élők megismerjék őket. Ilyen független kreatív közösség a Pneuma Szöv. (másik nevükön: Mókusok): A Pneuma Szöv. "autonóm lények művészeti szövetkezete, amely változatos helyeken és terekben rendezkedik be átmenetileg vagy hosszabb távra. Ahol megjelenünk, ott nyilvános művészeti és közösségi szférát teremtünk. A társadalmi frusztrációt újrashasznosítjuk, a szorongást szupererővé alakítjuk. Mókusok néven 2012 óta építjük nyitott hálózatunkat Budapest 8. kerületében, itt környékbeli lakókkal, aktivistákkal, hajléktalan művészekkel kísérleti közösségi teret nyitottunk, és kerekeken guruló Óriásmókust építettünk. (...)." Némileg hasonló, alulról jövő, alternatív kezdeményezés volt az Off-Biennálé, melynek keretében Oláh Norbert festőművész a Roma Parlament bezárt Tavaszmező utcai épülete (Seenger-ház) előtt mutatott be művészeti performanszt.

lehetőleg mindenütt, és minden programunkhoz biztosítsuk. Ugyanezen elvek jegyében született meg az a Múzeumi koncepció,² melynek küldetésnyilatkozata így fogalmaz:

„A Józsefvárosi Múzeum egy közösségi szemléletű múzeum, mely Józsefváros kultúráját, történeteit és emlékezetét nem csak gyűjti, megőrzi, es bemutatja, hanem a helyi közösséggel együtt alakítja is. A Múzeum kiemelt figyelmet fordít a személyes és kisközösségi emlékezetre, a marginalizált csoportok bevonására, és olyan józsefvárosi értékek feldolgozására és átadására, mint a szolidaritás, a függetlenség és a környezeti fenntarthatóság.” Ennek jegyében nyitja meg kapuit 2024. első felében a Józsefvárosi Múzeum, és ugyanezek az elvek vezetnek most bennünket a Közművelődési koncepció megfogalmazásakor.

A közművelődés egy szakterületnek, egy szakpolitikának a törvényileg is definiált elnevezése. Közművelődésen azt lehet érteni, amikor a település közösségét vagy közösségeit szolgáló kulturális javaknak, kreatív termékeknek és szolgáltatásoknak, valamint a közös művelődésnek, a közösségi részvételnek és az egész életre kiterjedő tanulás feltételeinek, alkalmainak létrejöttét segítjük elő közpénz bevonásával (intézmények működtetése, valamint civil szervezetek és személyek támogatása által). Történhet mindez akár valami újnak a létrejöttével, akár – a törvényt idézve – „a hagyományos közösségi kulturális értékek átörökítésének biztosításával”.

Azért van szükség a rendeleten túl koncepcióra is, hogy az megfogalmazza a szakpolitika főbb céljait, a kötelező feladatok ellátásának mikéntjét, s az ezekhez hozzáadódó önként vállalt feladatokat, ezek miéértjét és hogyanját, nem csak a döntéshozók és a közművelődés területén működő szakemberek, de Józsefváros lakossága és idelátogató vendégeink számára is. Hiszen a kulturális alapú gazdaságfejlesztés, a kulturális turizmus is a közművelődés tágran értelmezett területéhez tartozik.

Az 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről 76 § (3) b) pontja nevesíti továbbá a közösségi és társadalmi részvétel fejlesztését, mint a települési önkormányzatok közművelődési feladatainak egyik alapvető aspektusát. Ezt a 20/2018. (VII. 9.) EMMI rendelet a közművelődési alapszolgáltatások, valamint a közművelődési intézmények és a közösségi színterek követelményeiről, azon belül a II. Fejezet (5) pontja részletezi: *“a) a helyi társadalom kapcsolatrendszerének, közösségi életének, érdekérvényesítésének, az állampolgári részvétel fejlődését elősegítő, közösségfejlesztő programokat, tevékenységeket vagy szolgáltatásokat szervez, b) támogatja az önkéntes tevékenységeket, az önkéntességgel kapcsolatos programokat, vagy szolgáltatásokat szervez, c) a gyermekek, az ifjúság, az idősek művelődését segítő, a családi életre nevelő családbarát, a generációk közötti kapcsolatokat, együttműködést elősegítő programokat, tevékenységeket vagy szolgáltatásokat szervez, d) a különböző kultúrák közötti kapcsolatok kiépítését és fenntartását elősegítő programokat, tevékenységeket vagy szolgáltatásokat szervez, e) a szegénységben vagy más hátránnyal élő csoportok társadalmi, kulturális részvételét fejlesztő, a megértést, a befogadást, a felzárkózást, az esélyegyenlőség megvalósulását elősegítő programokat, tevékenységeket vagy szolgáltatásokat szervez, f) a lelki egészség megőrzését szolgáló, a függőséget, devianciát, áldozattá válást megelőző programokat, tevékenységeket vagy szolgáltatásokat szervez, g) a települési önkormányzattal együttműködésben szakmai támogatást biztosít a helyi partnerségi egyeztetési, együttműködési folyamatok kialakításához és működtetéséhez, biztosítja a közösségi tervezési folyamatok szakmai, szervezési és technikai feltételeit”.* Mindezen feladatok ellátására vonatkozóan Józsefváros önálló részvételi koncepciót alkotott (A Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat részvételi koncepciója), és ezt a Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat Képviselő-testülete (továbbiakban: Képviselő-testület) 2023. május 31-én el is fogadta, így ebben az anyagban ennek csak kivonatos ismertetésére szorítkozunk, illetve az egyéb közművelődési funkciókkal összefüggésben utalunk esetenként a részvételiségre.

2

https://old.jozsefvaros.hu/tu_dokumentumok/6736_20210722_javaslat_jozsefvarosi_muzeum_mukodesevel.pdf

A közművelődés, a közösség által preferált kulturális lehetőségek biztosítása, közgazdaságilag az úgynevezett „támogatott javak” körébe tartozik és olyan szolgáltatások formájában jelenik meg a lakosság számára, melyekért elsősorban nem az igénybevevők, nem a fogyasztók fizetnek; vagyis ingyenesek. A Közművelődési Konceptió ennek a tervezett és jónak tartott stratégiai irányait, főbb módszereit jelöli ki, anélkül, természetesen, hogy merev keretek közé szorítaná a kultúrát.

A „közművelődés” megnevezése, a köz- és a művelősi eredetű, ezért történetük során sokféle jelentéssel gazdagodó szavait felhasználva jött létre, alkotóelemeihez képest nemrég, a nyelvújítás során, az ezerhétszázas évek végén. A kifejezés nagyjából Józsefvárossal egyidős. A „művelődés” a *cultura* nyelvújítási fordítása (a latin *colo* szótól jelentése: megművelni). Ennek származéka szolgált a latinban a kultusz – az áhítatos tisztelet, amit művelnek – megnevezésére, melynek kifejeződése az áldozatok bemutatása volt. Ezt a fogalomkört gazdagítja a latinban a *cultura animi* kifejezés, a lélek megművelése, ami a művelődés maga. A *cultura* szó kultúra jelentésű használata az egyházi latinnal terjedt el világszerte.

A kultúra a mindennapi gyakorlatainkban lehorgonyzott belső, kognitív reprezentációk és ezekhez kapcsolódó jelek, szimbólumok komplex rendszere, ami magában foglalja az ezek használatára vonatkozó ismereteinket is. Ezek teszik lehetővé az általunk ismert gondolkodást, a jelek pedig magunk kifejezését és mások kifejezéseinek értelmezését, a kommunikációt. E megközelítésben a kultúrában osztozó emberek egyenlők, akkor is, ha nem egyformák.

A kultúra szavakba, érzésekbe, viselkedésekbe, tárgyakba kódolt jelentések komplex rendszere, ami egészében soha sehol nem jelenik meg (még úgy sem, mint magyar-, roma-, népi- vagy alternatív-kultúra), hanem egyedi/eseti megnyilvánulásai, reprezentációi vannak: közlések, öltözetek, díszítések, előadások, művek stb. Minden emberi közösségként definiálható csoportnak (a legkisebbektől a legnagyobbakig, a családotól és baráti köröktől a több millió követővel bíró vallásokig) vannak jellemző kulturális megnyilvánulásai. A leggyakrabban ez alapján érzékeljük, hogy sajátos közösségről van szó. Ez kifejeződik szóhasználatban, beszédmódban, viselkedésekben, gesztusokban, öltözködésben stb. Ezek mögött sajátos tudások és hiedelmek, valamint értékek rendszere húzódik meg.

A „magas” kultúrát szokás még a népivel vagy a populáris/népszerűvel, valamint az alternatívval szembeállítani. Ez a kanonizálás szemléletében és gyakorlatában gyökerezik. De ezzel szemben áll az a – jelen dokumentumban kifejtett – közművelődési szemlélet, amely minden társadalmi csoportot egyenlőnek tart, és a minél szélesebb körű részvételt, a közös alkotás, a közös tanulás, vagy akár a közös játék gyakorlatát állítja előtérbe.

Józsefváros identitása szintén kulturális szimbólumok és gyakorlatok – olvasás és írás, zenehallgatás és éneklés, beszélgetések, közös biciklizések³ és városi séták –, révén formálódik; szövegek (Pál utcai fiúk, A zöld elefánt, Rozsdatemető), szerzők (Mikszáth Kálmán, Babits Mihály, Mándy Iván), festők (Gulácsy Lajos, Kádár Béla, Fiedler Ferenc), filmek (Pál utcai fiúk, Eldorádó, Nyócker, Roncsfilm), tudósok (Csapody Vera, Déri Miksa, Marczali Henrik, Heller Ágnes), muzikusok (Pege Aladár, Farkas Gyula, Fátyol Tivadar), az épített örökség (a nagykörút bérpalotái, a Ganz-negyed üzemcsarnokai, a Csarnok- és Magdolna-negyedi kis utcák földszintes házai), helyek (az egykori kávézók, a Népszava-nyomda, a Vasas-székház, a Százados úti művésztelep), az itt élő különböző közösségek együttes „alkotása”; de része a gyerekeknek szervezett kézműves foglalkozás, az amatőr kórus, a közéleti beszélgetés, a szabadtéri és filmszínházi filmvetítések is (amiket vita követ), vagy része a közösségi költségvetés megalkotása, és persze része az einstand, meg a Fűvészkert pálmaháza. Része a Magyar Nemzeti Múzeum lépcsőjén el(nem)hangzott Nemzeti Dal, az 1838-as árvíz és a Rákóczi téri csarnok leégésének emlékezete, a Teleki téri piac nyüzsgése (egykor és most), a templomok,

³ Ilyen programokat is támogatott, és fog is támogatni a jövőben az Önkormányzat, a Közösségi Részvételi Iroda (KRI) szervezésében: „Ingyenes bringaoktatás teljesen kezdő felnőtteknek. A Józsefvárosi Önkormányzat és a Velo Budapest – öt alkalmas, ingyenes kerékpáros tanfolyamát teljesen kezdő felnőtteknek.”

zsinagógák és imaházak, a cigány, zsidó, német, szlovák, szerb, bolgár, görög, örmény, ruszin hagyomány. Közös emlékeinket őrzi a Józsefvárosi Múzeum és a szomszéd a gangon, a Teleki tangó, a Tűzfalon túl, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központi épülete és Kálvária téri fiókja, az emléktáblák és botlatókövek, a síremlékek a Fiumei úti temetőben, a lakójegyzékek, a Tavaszmező utca sarkán az épület sarkából lánctalpak által kimart seb, a golyónyomok a falon, de éppúgy a Fortepan, a Topotéka s megannyi zúgó szerver is a világon. Ám legfőképpen mégis mi, itt, közösen, együtt.

Általános célkitűzések, feladatok

Horizontális céljaink:

- A kultúra demokratizálása, közösségivé tétele, a *public art*⁴ elvének alkalmazása.
- Együttműködés nem kerületi, nem önkormányzati fenntartású intézményekkel,
- A kerületi identitásból fakadó, hagyományos kulturális értékek, valamint kreatív közösségi értékek bemutatása, a kulturális turizmus fejlesztése,
- Az egész életre kiterjedő tanulás feltételeinek biztosítása,
- A közösségi és társadalmi részvétel fejlesztése.

A 8. kerület nyolc pontja. A közművelődési koncepció alapelvei

- Biztosítjuk a lakosság közművelődési igényeinek kielégítéséhez szükséges keretfeltételeket: intézményeket működtetünk, melyek alkalmakat kínálnak a rendezvényeiken való aktív részvételre, együttlétre és szórakozásra.
- Támogatjuk hatáskörünkben a kulturális befogadást, a kulturális inklúziót, a kultúrák közötti párbeszédet, valamint közösségeink kulturális kibontakozását, önszerveződését;
- Támogatjuk az alkotó művelődési közösségek működését;
- Támogatjuk a kerületben és/vagy a kerületért tevékenykedő civil szervezetek közművelődési tevékenységét, az önkéntesség és a részvétel minden formáját;
- Támogatjuk az idegenforgalmat a közművelődés eszközrendszerével is (a közművelődési programok egy része idegenforgalmi látványosság is);
- Segítjük a felnőttoktatási programokhoz, a munkaerő-piaci átképzéshez, valamint az általános állampolgári-közösségi ismeretek terjesztéséhez való hozzáférést; megteremtjük az iskolán kívüli közös tanulás lehetőségeit;
- Felkaroljuk az új kulturális, közművelődési kezdeményezéseket, melyek elősegítik a társadalmi szolidaritást, mobilitást, kommunikációt; a környezetünkért és egymásért érzett felelősség felvállalását, az egymásra való nyitottság kibontakozását;
- Őrizzük, éltetjük és gyűjtjük Józsefváros hagyományait, tárgyi és szellemi emlékeit.

A támogatás formája lehet például csoportokat célzó (együttműködés, pályázatok kiírása, támogató szolgáltatások: tanácsadás a pályázatokon való részvételben stb.) vagy családoknak, egyéneknek szóló (rendezvények, tanfolyamok, műhelyek, segítség hivatali ügyintézésben stb.)

⁴ Nem köztéri, hanem közösségi, „alacsonyküszöbű” művészet értelemben.

Az Önkormányzat szükségesnek tartja egy új, a kerület egészét érintő közművelődési koncepció elkészítését, nemcsak azért, mert világunk és vele a kulturális szokások, igények egyre gyorsabb változása komoly kihívás, hanem azért is, hogy az Önkormányzat politikai programjának megfelelően más átfogó, érték-orientált koncepciókhoz (pl. A Józsefvárosi Önkormányzat részvételi koncepciója 2023., Gyerekbarát Józsefváros Koncepció 2022), stratégiákhoz (pl. Integrált településfejlesztési stratégia felülvizsgálata 2022.; Civil stratégia 2021.) és programokhoz (pl. Józsefvárosi esélyegyenlőségi program 2022) illeszkedjen, és azokhoz hasonlóan a kerület közösségei által megvitatásra és elfogadásra kerüljön, hogy alkalmat adjon a témáról való közösségi és szakmai véleménycserére és visszajelzésre.

Jogszályi háttér

Az Önkormányzat közművelődési feladatellátásával kapcsolatban elsősorban az alábbi jogszályokat tekinti irányadónak:

- Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.) 23. § (5) bekezdés 13. pontja alapján a kerületi önkormányzat feladata különösen a helyi közművelődési tevékenység támogatása, a kulturális örökség helyi védelme;
- A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény (továbbiakban: Kulttv.)

A kerületi önkormányzatok közművelődési feladatai a közművelődési alapszolgáltatások teljes köre: 76. § 3.

- a) művelődő közösségek létrejöttének elősegítése, működésük támogatása, fejlődésük segítése, a közművelődési tevékenységek és a művelődő közösségek számára helyszín biztosítása,
- b) a közösségi és társadalmi részvétel fejlesztése,
- c) az egész életre kiterjedő tanulás feltételeinek biztosítása,
- d) a hagyományos közösségi kulturális értékek átörökítése feltételeinek biztosítása,
- e) az amatőr alkotó- és előadó-művészeti tevékenység feltételeinek biztosítása,
- f) a tehetség gondozás- és -fejlesztés feltételeinek biztosítása, valamint
- g) a kulturális alapú gazdaságfejlesztés.

Megyei jogú városban és a főváros kerületeiben a települési önkormányzat a közművelődési alapszolgáltatások folyamatos hozzáférhetősége érdekében művelődési ház, művelődési központ vagy kulturális központ közművelődési intézményt biztosít.

- Az alapszolgáltatások követelményeit a közművelődési alapszolgáltatások, valamint a közművelődési intézmények és a közösségi színterek követelményeiről szóló 20/2018. (VII. 9.) EMMI rendelet tartalmazza.
- Az önkormányzat közművelődési feladatairól szóló 81/2011. (XII.22.) önkormányzati rendelet 4. § (1) A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény 76. § (3) bekezdésében foglalt alapszolgáltatások teljes körének ellátása érdekében az Önkormányzat nonprofit gazdasági társaságot alapít, ennek nevesítését az 1. melléklet tartalmazza. Ez ma a Józsefváros Közösségeiért Nonprofit Zártkörűen működő részvénytársaság.
- A műalkotás és emléktábla állításának rendjéről szóló 43/2022. (XII.15.) önkormányzati rendelet

A hazai szabályozó és szakpolitikai környezet alakulását nem tisztünk itt bemutatni. Csak két tényezőre utalunk. Az egyik, hogy a közművelődés jelenleg főosztályként a Kulturális Államtitkárság alá tartozik. A másik, hogy az Államtitkárság céljai között előkelő helyen áll a „kulturális alapellátás” fogalma, és a Kormány ebben az önkormányzatok felelősségét hangsúlyozza. Épp e felelősség vezeti a Képviselő-testületet, amikor e koncepciót elfogadja.

A folyamatról:

- A koncepció szövegét 2023. szeptember 12-én bocsátottuk nyilvános vitára. Megszövegezésében elsősorban Dr. Erőss Gábor, Lágler Péter, Pacsika Márton és Rókusfalvy-Bodor Gergely vett részt. Közreműködött továbbá Csőke Zita, Nemes Gábor, Rácz Judit és Tamás István.
- 2023. szeptember 25-én került sor a koncepció nyilvános vitájára a H13-ban.
- 2023. október 1-ig fogadtuk az írásos észrevételeket (ezek, valamint a szeptember 25-ei vitában szóban elhangzott észrevételek a függelékben olvashatóak).
- A beérkezett észrevételek és javaslatok figyelembevételével átdolgozott szöveg 2023. október 30-án készült el.

Történeti, társadalmi háttér

Józsefvárosi művelődéstörténet dióhéjban

A Belváros-Lipótváros után Józsefváros Pest legrégebbi városrésze, az 1720-as években kezdett benépesedni. A kerület kulturális fontosságát mutatja, hogy alig néhány száz méteren belül található a Magyar Nemzeti Múzeum, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár és az Uránia Nemzeti Filmszínház, az egykori képviselő-házban működő Olasz Kultúrintézet, az egykori Festetics palotában működő német nyelvű Andrássy Egyetem, a Magyar Természettudományi Múzeum, valamint Európa legrégebbi folyamatosan működő művésztelepe, a Százados úti Művésztelep is. Ugyancsak Józsefvárosban található Budapest legnagyobb befogadóképességű színháza, az Erkel Színház is, csakúgy, mint a nyolcadik kerület kultikus meséjének, a Pál utcai fiúknak az éppoly kultikus helyszíne, a Fűvészkert. Épített öröksége változatos: szűk utcás, két-három, helyenként négy-ötemeletes, századfordulós bérházak mellett tágas udvarokkal rendelkező (hajdan kereskedők vagy iparosok lakta) földszintes épületek, műhelyek, raktárok, szoba-konyhás lakásokkal teli hatalmas bérkaszárnnyák, körfolyosós bérházak, lakótelepek.

A mai Józsefváros területén a 18. században javarészt még kertek, szántók és majorok helyezkedtek el. A kialakuló külvárosi rész magja a mai Horváth Mihály tér körül épült ki a Pacsirtamezőnek nevezett dűlőben. Elsőként, 1729-ben, Kastberger József városi tanácsnok parcellázta fel a mai Horváth Mihály tér – Rigó utca – József utca – Őr utca által határolt részen elterülő szántóföldjét. Később Pest városának terjeszkedése, a lakosság szám emelkedése miatt fokozatosan felosztottak több, a falon kívül található szántót és majort is.

1766-ban Pest város tanácsa a külvárost két részre osztotta, kerületünk az Alsó-Külváros része volt. 1777-ben Mária Terézia engedélyével a városrészt Szent Józsefről – az ebben az évben alapított plébánia védőszentjéről –, illetve József trónörökösről (későbbi II. József) Józsefvárosnak nevezték el.

Az 1838-as árvíz a kerületben található vályogból készült földszintes épületek jelentős részét elpusztította. Ezután gyorsan megkezdődött az újjáépítés, betemették a Rákos árkot és rendezték a Rákóczi tér környékén elterülő téglavető és téglalegető területét is, de a mai József körúton kívül továbbra is zömében földszintes házak épültek. Az 1870-es években megkezdődött a Nagykörút kiépítése, amely a század végére egyfajta választóvonalat képezett. A Mágán negyed arisztokratái és

jómódú polgárai palotákban, illetve tágas lakásokban laktak, míg a külsőbb részeken a kisiparos és munkás rétegek inkább falusias, földszintes, komfort nélküli házakban, valamint pincelakásokban éltek.

Habár a 19. század második felétől a külsőbb területeken is többemeletes bérházak sora készült el, még napjainkban is találkozhatunk egy-egy földszintes lakó- vagy üzemépülettel Józsefvárosban. Az államszocializmus alatti lakótelep-építés kerületünket – a Losonci-negyed átépítése kivételével – elkerülte, ebben az időben csupán a foghíjak beépítésére, illetve néhány intézmény létesítésére került sor.

A terület jellegéből adódóan a korai betelepülők elsősorban mezőgazdasággal foglalkoztak, a majorok zsellérei, birka- és juhtenyésztők, vincellérek, illetve a mai Rákóczi tér környékén található tégláégető munkásai éltek itt. A 18. században néhány legénnyel dolgozó kisipari műhelyek kezdtek meg működni, majd a 19. század második felére az iparból és kereskedelemből élők száma megnőtt. A személyszállítás és fuvarozás területén dolgozók is jelentős számban éltek Józsefvárosban, e foglalkozások emlékét még ma is őrzik a kerület egyes utcanevei (Bérekocsis utca, Nagy Fuvaros utca, Kis Fuvaros utca).

Ugyan már a 19. század második felében több olyan üzem volt a kerületben, amely 30 főnél több munkást foglalkoztatott, például Thék Endréé (valamivel később, Trianon után költözött ide a Körmöcbányai Pénzverde), azonban Józsefváros iparára az egy-két segédet és inast foglalkoztató kisipari műhelyek voltak a jellemzőek. A 20. század elejére arisztokraták és nagypolgárok, kereskedők, iparosok és fuvarosok mellett orvosok és egyetemi tanárok, szülész nők, hivatalnokok, gyári munkások, napszámosok és cselédek egyaránt otthonra találtak Józsefvárosban. A rendszerváltás után kezdődő városrehabilitációs projektek hatására a lakosság napjainkra részben kicserélődött, azonban a kerület hajdani kisipari jellegét még ma is őrzi néhány működő műhely és mester.

A 18. században még főleg külföldről érkeztek ide betelepülők (ausztriai és délnémet bevándorlók, szlovákok, szerbek), a 19. századtól azonban zömében a vidéki lakosság beköltözése volt jellemző. Józsefváros így nemzetiségi és vallási hovatartozás szempontjából igen sokszínűvé vált, a magyarok mellett bajorok/németek, evangélikus szlovákok és ortodox szerbek is éltek itt, a mai Mátyás téren és környékén számos muzsikuscigány, illetve a Népszínház utca – Teleki tér tájékán pedig jelentős zsidó közösség települt le.

Józsefváros lakossága már a településrész kialakulásának pillanatától mind társadalmi státuszt és jövedelmet, etnikai és nemzeti hovatartozást, értékrendet és életstílust tekintve is igen sokszínű volt, amely a kulturális életben ma is meghatározó szereppel bír.

Az 1830-as évektől Józsefváros egyre inkább Pest kulturális központjává vált, amelyet elősegített, hogy már az 1873-as városegysítés előtt országos jelentőségű kulturális intézmények kezdtek meg itt tevékenységüket. 1837-47 között megépült a Nemzeti Múzeum épülete Józsefvárosban, 1837-ben megnyitotta kapuit a Pesti Magyar Színház (később Nemzeti Színház) szintén kerületünkben. A 18. század második felétől a Belső-Józsefvárosba betelepülő arisztokraták és polgárok otthonaiban már élénk kulturális élet folyt, szalonjaik rendszeres színterei voltak írók és költők, művészek találkozóinak.

Már ebben a században felsőoktatási intézmények települtek ide: a Ludovika Akadémia, a Tudományegyetem Vegytani Intézete, az Állatorvosi Főiskola, illetve a Semmelweis Egyetem több tanszéke és klinikái. 1877-ben elkezdte működését az Országos Rabbiképző Intézet, illetve ennek keretein belül 1894-től 1950-ig az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat, amelynek több jelentős kiadványa jelent meg.

1865-ben Ybl Miklós tervei alapján felépült a Régi Képviselőház a mai Bródy Sándor utcában, ezáltal az ország politikai központja is itt alakult ki. Az országgyűlés képviselőháza közel négy évtizedig,

az Országház 1902-ben történt elkészültéig működött ebben az épületben. Később – többek között – munkásgyűlések helyszínéül szolgált, majd 1942-től az Olasz Kultúrintézet otthona lett.

Mindeközben a Tisztviselőtelepen is felvirágzott a társasági élet, melynek fő színtere a kocsmá volt, de a telepiek dalárdát, azután Tornaegylet is alapítottak. Nemsokára favázas közösségi ház is épült, itt tartották 1889-ben az első bált. 1892-ben megalakult a Kaszinó. 1905 májusától kezdve pedig minden évben megrendezték a rózsabált (ezt a rendszerváltás után felelevenítették). A helyiek úgy emlékeznek, a közeli Ludovikáról sok katona járt ide a lányok miatt.

A 19-20. század fordulójára Józsefvárosban számos vendéglátóhely, kocsmá és kávéház működött, főleg ez utóbbiak az irodalmi élet aktív színteréül szolgáltak évtizedeken keresztül (pl. Baross Kávéház, Múzeum Kávéház, Simplon kávéház). Sok költő és író lakott és alkotott a kerületben, hogy csak néhányat említsünk: Fáy András, Jókai Mór, Babits Mihály, Molnár Ferenc, Karinthy Frigyes, Radnóti Miklós, Kertész Imre (utóbbi kettő csak gyerekként). A pezsgő kulturális életet segítette elő a nyomdák, lapkiadók és szerkesztőségek (pl. Népszava szerkesztőség és Világosság Könyvnyomda, Révai Testvérek Irodalmi Intézete, Szent István Társulat Stephaneum nyomdaüzeme), illetve a könyvtárak közelsége egyaránt (1931-ben a Wenckheim palotába költözött az akkor már nyilvános könyvtárként funkcionáló Fővárosi Könyvtár).

Az irodalmi élet meghatározó szereplői mellett nagy számban éltek – az akkor még X. kerülethez tartozó – Százados úti művésztelepen, illetve a kerület műteremlakásaiban képzőművészek is (pl. Kádár Béla, Czigány Dezső, Medgyessy Ferenc, Kisfaludi Strobl Zsigmond, Farkas Aladár).

Az 1900-as évek elejétől kezdődően olyan színházak, kabarék és mozik is működtek a kerületben, amelyek alacsonyabb árakkal, műsorkínálatukkal a szélesebb közönség kiszolgálását célozták (pl. Józsefvárosi Színház, Népopera – Városi Színház, Apolló Kabaré). A 19. század elején Józsefvárosban több, a munkásság művelődését szolgáló intézmény is megkezdte működését, az idei évben 120 éves jubileumát ünneplő Magyarországi Vas- és Fémmunkások Központi Szövetsége 1928-ban nyitotta meg új székházát a Magdolna utcában. A Ganz-MÁVAG Művelődési Központot 1910-ben alapították, a Gutenberg Művelődési Otthon a nyomdász szakmában dolgozók kapcsolódásának színtere volt. Ezekben az intézményekben különböző szakkörök, klubok működtek és színházi előadásokat tartottak, illetve amatőr művészegyüttesek alakultak. Ebben az időszakban a kerületben a munkásság és a kispolgárság igényeit kiszolgáló könyvtárak is működtek, illetve felnőttoktatási intézmények kezdtek meg tevékenységüket (Erzsébet Népakadémia, Józsefvárosi Munkásgimnázium Egyesület).

A kulturális élet fejlődése a világháború éveiben megtorpant, majd a II. világháború után az újjáépítésekkel párhuzamosan indult fokozatosan újra. A 20. század második felében néhány nagyobb gyár és üzem is működött a kerületben (Ganz-MÁVAG, Május 1. Ruhagyár), a közművelődési és kulturális feladatokat pedig elsősorban állami fenntartású, központosított intézmények (úttörő- és kultúrházak, művelődési központok, klub-könyvtárak) látták el. A kerületben 1957-től működött úttörőház, ahol klubfoglalkozásokat (többek között néptánc, iparművészeti, fotós, bűvész, sakk) és képzéseket tartottak.

A mozik a populáris és „elit-” kultúra, illetve a különböző égtájak felől érkező kulturális hatások metszéspontjában helyezkedtek el. Közművelődési funkciót láttak el azok a vállalati színterek is, ahol rendszeresen felléptek (korabeli szóhasználattal: hakniztak) különböző színművészek, énekesek.

1963-ban létrehozták a Józsefvárosi Művelődési Klubot (1972-től Józsefvárosi Művelődési Ház), az Asztalos János Ifjúsági Parkban pedig napközis táborokat és kulturális eseményeket szerveztek. A Józsefvárosi Művelődési Ház az idők folyamán több telephellyel bővült és üzemelt, így még szélesebb körű közművelődési tevékenységet tudott kifejteni. A József krt. 70. szám alatti épület földszintje már megépítésétől kezdve (1893) kulturális funkciót töltött be, majd 1976-tól a Józsefvárosi Művelődési Ház kiállítótereként funkcionált.

A művelődési ház ismeretterjesztő és művészeti programokat rendezett, valamint a kerületi képzőművészek kiállításainak is helyet adott. Szerveztek – többek között – bábos fórumokat és kiállításokat, a múzeumkertben koncerteket és hangversenysorozatokat, báb- és gyermekszínházi előadásokat, illetve az Ifjúsági Parkban könnyű- és népzenei koncerteket, szabadtéri rendezvényeket, de voltak komplex készség- és személyiségfejlesztő foglalkozásaik is gyermekek számára. Ezen kívül országos múzeumokkal közösen szaktáborokat, történelmi és néprajzi játszóházakat rendeztek. Feladatuknak tartották a hátrányos helyzetű fiatalokkal való foglalkozást is, így a Magyar Pszichiátriai Társaság és a Pszichiátriai Klinika szakembereivel együttműködve szakmai tanácsadásokat és pszichoszociális tréningeket indítottak. 1987-ben létrejött a Józsefvárosi Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda, ahol a fiatalok elhelyezkedési, társadalmi, beilleszkedési, drog- és párkapcsolati problémáinak megoldását segítették. Emellett fontosnak tartották az idősebb korosztály, valamint a társadalmi leszakadás veszélyeivel küszködő csoportok támogatását. A művelődési ház tanfolyamok szervezését is magára vállalta, voltak itt szabó-varró, virágkötő, háztartásvezetési, számítógépes oktatások, majd az 1990-es évektől OKJ képzéseket indítottak.

A művelődési ház Józsefvárosi Klubja fontos szerepet töltött be a rock kultúra terjesztésében, a kibontakozó alternatív zenekari mozgalom számára fellépési lehetőséget biztosított, emellett igényes szórakozást kínált a fiatalok számára. A klub a fővárosi rock, underground és alternatív zenei életében másfél évtizedben betöltött szerepét a Mikszáth téri Tilos az Á, valamint a Fekete Lyuk megnyitásával fokozatosan elvesztette. A klub másik jelentős tevékenységi köre a népzenehez és népművészethez köthető, népi iparművészeti klubot, táncházakat és népi hangszerismertetőket tartottak, de működött itt country klub és világzenei programokat is kínáltak.

1997-ben a Józsefvárosi Művelődési Ház, a Józsefvárosi Klub, a Zászlóujjtemény és az Orczy Kert összevonásával létrejött a Józsefvárosi Kulturális Központ. A kerület kulturális-közművelődési intézményrendszere később ismét változott, a feladatokat a Józsefvárosi Közösségi Házak Nonprofit Kft., illetve a Józsefvárosi Kulturális és Sport Közhasznú Társaság (később JóHír Józsefvárosi Média, Rendezvény és Galéria Központ Közhasznú Nonprofit Kft.) látta el.

2005-ben az Önkormányzat és a Rév8 Zrt. elindította a Magdolna Negyed Programot, ennek a szociális városrehabilitációs projektnek a keretében, 2008-ban nyitotta meg kapuit a Kesztyűgyár Közösségi Ház. A környék áttervezése a lakosság bevonásával történt, a Mátyás tér 15. szám alatti egykori lakó- és üzemi épületegyüttesek átépítésével és felújításával alakították ki a megnyíló új közösségi teret. Az intézmény a szabadidős és kulturális programokon kívül szociális tevékenységhez kapcsolódó feladatokat is ellát, álláskereső klubot, mentorprogramot, valamint tanodát egyaránt működtet.

2013-ban az Önkormányzat a József krt. 70. szám alatti kiállítóteret felújította, amely Józsefvárosi Galéria és Rendezvényközpont néven, új koncepció szerint folytatta működését. Az intézmény nemcsak kiállító teremként funkcionált, hanem teret adott ágazati- és díjkiosztó ünnepségeknek, kerületi rendezvényeknek és fesztiváloknak, emellett Józsefváros lakosainak kulturális bázisaként működött tovább. A Józsefvárosi Galéria és Rendezvényközpont utódszervezeteként létrejövő muzeális intézményre vonatkozó koncepciót 2021 júliusában fogadta el a Képviselő-testület, amely alapján a Józsefvárosi Múzeum a tavalyi évben a József krt. 70. szám alatt megkezdte tevékenységét (erről a JKN. Zrt-t bemutató fejezetben írunk bővebben).

Társadalmi háttér

Józsefváros közművelődési koncepciójának korunk szociokulturális meghatározottságai adnak keretet. Sok tekintetben meghatározó, hogy nemrég lábaltunk ki az egész világunkat alapvetően megrázó világjárványból; e világjelenségnek volt és van közvetlen józsefvárosi hatása: programok maradtak el, közösségek zilálódtak szét, de újak is születtek.

A pandémia okozta válságot és az ökológiai katasztrófa fenyegetését tovább fokozta az Ukrajna elleni orosz agresszióból fakadó háború is. Óvodáinkban és iskoláinkban már jelen vannak azok az ukrán menekült gyermekek, akik már most is, és ha a háború elhúzódik, akkor hosszabb távon is hatással lesznek Józsefváros kulturális arculatára. (Ahogyan azt a korábban érkezett bevándorlók, a kínai, kopt és más közösségek példája is mutatja.)

Az egymást követő válságok okozta bizonytalanság, az egzisztenciális nehézségek vagy azok veszélye a bezárkózó magatartásformákra ösztönöznek, de – ezzel egyidejűleg – a közösségek, a közös kulturális élmények, az együttlét iránti igényt is növelik.

További globális változás az információs és kommunikációs technológiák átalakulása, fejlődése és elterjedése. A kulturális programok, az emberek figyelmét megragadó, megszerző és megtartani kívánó programok kínálata jelentős részben áthelyeződött a világhálóra. A technológiai fejlődésnek köszönhetően a munkaidő határai is elmosódnak. A korábbiakhoz képest még kevésbé egyértelmű egy-egy „célközönség” időbeosztása. A világháló használata nem csak közművelődési programok hirdetésére, hanem rögzített műsorok, előadások közreadására (stream, podcast, video) és például tanfolyamok elérhetővé tételére is platformokat biztosít. Meg kell említeni a mesterséges intelligencia (MI) fejlődésével való számvetés szükségességét is, a közművelődés is óhatatlanul át fog alakulni (pl. fordítóprogramok használata a kulturális intézményekben stb.).

Számottevő változást jelent az aktív életkor meghosszabbodása és a generációk munkamegosztásának változása, ami egyes rendezvények elé a több generációnak szóló kínálat iránti elvárást támasztja.

Az egymást követő válságok, az egzisztenciális problémák vagy azok veszélye a bezárkózó magatartásformákra ösztönöznek, nem beszélve a bizonytalanság okozta stressz magas szintjéről és következményeiről. A jelen hazai helyzetet tömegek számára a perspektíva, a társadalmi mobilitás, a vágyott előrelépés lehetetlenségének tudata vagy számukra járhatatlan útja jellemzi. Kapcsolódik ehhez a szolidaritás hiányának érzése. Egy példa erre a 28-as villamos népi bölcsessége: ahol egy asszony egyszer csak fennhangon így szólt: *Miért törődjek én másokkal? Velem sem törődik senki.* A Józsefvárosi Közművelődési Konceptió válasza, hogy törödnénk Veled, törődünk Önökkel. Számítunk rád és számíthatsz ránk. Törödjünk egymással, hogy mindenki számíthasson valakire a Józsefvárosban.

Fontos megjegyezni, hogy – a TÁRKI 2021-22-ben végzett kerületi kutatásának adatai alapján – az elmúlt években, évtizedekben a dzsentrifikáció jelentősen érintette Józsefvárost. A lakónépesség 19%-a friss beköltöző, tehát lényegében minden ötödik józsefvárosi lakos él legfeljebb 5 éve a kerületben (átlag feletti az arányuk Középső-Józsefvárosban).

De a tévhitekkel ellentétben az is tény, hogy már a 2011-es népszámlálás adatai alapján is több mint 27%-os volt a diplomások aránya a kerületben; a 12 évvel ezelőtti adatok szerint az iskolai végzettség alapján az alap- és középfokúak aránya megegyezett (36,4-36,3%) és némileg meghaladta a felsőfokú végzettségűek részesedését (27,3%). Vélelmezhető, hogy ez mostanra nagyjából kiegyenlítődött, és a 2022-es népszámlálás adataiban egyharmad-egyharmad-egyharmad körüli arányt fogunk találni.

Ha ez így van, akkor arra is érdemes választ keresni, hogy milyen közművelődés-politikai eszközei vannak az Önkormányzatnak, hogy a dzsentrifikáció folyamatát is figyelembevegye.⁵

⁵ Itt fontos azt megjegyezni, hogy dzsentrifikáció alatt általában a magasabb társadalmi státuszúaknak egy adott területre, városrészbe való beköltözését és az alacsonyabb társadalmi státuszúak onnan való részleges

Mégpedig úgy, hogy a kulturális fejlesztések ne az embereket kiszorító hatással járjanak, hanem az ott élő emberek életminőségének javításával. Ezért is fontos, hogy a pl. a kedvezményes helyiségbérlet-pályázatokon azon civil-kulturális szervezeteket részesítsük előnyben, amelyek élő, szerves, a közösségi részvétel és közös alkotás folyamatain alapuló kapcsolatot ápolnak közvetlen környezetükkel. Általában is igaz, hogy ha nem kész kulturális produktumok „átadásáról” szól a kultúra, hanem az együtt-alkotás közös kreatív folyamatáról, vagy az együtt-tanulás közösségi gyakorlatairól, akkor a helyben létrehozott közművelődési terek és alkalmak nem is szólhatnak másnak, mint az ott (abban a negyedben, abban a háztömbben) élőknek, *a környéken mindenkinek*.

A 2022-es népszámlálás adatai szerint Józsefvárosban több ezer külföldi állampolgár él (a tavalyi adat alapján egész pontosan 9920 fő nem magyar állampolgár, akik közül 7145 fő nem az Európai Unióból származik). Az itt élő külföldiek között éppúgy vannak egyetemisták (hiszen Józsefváros egyetemváros), különböző magyar cégeknél dolgozó uniós állampolgárok, mint ukrain menekültek és vendégmunkások, kínai, vietnámi, közel-keleti, iráni, afgán családok. Az ő közéleti, kulturális részvételük erősítését célozza például az Önkormányzat honlapjának angol nyelvű szekciója, angol nyelvű hírlevele, hírei és kisokosai, az ő kulturális önszerveződésüket mutatja a Kashmir Fesztivál, az ő bevonásukat segíti, ha minél több két- vagy több-nyelvű programot szervez a JKN Zrt., illetve az Önkormányzattal bármilyen formában együttműködő civil, kulturális szervezetek. Az önszerveződő külföldi közösségek jelen vannak többfelé is Józsefvárosban, ilyen például a Lujza utcai Mira-ház (Mira Intercultural Community) vagy a Rákóczi úti Közkincs Könyvtár, amely egy 2017-ben megnyitott angol nyelvű feminista könyvtár és közösségi tér.

A Képviselő-testület által 2023 márciusában 53/2023. (III.30.) számú határozattal elfogadott Helyi Esélyegyenlőségi Program is így fogalmaz: *„(...) itt él a legtöbb roma és a legtöbb bevándorló. A legkülönbözőbb keresztény, zsidó, muszlim és más vallási gyülekezetek mellett jelentős vallási központok találhatóak a kerületben. Józsefváros a budapesti alternatív kultúra bázisa, ugyanakkor országos jelentőségű kulturális és oktatási intézmények is kiemelkedően nagy számban vannak jelen. Egy ilyen közegben, ahol az emberek teljes természetességgel élik meg a kulturális sokszínűséget, ahol a különböző értékrendű és életvitelű emberek napi szinten gyakorolják a békés egymás mellett élés mikéntjét, nem is képviselhet más nézetet az önkormányzat, mint a toleranciát és a kirekesztés minden formájának elutasítását.”* Az Önkormányzat már 2021-ben is támogatta, a „Nem kérünk virágot” alternatív nőnap pályázat⁶ 32 pályázója, illetve 8 nyertese egyikeként, egy kerületben működő civil szervezet „Tanuljunk meg kerékpározni migráns nőkkel” című programját. E program az ismeretlennel, a mássággal szembeni esetleges előítéletek csökkentését, tehát összességében a velünk élő külföldiek integrációját célozta: *„Sokan ismerjük azt a szabadságot, amit a kerékpározás okoz, emellett a kerékpár egy költséghatékony és környezetbarát közlekedési forma. A Magyarországon élő külföldi nők többségének eddig nem volt alkalmuk ezt megtapasztalni, ezért szervezünk egy 3 alkalmas kerékpáros programot. Szeretettel várunk olyan nőket, akik megosztanák a kerékpározás élményét migráns nőkkel, vagy szívesen gyakorolnának velünk.”*

Ezen jó gyakorlatokból kiindulva meghatározó törekvésünk, hogy az integrációt segítő, két- és többnyelvű programok kínálatát bővítsük, a kerületben élő külföldiek számára is elérhetővé tegyük a társadalmi részvétel minél több formáját, valamint a kulturális kínálatot (utóbbit a vizuális művészetek és a zene révén lehet a legkönnyebben megtenni).

kiszorulását szoktuk érteni. De Józsefváros nem egységes egész. Vannak ma is kerületrészek, amelyek részben szegregálnak minősülnek, s ahol tehát kívánatos az új beköltözők megjelenése (ha az nem jár az ott élők kiszorulásával), míg más negyedekben, háztömbökben a dzsentifikáció valóban a „régiek lakók” kiszorulásával jár, ami nem kívánatos jelenség, és ezáltal fenyegeti a társadalmi sokszínűséget. Ezért az ehhez kapcsolódó intézkedések is csak lokálisak lehetnek.

⁶ <https://jozsefvaros.hu/otthon/hirdetotabla/hirek/2021/12/nem-kerunk-viragot-alternativ-nonapi-palyazat-beszamolok/>

Józsefváros Közösségeiért Nonprofit Zrt.

A Józsefváros Közösségeiért Nonprofit Zrt. (továbbiakban: JKN Zrt. vagy JKN) az Önkormányzat közművelődési feladatainak nagy részét ellátó cég. Hat önálló szakmai irányítást is igénylő alegységre tagozódik, ezek a Rendezvényszervezési Igazgatóság, a H13 Integrált Közösségi és Szolgáltató Tér., a Józsefváros Újság, a Józsefvárosi Múzeum, a Közösségi Igazgatóság és az Üdültetési Igazgatóság.

A JKN Zrt. intézményei Józsefvárosi kulturális sokszínűségének igyekeznek megfelelni. A jelenlegi működés helyeitől messzebb eső negyedekben további helyek, együttműködések, programok létrehozását tartjuk fontosnak. Az egész JKN Zrt. közös feladata, hogy együttműködjön, kapcsolatot létesítsen tágabb környezetünk civil-, kulturális-, oktatási- és művészeti intézményeivel, csoportjaival, alkotóival, ezáltal olyan kulturális közeget teremtve, amiben az együttműködők, állami, fővárosi és civil intézmények, a JKN Zrt. és az Önkormányzat igazi partnerekként vesznek részt.

RENDEZVÉNYSZERVEZÉSI IGAZGATÓSÁG

A Rendezvényszervezés feladatai közé tartozik az állami és józsefvárosi ünnepekről, emléknapokról szóló hivatalos megemlékezések megszervezése, lebonyolítása, kulturális és művészeti programok, emléktábla-avatások szervezése, együttműködés, kapcsolat létesítése a kerület civil-, kulturális-, oktatási- és művészeti intézményeivel, csoportjaival, alkotóival; szakmai és szervezési háttér biztosítása projektjeik megvalósításához, szakmai segítség Józsefváros kulturális projektjeinek megalkotásában, lebonyolításában. Ehhez kapcsolódó jó gyakorlat, hogy emléktábla-avatásokra egyre gyakrabban hívjuk meg a kezdeményezőt, hogy mondjon ő is avatóbeszédet, akkor is, ha nincs különösebb rendje-rangja.

Az állami ünnepek, emléknapok, józsefvárosi megemlékezések programjai hivatalos programok, kialakult protokollal. A műsorszervezést olyan irányba fejlesztjük, hogy ahová lehet (például a kiemelt állami ünnepeken, március 15., október 23.), általános és középiskolás fellépőket szervezünk, ezzel megteremtve annak az esélyét, hogy a kerületi iskolák és az önkormányzat így is javítsa az együttműködését.

Az önkormányzati ünnepségekre (díjkiosztók, emléknapok) olyan műsorokat szervezünk, amikben mindig szerepet kap kerületi művész vagy zenekar. 2023-tól számíthatunk a Balogh Paci Ösztöndíjasok részvételére ezen alkalmakon. A Balogh Paci Ösztöndíjat az Önkormányzat hozta létre; ez egy átfogó és hosszútávú ösztöndíjas program, ami a fiatalok képzésére koncentrálna, feltörekvő fiatal művészeket – főleg roma zenészeket – támogat egy éven keresztül. A jelentkezők vállalják, hogy a kerület által szervezett rendezvényeken fellépnek.

Az igazgatóság célja, hogy évenként szervezzen legalább egy új nagyrendezvényt és méltón folytassa az előző éveket, hogy a kerület saját hagyománnyá váló értékes és színvonalas programokat teremtsen. A Rendezvényszervezés erősíti a civil együttműködéseit és fokozatosan olyan kulturális adatbázist hoz létre (a jelen koncepció *Mellékletben* található lista kibővítésével), amely segíti az összehangolt és mégis sokszínű kerületi kulturális élet kiteljesedését.

Programjainknak minden célcsoportot ki kell szolgálnia, mind területileg, mind társadalmilag, korosztályilag, mind kulturális háttér tekintetében. Erre a széles hatókörre példa a Gyermeknap, az Idősek Világnapja, a RákócziSokk, a Mi terünk stb.

Az utóbbi években indultak az alábbi programok és együttműködések, amelyek a fenti elvek alapján formálódtak:

- Józsefvárosi Jazzfesztivál (2021 óta),
- RákócziSokk (2021 óta),

- Gyereki Fesztivál, korábban Mi terünk fesztivál (2021 óta),
- Téletemető kiszabáb-égetés (mely egy jövődöbeli karnevál első mérföldköve), ezt a 2022-ben indítottuk,
- Critical Csepp (2022 óta),
- Cigányzene éjszakája (2022 óta),
- Jótékonyági Főzőverseny (2022 óta),
- Kálvária-fesztivál (volt Dankó Feszt), ez is 2022-ben indult,
- Bacsó Bár (2022 óta),
- Horváth Mihály téri Bálaszín (2022 óta),
- „Téri dallamok” (2023-ben indult),
- Rapfesztivál (2023-ben indult),
- Cigány zenészek éjszakája (2023-ban indult).

Ezek mindegyikéből hagyományt szeretnénk teremteni. A Jazzfesztiválra már idén is tudunk jelentkezőkből is válogatni, a fesztiválon részt venni már egy év után presztízs lett.

De tegyük említést még egy sikeres programról, ez pedig a 2023-ban megvalósított Józsefvárosi Növényvásár, amely egyúttal a kerületi civil szervezetek „expójaként” is működött.⁷ Ez abból a szempontból is közművelődési jelentőségű esemény, hogy a 2022-es Részvételi Költségvetés nyertes ötlete alapján, több mint 30 civil szervezet bevonásával, kézműves kultúra és ökológiai fenntarthatóság szemléletét átadó programelemekkel valósult meg.

Minden évben gyarapszanak az együttműködésben született programok is: 2022-ben így született a Terek közti körök a Satóbbi Egyesülettel, az Ökofeminista Fesztivál a Szeszgyárral (már 2021 óta), a Tango Projekt (Oltai Katával), a Mindenki Tangója az Arts Harmony Szabad Művészeti Társasággal, 2023-ban a Pápa téri és Teleki téri Parkmozi, valamint az Utcazenész és Járdafesztivál.

H13

A H13 gazdag kulturális, közművelődési, közösségi programkínálattal várta a józsefvárosiakat az elmúlt években: a Galéria kiállításaitól kezdve a Romadopt rendezvényéig, a Költészet napi programtól az Oviexpón át a különböző konferenciáig. A Józsefváros Újság online oldalán 2022 augusztusában végzett tájékoztató megkérdezés alapján a válaszadók többsége továbbra is kulturális intézményt szeretne a Horánszky utcába.

A H13-ba a Palotanegyed jelenébe, jellegébe, programkínálatába illeszkedő, de a többi hely vendéglátós arculatától stílusosan és funkcionálisan különböző, közösségi-kulturális szolgáltató helyet tervezünk. Egy „kultportál”-t, röviden „kultport”-ot, amelyen belépve megélhető a különféle szociális, nemzetiségi, civil és egyéb csoportok kulturális világainak egymásra hatása és egymásba játszása; a mindennapi valóságunkban rejlő egyediségének közös megélését elősegítendő.

Szeretnénk megbízható otthont adni a kerületben működő civil (pl. CaPE, UCCU) és nyugdíjas szervezeteknek, valamint az Önkormányzat és JKN közötti közszolgáltatási szerződésnek is megfelelően Józsefváros különböző nemzetiségi rendezvényeinek is. A H13 programjai között kezdeményezzük a Palotanegyed számára stílusában megfelelő és kiváló minőséget képviselő rendezvények megvalósítását. Ennek érdekében együttműködünk a környék kulturális intézményeivel, galériáival, egyetemeivel.

A Horánszky utcai épület alagsorában és a földszinten is van kiállítások rendezésére alkalmas helyiség, amihez lent kétszáz néző befogadására is képes, de rugalmasan alakítható zárt tér kapcsolódik. Ebben a térben kiállítás és előadás (akár konferencia jellegű, akár zenei/színházi) szerves egységben tud összekapcsolódni (az elmúlt időszakban ez koncertnek, konferenciáknak, a roma

⁷ <https://novenyvasar.jozsefvaros.hu/>

gyerekeket örökbefogadó szülők – Romadopt – rendezvényének és a kerületi óvodákat bemutató Oviexponak egyaránt helyszínt biztosított).

A földszinten a zárt fogadó-térből egy nyitott teraszra lehet kilépni és ebből nyílik egy mintegy ötven négyzetméteres, jó természetes fénnel is rendelkező rendezvény- és kiállítótér. Itt filmvetítéseket tervezünk 2024-től, amelyeket beszélgetés követ. A teraszt csak intézmények határolják, tehát a tervezett filmvetítést is magukban foglaló rendezvények nem zavarhatnak lakókat.

JÓZSEFVÁROS ÚJSÁG

A Józsefváros Újság print kiadásán túl a lap önálló honlapján egy folyamatosan frissülő digitális újságot is talál az érdeklődő. A lap tervei szerint tovább folytatja online elérésének növelését, hogy ezzel is erősítse kultúraközvetítő, párbeszédet megteremteni igyekvő misszióját. 2023 augusztusára 13 ezresre nőtt az Újság követőtábora a Facebookon, a Youtube-követők száma is elérte az ezret. A lap készül közösségi szolgálatos középiskolásokat (IKSZ) is fogadni, bekapcsolódni a gyermek-részvételiségi programba, és folytatni a roma gyakornoki programot. 2023-ban indított a lap egy olyan féléves roma gyakornoki programot, amelynek keretében három fiatal féléven át cikkeket ír a lapba, megismerkedik az újságírás műfajaival, főbb szakmai elveivel, a helyi nyilvánosság működésével (havi 50 ezer forintos ösztöndíjban részesülve).

Az Újság szervezésében működik egy közeleti klub is a H13-ban. A Józsefváros Újság 2023-ban is folytatja, sőt növelni igyekszik a helyi kulturális közélet közvetítésében kifejtett szerepét. Habár a *Józsefváros Újság* szervezetileg a JKN Zrt. szervezeti egysége, az Önkormányzatnak nincs, és semmilyen körülmények között nem is lehet a lap szerkesztői függetlenségét sértő bármiféle elvárása.

JÓZSEFVÁROSI MÚZEUM

2024 elején a József körúton, a 70-es szám alatt születik majd meg a saját gyűjteménnyel rendelkező, állandó kiállítással debütáló *Józsefvárosi Múzeum* (továbbiakban: Múzeum), melynek tevékenysége már most is zajlik, körúti kirakatában már most is kiállítás látható.⁸ A Múzeum munkatársai jelenleg a terepen (pl. városi sétákat szervezve), illetve a világhálón működve valósítják meg közösségi múzeumunk gondolatát. Folyamatos a Múzeum gyűjteményezési tevékenysége is, még hozzá közösségi alapon, a kerületi lakosokhoz intézett felhívások révén. A Józsefváros Újságban is működtetnek egy rovatot.

A Képviselő-testület 2021. július 22-i ülésén 489/2021.(VII. 22.) számú határozatával elfogadta a Múzeum létrehozására vonatkozó előterjesztést. A VIII. kerület saját helytörténeti és kortárs művészeti fókuszú múzeuma Józsefváros tárgyi, szellemi kulturális örökségének és a városrészben lakók szubjektív emlékezetének gyűjtésére, megőrzésére és bemutatására vállalkozik. A kutatás, gyűjteményezés és a feldolgozás, dokumentálás jelenleg is zajlik, a bemutatási funkció, tehát eredményeink kiállításba komponálása az épület felújítását követően valósulhat meg.

A Képviselő-testület által elfogadott missziójának megfelelően a Múzeum egy szolgáltató szemléletű, közösségi, családbarát és társadalmilag érzékeny múzeum lesz, mely folyamatosan reflektál a kerületben tanuló diákok és pedagógusok igényeire. A Józsefvárosi Múzeum stratégiai célja,

⁸ A József körút 70. alatti épület már 1893-as megépítése óta kulturális funkciót tölt be, előbb moziként, utóbb pedig, különböző intézményi keretek között és néven, képzőművészeti kiállítóterként. Legutóbb 2013-ban újította fel a Józsefvárosi Önkormányzat a teret; ezután Józsefvárosi Galéria és Rendezvényközpont elnevezéssel, egy akkor új koncepció szerint kezdte azt üzemeltetni. Az utóbbi években Szabó Erzsébet vezetésével a Galéria iránya világos és egyértelmű volt, így sikerrel tudta a tereket emberekkel és kulturális eseményekkel megtölteni. A Galéria elsősorban az idősebb generáció, valamint a családok számára nyújtott rendszeres alkalmat a találkozásra, kulturális eseményeken való részvételre. Szabó Erzsébet által valóra váltott magas színvonalú koncepció ugyanakkor nyugdíjazása, valamint a Kormányzati elvonások okán nem volt fenntartható 2022-től.

hogy a kerületben élőkben erősítse a helyi identitást, a lokális öntudatot, valamint specifikusan célzott és fejlesztett programjai és szolgáltatásai által közösséget fejlesszen a kerület különböző, anyagi vagy egyéb hátrányos helyzete miatt marginális csoportjai között.

A Múzeum közművelődési feladatai közé tartozik a gyűjtemény további gyarapítása (tárgygyűjtés), a lakossági interjúk (*oral history*) folytatása, a közösségépítés, a városi séta-repertoár bővítése, a múzeumpedagógiai foglalkozások (óvodákba és iskolákba kitelepülve, séták gyerekeknek), kiállítások szervezése; továbbá a közérdekű muzeális kiállítóhely fokozat megszerzése. Kerületi múzeumként valamennyi korosztályhoz, társadalmi csoporthoz szólni fog a Józsefvárosi Múzeum. Az épület felújításával párhuzamosan egy olyan kiállítás tervezése folyik, amely az intézmény gyűjteményezési, kutatási szemléletét és a kortárs muzeológia irányaihoz való hozzáállását is a közönség elé fogja tárni a nyitókiállításon. A tárlat alapját a közösségi oral history és tárgygyűjtés eredményei fogják képezni (jelenleg kb. 400 aprónyomtatványt, fotót, személyes használati tárgyat, ipari emléket tartalmazó gyűjteménnyel rendelkezik már a múzeum). A nyitókiállítás koncepcióját a későbbi pedagógiai és közművelődési hasznosítás lehetőségeinek figyelembevételével alkották meg.

Jóllehet, a Múzeum gyűjteményének alapját a közösségi gyűjtésből beérkező anyagok adják, a különböző aukciós házak kínálatában időről-időre felbukkannak olyan unikális, a kerület történetének rekonstruálásához nélkülözhetetlen tárgyak, fotók és aprónyomtatványok, amelyeket vásárlás útján tudunk gyűjteménybe venni. A gyűjteményi anyag feldolgozásához hozzáférés szükséges a történeti forrásként szolgáló adatbázisokhoz (Arcanum, Hungaricana), valamint könyvtári és levéltári gyűjteményekhez.

A 2023-as évben a múzeumhoz tartozó Nap utcai alagsori helyiségben múzeumpedagógiai műhely és közösségi tér nyílik, mely a kerületi diákok számára biztosít majd helyszínt kreatív foglalkozások, workshopok, tanulmányi kiállítási projektek megvalósításához.

A szakmai munka alakulásáról, a kutatási eredményekről, a gyűjtemény-gyarapításról olyan alternatív módokon számol be az intézmény, amelyek lehetővé teszik, hogy a nagyközönség minél több tudást és információt kaphasson Józsefváros gazdag múltjáról és jelenéről; az Önkormányzattal és cégeivel, helyi civil szervezetekkel és kisközösségekkel együttműködve lokális történeti és művészeti tartalmakkal.

A Múzeum egyik kiemelt feladata lakóközösségi részvételi projektek elindítása, amely egy-egy kiválasztott kerületi ház történetét rekonstruálja a helyi lakosok bevonásával. A több hónapos folyamatról módszertani kézikönyv is készül, segédletet és útmutatást biztosítva további hasonló kezdeményezések számára. Az első kísérleti projekt tanulságait értelmezve, a tapasztalatokat beépítve a következő években a lehető legtöbb kerületi lakóközösség részvételével további kutatási projektek indulnak.

A Múzeum online térben való láthatóságát a folyamatosan gyarapodó követői bázissal rendelkező közösségi média felületek mellett a honlap is biztosítja majd. A Múzeum részt vesz a BFL és a FSzEK által hazánkban működtetett Topotéka felület kerületi oldalának kezelésében, gyarapításában.

A Múzeum fokozatosan kibontakoztatja a Képviselő-testület által elfogadott koncepcióban összefoglalt edukatív tevékenységét is, amely egyaránt célozza a gyerekek és felnőttek korosztályát. Kerületünkben ugyanis kiemelten fontos, hogy azon gyermekek és felnőttek számára, akik szociális hátránnyal élnek, köztük a munkanélküliek, lakhatási és mélyszegénységben élők számára a múzeum kiállításai és múzeumpedagógiai foglalkozásainak specifikus ajánlatai legyenek. A Múzeum minden józsefvárosi, és a Múzeum küldetése, hogy elősegítse ezen emberek társadalmi és kulturális mobilitását. Jó gyakorlattal rendelkezik ezen a téren jelenleg a Petőfi Irodalmi Múzeum (Ki vagyok én? Én mondom meg!), a Szabadtéri Néprajzi Múzeum (Bőröndmúzeum). Tematikus sétákat (városi sétákat) is tervez a múzeum. Ahogy Nagyné dr. Batári Zsuzsanna, a Szabadtéri Néprajzi Múzeum tudományos és ismeretátadási igazgatója írja: „*Ma már minden múzeumi szakember számára egyértelmű az interaktív elemek használatának fontossága. A játékkal szorosan összefonódó*

interaktivitás egyaránt teremt lehetőséget az élményszerű felfedezésre különböző generációk számára. Az információ megszerzésében való aktív részvétel az egyik legfontosabb kritérium, ami egyébként lassítja, átalakítja a múzeumban a látogatói mozgást, és a múzeumban töltött idő növekedéséhez járul hozzá.”

KÖZÖSSÉGI IGAZGATÓSÁG (KESZTYŰGYÁR KÖZÖSSÉGI HÁZ, FÓKUSZ KÖZÖSSÉGI TÉR)

A Magdolna negyedben működnek a *Közösségi Igazgatóság* színterei, a *Kesztyűgyár Közösségi Ház* és a *Fókusz Közösségi Tér*, melyek a részvétel és befogadás intézményi megtestesülései, programjaik a társadalmi kohéziót szolgálják. Kezdeményezéseik célja a közösségépítés és a helyi identitás erősítése úgy, hogy a hozzájuk látogató családok valamennyi tagjának színvonalas programokkal szolgáljanak.

A Közösségi Igazgatóság szervezi a kerületi gyermekek számára a nyári napközis tábort is, melynek évek óta szintén részét képezik közművelődési programok.

A Közösségi Igazgatóság számos saját tervezésű kezdeményezésének megvalósítása a 2023. november 30-ig meghosszabbított lejáratú VEKOP pályázati program szempontjából is eminens érdekünk, tekintettel a hely szellemére, a Magdolna és Orczy negyed társadalmi sokféleségére. A szociálisan nagyon fontos működés meghatározó része tervezhetően 2023. november végéig még ebből a pályázati forrásból megvalósítható. A jellemzően vegyes (pályázati + önkormányzati) finanszírozású programok a pályázat vállalásaiból adódóan fenntartási kötelezettségekkel is járnak. Az Önkormányzat elkötelezett mindazon programok továbbvitelében az uniós finanszírozás lezárulta (2023. november 30.) után is, amelyek sikeresen valósították meg a gyakorlatban a szociális városrehabilitáció célkitűzéseit, és az azzal egybecsengő, itt lefektetett alapelveket.

A Közösségi Igazgatóság fontos funkciója, hogy közösségi színtereket (Mátyás tér 15., Magdolna u. 47.) biztosít a vonzáskörzetében élő egyének, családok, közösségek számára. Saját megvalósítású, illetve partnereink (szakmai- civil szervezetek, egyéni oktatók, alkotók) által szervezett programjaink együttesen hozzájárulnak egy olyan befogadó tér és közeg létrehozásához, fenntartásához, amely elősegíti a társadalmi inkluzivitást, a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok mind kultúrához való hozzáférését, mind a saját kulturális értékeinek elismerését. Számos szociális feladat (Fókusz gyermekfelügyelet, anyák önszorgató-önismereti csoportja; nyári napközis tábor; Zsendülő Tanoda működtetése) mellett alapvetően közművelődési feladatokat lát el, illetve a szociális tevékenységeket is közművelődési, kultúraközvetítő elemekkel dúsítja. Tereket biztosít a hagyományápolásra és alkotó folyamatok számára, továbbá művelődésre ad lehetőséget, illetve sport- és szabadidős programokat biztosít.

A Közösségi Igazgatóság által megvalósított programokkal minden korosztály igényeit igyekszünk lefedni, de kiemelt célcsoportunk a gyermek- és ifjúsági korosztály. Fontos elv az önkéntes részvétel, és a fiatalok aktív bevonása a szolgáltatástervezésbe. Ennek megvalósulása a „Nyitott Ház” programelemben látható leginkább. A Közösségi Ház nyitott terei bárki számára ingyenesen látogathatóak. Teret és eszközöket (pl. csocsó, ping-pong, könyvek, színező, rajzeszközök, társasjátékok) biztosítunk látogatóinknak. Munkatársaink mintát-, segítséget nyújtanak az eszközök használatában, befogadó módon, az együttlét, a személyesség és élményalapú fejlődés lehetőségét biztosítják a rendszeresen, vagy alkalmasszerűen betérők, elsősorban a fiatalabb korosztály számára, továbbá informálnak az egyéb szervezett programokról.

Programjainkhoz kapcsolódóan folyamatosan figyelmet fordítunk az önkéntesek, gyakornokok, közösségi szolgálatos diákok koordinálására, motiválására, felkészítésére, bevonására a programokba. Figyelmet fordítunk a különböző generációk közös tevékenységeire is pl. Cserebere Piac.

A Kesztyűgyár kínálatában számos szervezett szabadidős (kulturális, közművelődési vagy sport) programot találnak a kerületiek. Ilyen a „Szelídek tanodája” (bokszedzések), a Gólya bokszt, a „Dance Force” (hip-hop tánc), a kézműves műhely, a sportfoglalkozások (kerékpáros, ügyességi játékok, foci,

kosárlabda, ping-pong), a drámajáték, a filmklub stb. A gyermekek és fiatalok programjai mellett a felnőtt és az idősebb korosztálynak is nyújtunk programokat: „Nyugdíjas ping-pong”, Gerinctorna, Meridián torna, jóga stb.

A Kesztyűgyárban negyedévente nagyobb szabású közösségi rendezvényeket szervezünk, amelyre a tágabb közösséget, szülőket, barátokat, társ szervezeteket, iskolákat, helyi lakosokat is meghívjuk. A rendezvények lehetőséget nyújtanak arra, hogy a különböző alprogramjainkban résztvevő csoportok együtt ünnepeljenek, átéljék a közösséghez tartozás élményét. A helyi közösségben már hagyománnyá vált alkalmak: Télűző Karnevál, Gyermeknap rendezvény, Nyárázó, Halloween. Saját szervezésben valósítjuk meg minden hónap utolsó péntekén a Cserebere piacot is. Továbbá helyi társ szervezetek, intézmények, önszerveződő, civil közösségek befogadása (pl. Biztos Kezdet Gyerekház, Hazavárunk Alapítvány, Akadályok Nélkül Csoport stb.).

Rendszeres, hagyományörző, kultúraközvetítő programjaink közé tartozik a Nagyecsed Cigány Táncház élő zenével (több generációs program: zene, tánc, hagyományok átörökítése, illetve megismertetése más társadalmi csoportokkal), valamint a Toppantó (magyar néptánc, ritmusjátékok óvodásoknak). Helyi zenészek számára próbaterem, stúdió biztosítása is lehetséges; működik dobkör, zenei mentorálás, konzervatóriumi diákok számára fellépési lehetőségek, részvételi filmes workshop, koncertek, színházi programok, workshop befogadása pl. Artravaló, Osonó színházi műhely.

A Padtárs Mentor program az iskolarendszeren belüli képzéssel szoros kölcsönhatásban működik, miután az általános- és középiskolás tanulók számára nyújt egyéni iskolai felkészítést. Óraadó, vagy önkéntes segítők, tanárok bevonásával. A Zsendülő tanoda részben pályázati forrásból működő tanodaprogram, a Gyermekvédelmi törvényben 2019-ben rögzített gyermekek esélyenövelő szolgáltatás biztosítása, a gyermekjóléti alapellátások körébe tartozó állami, és önkormányzati feladat ellátása: az egyéni fejlesztési tervek megvalósításán, a tanulássegítésen kívül a családi-, közösségi programok, rendezvények szervezését, kirándulásokat, kulturális programok látogatását is magában foglalja.

Az álláskereső klub és az informatikaoktatás is része a Kesztyűgyár kínálatának, s ezzel hozzájárul a közösségi ház az egész életen át való tanulás elvének gyakorlati megvalósulásához. A felnőttképzési program az álláskeresőkhöz kapcsolódó személyes segítségnyújtáson túl infrastrukturális segítséget is nyújt: számítógép-, internet-, telefonhasználat; illetve egyéb ügyintézésrel kapcsolatos feladatokat is ellát. Folyamatosan felmerülő szükséglet a számítógép- és internet használatának oktatása felnőttek számára.

A közösségi ház kiállítóterrel is rendelkezik, ennek neve Kesztyűgyár Galéria. A 2021-ben kialakított Kesztyűgyár Galéria küldetése egy befogadó művészeti tér létrehozása, melyben tematikus kiállítások és az azokhoz kapcsolódó művészeti események révén jön létre a közösségi tudáscsere. Érdeklődésünk fókuszában – a Kesztyűgyár szociális vonalához igazodva – a társadalmilag elkötelezett és a részvételre épülő művészeti gyakorlatok, a társadalmi kérdések művészeti reprezentációja, valamint az ifjúsági- és gyermekkultúra eredményei állnak, de célunk felkutatni az autodidakta alkotókat, önszerveződő művészeti közösségeket is. Már megvalósult, a továbbiakra nézve mintát adó kiállítások: Omara kiállítás (Off biennálé keretében); Budapest Esély „Egymásra lépni tilos” pályaművek; „Kés, villa, olló szakkör (Molnár Ferenc Ált. Isk.) alkotásai; „Nő az erőnk” Artemisszió Alapítvány és Csoszó Gabriella által szervezett workshop fogvatékkal élő női alkotóinak munkái; „Iskola nélkül az élet” kerületi diákok pályázata; helyi alkotói pályázat pályaművei, pl. Kuzma Eszter: Unfinishing, Suhajda Gábor: Mostmár sokkal jobban érzem magam.

A Magdolna utcai Fókusz Közösségi Tér egyik legfontosabb célja, hogy lehetőséget biztosítson a kerületben élő 0-3 éves korú gyermeket nevelő édesanyáknak, hogy saját támogató, megtartó közösséget alakítsanak ki, problémáikra közösen találhassanak megoldást. A célcsoportra jellemző a vidékről Budapestre költöző egyedülálló édesanyák nehézségei, anyagi problémák, magányosság, támogató családi háttér hiánya. A programok szabadidős tevékenységet nyújtanak, lehetőséget

teremtenek az önfejlesztésre, támogatják a szolidaritást, társadalmi szerepvállalást: a gyermekvállalással és gyermekneveléssel kapcsolatos kérdéskörök, a család-karrier egyensúlyának megtalálása, munkába állás idejének, módjának kérdései, az önismeret fejlesztése stb. A Fókuszban nem csak "Toppantó" (zenés-táncos baba-foglalkozás) van, de a közös tanulás különféle alkalmait is megteremtik: Interaktív előadások, közös tánctanulás (Zumba), vagy éppen varrósuli keretében.

NYÁRI TÁBOR, ÜDÜLTETÉS

A Józsefvárosi nyári napközis tábort immár 4. éve újra az Orczy-kertben rendezzük meg (Ludovika Campus). A kerületi általános iskolás (6-14 éves) gyermekek napközbeni ellátását a nyári szünetben a Községi Igazgatóság látja el. Az egész nyáron át tartó program alatt a józsefvárosi gyermekek számos kulturális programban vehetnek részt (Ld. korábban felsoroltak). Mivel a tábor programját igyekszünk a lehető legmagasabb színvonalon megszervezni, emiatt nem csak a hátrányos helyzetben lévő családok veszik igénybe a szociális alapú szolgáltatást, hanem egyre több középosztálybeli család is. Így a közművelődési stratégia több alapelve is megvalósul: a különböző szociokulturális környezetben élő gyermekek élmény alapú együtt nevelése-, művelődése, a társadalmi szolidaritás, deszegregáció természetes megvalósulása, a kulturális esélyegyenlőség növelése.

A JKN Zrt. szervezi az Önkormányzat fenntartásában működő nevelési-oktatási intézmények tanulóinak táboroztatását is. A folyamatosan épülő-szépülő Magyarkúton nemcsak a tavaszi és őszi időszakban, az erdei iskola turnusaiban táborozhatnak a gyerekek, de a nyári időszakban is kellemes napokat tölthetnek el. Az önkormányzat másik tábora Balatonalmádi-Káptalanfüreden van, a tábor építése jelenleg is zajlik az építési hatóság által előírt ütemezés szerint. A szintén Káptalanfüreden lévő strandunkat az Önkormányzat döntése alapján térítésmentesen használhatják a kerületiek.

Ezek a táborok alapvetően jórészt a kerületi általános iskolás gyermekek erdei iskolás részvételét biztosítják. A gyermekek rekreációja mellett az ötnapos programok a szorgalmi időszak „képes-hangos” kiegészítőjeként olyan ismereteket biztosítanak a résztvevők számára, amelyek kiegészítik az oktatásban szerzett ismereteiket. Üdülünk elhelyezkedéséből kézenfekvően fakad, hogy a környezet, a természet, Magyarkút földrajzának és biológiájának megismerése lehet ilyen téma. Ráadásul gyermekeink városi körülményekből jönnek, az erdő, az erdei állatok vagy a környéken található állattartási modellek novumot is jelenthetnek számukra. A Pest és Nógrád megyében található építészeti emlékek (Nógrádi vár és Drégely vára) alkalmat adhat a történelemtanítás kiegészítésére. A kerületről szóló vagy az általános iskolás tananyagokra támaszkodó vetélkedő anyagok – pedagógusok bevonásával zajló – összeállításával és játékok szervezésével, játékosan közvetíthetünk ismereteket a résztvevő osztályok számára.

A nyári táborok szervezésében erősíteni fogjuk a szaktábor jelleget. A szabadidős programok mellett különböző tematikus táborokat fogunk kínálni. A témák változatosak, a gyerekek számára vonzó módon kialakítottak, meglévő tehetségüket kibontakoztatók, készségeiket fejlesztők kell, hogy legyenek (képző- és előadóművészet, zene, mozgásművészet, környezetvédelem stb.)

Közművelődési és együttműködési megállapodások

Minden józsefvárosi lakosnak joga van a magas színvonalú közművelődésre, lakóhelyéhez a lehető legközelebb. A Kulttv. 79. § (1) bekezdés szerinti felhatalmazás, valamint az önkormányzat közművelődési feladatairól szóló 81/2011. (XII.22.) önkormányzati rendelet 4. § (3) bekezdése alapján az Önkormányzat a közművelődési rendeletében meghatározott közművelődési feladatok megvalósítására közművelődési megállapodásokat kötött. A kerület kulturális életének fellendítése,

Józsefváros kreatív energiáinak ösztönzése érdekében pedig együttműködési megállapodások, közszolgáltatási és megbízási szerződések kerültek kialakításra.

Ilyen például a Magdolna utcai Vasas-székházban működő Vasas Művészegyüttes Alapítvánnyal a 2023. évben kötött megállapodás. Tekintettel arra, hogy a példaként említett Vasas rendelkezik a megfelelő humán kapacitásokkal, kompetenciákkal, a megítélt támogatás összege, a megállapodásban is nevesített szolgáltatásokért cserébe az egyik legköltséghatékonyabb módja a közművelődési feladatok ellátásának az Önkormányzat részéről.

Ezen támogatási forma alkalmas, hogy a JKN Zrt. működése által jelenleg nem vagy korlátozottan érintett területeket és közösségeket is érdemben elérje, valamint integrálja az Önkormányzat. Érdemes megfontolni ilyen partnerekkel való együttműködés lehetőségét a Losonci, Orczy, Népszínház és Százados negyedekben, valamint a Tisztviselőtelepen.

Jelenleg érvényes közművelődési megállapodások

Vasas Művészegyüttes Alapítvány

A Teszársz Károly Vasas Művészegyüttes és Ifjúsági Ház „utódjaként” a Vasas Szakszervezeti Szakszövetség 1999-ben alapította meg a Vasas Művészegyüttes Alapítványt, amely folytatja a vasas hagyományok őrzését. Az alapítvány fő tevékenységeként amatőr művészeti csoportokat működtet: Vass Lajos Kórus (alapítás éve: 1903), Vasas Tánckar (1947), Vass Lajos Szimfonikus Zenekar (1949), Vasas Tánckar Obsitos Csoportja (1999). Célja egyrészt Józsefváros, másrészt a főváros és az ország kulturális életének színesítése, másrészt pedig a közösségépítés, amivel közvetve az amatőr művészeti mozgalom fenntartásához is hozzájárul.

A Vasas Művészegyüttes Alapítvány 2008. május 20. napjától rendelkezett a kerülettel közművelődési megállapodással, ami nem járt az Önkormányzat részéről anyagi kötelezettségvállalással. A szerződés felülvizsgálata alapján 2023. január 24. napján új határozatlan időre szóló közművelődési megállapodás került megkötésre; az anyagi támogatás évente kerül meghatározásra. A Művészegyüttes a szaktörvényben meghatározott kulturális alapszolgáltatások közül a művelődő közösségek létrejöttének és működésének támogatásában, helyszín biztosításában, a közösségi részvétel fejlesztésében, a hagyományos közösségi kulturális értékek átörökítésében, illetve az amatőr alkotó és előadó-művészeti tevékenység feltételeinek biztosításában tud együttműködni az Önkormányzattal.

A Vasas Művészegyüttes Alapítvány szakmai terve szerint növelni kívánja részvételét Józsefváros kulturális, művészeti életének gazdagításában. A művészegyüttes az önkormányzati kulturális eseményeken történő közreműködés mellett kiemelt figyelmet fordít a helyi általánosiskolások, illetve idősek megszólítására is.

Az alapítvánnyal megkötött közművelődési megállapodás az együttműködés keretrendszerét rögzíti. Akonkrétnan ellátandó feladatok és a hozzájuk rendelt források tekintetében pedig minden tárgyire támogatási szerződés megkötése szükséges.

Roma Parlament – Polgárjogi Mozgalom (Bura Károly Galéria)

A Roma Parlament – Polgárjogi Mozgalom a 2021-től 2026-ig szóló közművelődési megállapodás alapján az Önkormányzattól bérelt Budapest VIII. kerület Kőfaragó u. 5., valamint

Budapest VIII. kerület, Üllői út 58. szám alatti helyiségben Bura Károly Galéria néven saját közművelődési-kulturális intézményt működtet.

A Galéria elsőrendű célja, hogy megismertesse mind a cigány/roma közösségekkel, mind a nem cigány magyar emberekkel és közösségekkel mindazon értékeket, amelyeket a cigány/roma emberek és közösségeik hordoztak és hordoznak, amelyek nagyban hozzájárultak és hozzájárulnak Magyarország sokszínűségéhez, értékgazdagságához.

A Bura Károly Galéria legfőbb vállalása a roma értékrepresentáció. Munkájuk során arra koncentrálnak, hogy a romák önértékelését és a többségi társadalom pozitív hozzáállását a kultúrán keresztül a roma személyek és közösségek felé elősegítse, ennek megfelelően a 2022-es évben például tucatnyi (pontosan 12) kiállítást rendeztek.⁹

Giusto-Kamara Művészeti Közhasznú Nonprofit Kft.

A Giusto-Kamara Művészeti Közhasznú Nonprofit Kft.-vel kulturális közszolgáltatási feladatainak ellátása érdekében 2013-ban határozatlan idejű megállapodás került aláírásra. Ennek keretében a Giusto kamarazenekar vállalta, hogy igény szerint, előzetes egyeztetés alapján, kulturális műsorokon közreműködnek az Önkormányzat vagy az általa fenntartott intézmények rendezvényein évente legalább egy alkalommal, közreműködik Józsefváros szellemi és művészeti értékeinek bemutatásában, kiállításokon, kulturális programokon, irodalmi és zenei esteken. Ezt a megállapodást érdemes felülvizsgálni, mivel jelenleg nem teljesül maradéktalanul.

Leonardo 41 Alapítvány az élő kultúráért egy élő kultúrházért

A Grund elnevezésű vendéglátóipari- és közösségi helyet működtető Leonardo 41 Alapítvány az élő kultúráért egy élő kultúrházért szervezettel az Önkormányzat közművelődési feladatainak végrehajtása érdekében 2009. március 11. napján közművelődési megállapodás került aláírásra határozatlan időre. Az Alapítvány a közművelődési megállapodásban vállalta többek között Józsefváros szellemi vonzerejének növelését, a civil társadalom kulturális önszerveződő tevékenységének erősítését, a hátrányos helyzetű rétegek kulturális elesettségének mérséklését, a kerület kulturális értékeinek, hagyományainak feltárását, megismertetését, ápolását, a gyermekek és fiatalok

⁹ **Bura Károly Galéria - kiállítások 2022-ben:**

Levegőt! – reprezentatív kiállítás

A "Hazádnak rendületlenül..." kiállítási anyaga két józsefvárosi iskolába kerül.

International Roma Day – Nemzetközi roma nap – Szabadulás II. kiállítás

Roma Café Dráfi Kálmánnal – Cziffra György est

Roma Café Oláh Tzumo Árpáddal – Népdalfeldolgozások

A Galéria vendége volt Bruce Dale

ZSIGÓ 70

Szabadulás – válogatás a Bura Károly Galéria gyűjteményéből – időszaki kiállítás – Jászberény

Csalog staféta – felolvasó est a Blinken OSA, a Pinceszínház és a Litera partnerségében

Csanya 60 - Szolnoki Csanya Zsolt önálló kiállítása

ROMAGYAR – Nyári Sárkány Péter önálló kiállítása

KözösNevező – Farkas Attila és Farkasné Szabadfi Éva közös kiállítása

2023. első felében:

Kállai Henrik – önálló kiállítás

Horváth M. Judit

Kállai András

Bari Károly est

Oláh Norbert

Hommage à Dilinkó Gábor – a Bura Károly Galéria gyűjteményéből és partnereitől kölcsönzött képek

Hommage à Oláh Jolán – a Bura Károly Galéria saját gyűjteményéből és partnereitől kölcsönzött képek

művelődési, művészeti és közösségi életének felpezsdítését, 2020 és 2023 között újraindította a Pál utcai fiúk közoktatási programot (drámapedagógiai foglalkozás, interaktív kézműves program és lézerharc játék), valamint a Zumbini és az Ovi-bugi programot. Egyik legrégebbi és legnépszerűbb programjuk a Grundon a kisbabáknak szóló Ringató (kisgyerekes anyukáknak, családoknak; a Ringatóra alkalmanként legalább 20 józsefvárosi anyuka viszi el kisgyermekét).

Tudományos Ismeretterjesztő Társulat

A Tudományos Ismeretterjesztő Társulattal az Önkormányzat közművelődési feladatainak végrehajtása érdekében 2008-ban határozatlan időre közművelődési megállapodás került aláírásra, melynek keretében a felek meghatározták, hogy együttműködnek a felnőttképzés, a pályakorrekció területén, főként a felnőtt polgárok érdekében. A Társulat tehetséggondozó versenyével, szakköreivel, bemutatóival támogatja a felnövekvő józsefvárosi generációk felkészítését és programokkal fejleszti műveltségüket az egyetemes kultúra értékeinek közvetítésével. A megállapodás szerint a Társulat nem részesül anyagi támogatásban. A TIT egyúttal a Planetárium fenntartója is, ezért keresni fogjuk velük a kapcsolatot, hogy az együttműködést erre a területre is kiterjesszük, (nem anyagilag) támogatva a Planetárium mielőbbi felújítását, újraindítását.

TIT Kossuth Klub Egyesület

A TIT Kossuth Klub Egyesülettel az Önkormányzat közművelődési feladatainak végrehajtása érdekében 2010-ben közművelődési megállapodás jött létre határozatlan időre. A megállapodás keretében a TIT Kossuth Klub Egyesület vállalta, hogy folyamatos tájékoztatást nyújt az Önkormányzat felé az általa szervezett, illetve befogadott programokról, a kerületi lakosok számára ingyenessé teszi, illetve kedvezményrel kínálja programjait és képzéseit, a kerületi nemzetiségi önkormányzatok részére rendezvényhelyszíneket biztosít.

A közművelődési tevékenység részletezése:

- a József Attila Szabadegyetem előadás-sorozatainak lebonyolítása,
- tehetséggondozó programok lebonyolítása,
- közéleti rendezvények szervezése,
- pedagógus-továbbképzések szervezése, lebonyolítása,
- nyelvi képzések és vizsgák szervezése lebonyolítása,
- jazzklub működtetése,
- táncházi programok szervezése lebonyolítása,
- kiállítások szervezése különös tekintettel a kerületben élő művészek reprezentálására.

Vasas Központi Könyvtár Alapítvány

A Vasas Központi Könyvtár Alapítvány és az Önkormányzat között 2008. június 5. napján határozatlan időre szóló közművelődési megállapodás került megkötésre. A szerződés alapján Vasas Központi Könyvtár Alapítvány könyv-állományával az ingyenes könyvtárhasználat jogát biztosítja a kerületben élők számára, internetes elérhetőséget biztosít, rendszeres író-olvasó találkozót, zenés irodalmi esteket szervez. Folyóiratok átadásával támogatja a kerületi közoktatási intézményeket, idős klubokat.

Mindezen közművelődési megállapodásoknak a korábbiaknál alaposabb monitorozására és szükség esetén, felülvizsgálatára a jelen koncepció elfogadását követően sort kell keríteni.

Kulturális, közművelődési tárgyú együttműködési megállapodások

Budapest Komplex Szakképzési Centrum Kézművesipari Technikum

A Budapesti Komplex Szakképzési Centrum Kézművesipari Technikum 1979-ben költözött a Práter utca 31. szám alá, és azóta is Józsefvárosban működik. Az iskolában oktatott szakképesítések most is nagyon népszerűek, és keresettek (pl. ötvös, fényképész-és fotótermék kereskedő, fogtechnikus). 2007-ben a Felnőttképzési Akkreditációs Tanács az iskolát, mint Felnőttképzési Intézményt akkreditálta. Az iskola a Budapesti Komplex Szakképzési Centrum intézménye.

A határozatlan időre szóló anyagi hozzájárulást nem igénylő együttműködési megállapodás 2022-ben került megkötésre. A szerződés keretében a Budapesti Komplex Szakképzési Centrum Kézművesipari Technikum vállalta, hogy Budapest VIII. kerületében található épületekről felvételeket készít, bemutatva a kerületben történő változásokat, lehetőséget biztosít VIII. kerületi gyermekek részére a nyári táborában történő részvételre, Budapest VIII. kerület területén fotó vagy ötvös szakmákra vonatkozó kiállítást szervez, valamint együttműködő kapcsolatokat alakít ki a Budapest VIII. kerületben található kulturális intézményekkel.

Turay Ida Színház Közhasznú Nonprofit Kft.

A Turay Ida Színház 2014. óta található a józsefvárosi Kálvária téren. A színház 300 fő befogadására képes.

A Turay Ida Színház Közhasznú Nonprofit Kft. 2015. március 4. és 2021. február 28. között közszolgáltatási szerződés keretében látott el közművelődési tevékenységet a kerületben. A járványhelyzet következtében a közszolgáltatási szerződés nem került meghosszabbításra. A Turay Ida Színház 2022. évben megbízási szerződés keretében előadó-művészeti feladatokat látott el iskolai és óvodai csoportok részére zártkörű előadások szervezésével, idős otthonokban zenés műsor biztosításával, valamint 1.000,- Ft összegű kedvezményt biztosít a Turay Ida Színház nyilvános előadásaira a Józsefvárosban állandó lakóhellyel rendelkező 65 év feletti lakosok részére, az Önkormányzat anyagi kötelezettség vállalása mellett. A Képviselő-testület 2023. március 30-ai döntése alapján a kapcsolatot három évre szóló közszolgáltatási szerződés keretében kívánja folytatni, megerősíteni.

A kedvezményes helyiségbérlettel rendelkező szervezetekkel is elkezdődött az együttműködési megállapodások rendszerének kialakítása, ennek mintájára mindezen, itt felsorolt együttműködési megállapodásoknak és szerződéseknak a korábbiaknál alaposabb monitorozására és szükség esetén, felülvizsgálatára - ez érintettekkel való partnerség keretei között - a jelen koncepció elfogadását követően sort kell keríteni.

Kulturális stratégia – negyedről negyedre¹⁰

Bár jelen koncepció Józsefváros negyedek szerinti bemutatását követi, és meggyőződésünk, hogy ez a kerület kulturális térképének helyes megközelítése, a negyedek bemutatása előtt szeretnénk még egy megjegyzést tenni. Ugyanis egy-egy negyeden belül is igazi sokféleség jellemzi a városrészeket, háztömbről háztömbre, épületről épületre, vagy akár egy-egy épület udvari és emeleti részei között is jelentős társadalmi, gazdasági, kulturális különbségek vannak – ezzel a sokszintű sokszínűséggel, sokdimenziós sokféleséggel számolnia kell a közművelődési koncepciónak is.

Palotanegyed

A Palotanegyed történeti okoknak és a rendszerváltást követően korai rehabilitációjának köszönhetően a kulturális és közművelődési célú fejlesztések itt már egy sűrűbb kulturális szövetben történhetnek meg. Ez a negyed ad helyet olyan kiemelt nemzeti és fővárosi kulturális intézményeknek, mint a Magyar Nemzeti Múzeum, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, az Uránia Nemzeti Filmszínház, valamint az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara, valamint a Pázmány Péter Katolikus Egyetem és a Károli Gáspár Református Egyetem kampuszai. A negyedben a 2000-es évektől fokozatosan jelentek meg a kortárs művészeti galériák, így a Molnár Ani Galéria, a DOXA, a TOBE Galéria, Ari Kupsus Galéria, valamint a Roma Parlament Alapítvány által – a kerülettel kötött közművelődési megállapodás keretében – működtetett Bura Károly Galéria. Az Önkormányzat 2015-ben fogadta el a Galérianegyed koncepciót, a Bródy Sándor utca és környéke pedig az elmúlt időszakban egyre több kortárs művészeti kiállítóteret ad otthont.

Ezen kiemelkedően sűrű kulturális ajánlathoz csatlakozott 2023-ban az Önkormányzat által meghirdetett kedvezményes helyiségbérleti pályázaton sikeres ArtEnto Ökocentrum.

A negyed jellemzője továbbá, hogy olyan különleges kulturális és oktatási intézményeknek is helyet ad, mint az Országos Evangélikus Levéltár, Budapesti Olasz Kultúrintézet, a Szlovák Intézet, Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem, valamint a jezsuiták által fenntartott Párbeszéd Háza. Ezen gazdag kulturális ajánlathoz kapcsolódik majd a rehabilitált Blaha Lujza téren szintén felújított Corvin Áruházban megnyíló Apollo Galéria.¹¹

A negyed a következő időszakban is több, elsősorban állami, illetve állami forrásból megvalósuló közművelődési és oktatási célú fejlesztésnek lesz a területe. Kiemelten fontos, hogy a Pázmány Kampusz tervezésében a közösségi és zöld szempontok is megjelenjenek, a várható kulturális és sportfunkciók pedig a józsefvárosiak számára is hozzáférhetőek legyenek. Kiemelten fontosnak tartjuk, hogy a Magyar Rádió történelmi épületei, nem csak a Bródy Sándor utcában, a kerület

¹⁰ A kulturális fejlesztéseknél, amennyiben hosszabb távon új helyszínekben is gondolkozik az Önkormányzat, akkor a *Józsefváros közép- és hosszú távú vagyongazdálkodási terve 2022-2029* (<https://jozsefvaros.hu/otthon/onkormanyzat/strategiak/2022/05/jozsefvaros-kozep-es-hosszu-tavu-vagyongazdalkodasi-terve-2022-2029/>), a Képviselő-testület által elfogadott dokumentumban szereplő ún. funkcióváltásra kijelölt épületekben érdemes leginkább gondolkodni: "A bérházak jövőjéről való gondolkodás során a bontásra kijelölés mérlegelésekor figyelembe vettük a városképi, emléktörzsi szempontokat is, hogy maradjanak olyan épületek is, amelyek őrzik Józsefváros hagyományos építészetét. Józsefvárosban még mindig megtalálhatók a XIX. században épült földszintes házak, amelyek önmagukban nem képviselnek építészeti értéket, de városképi jelentőséggel bírnak; emlékeztetnek a régi Józsefvárosra. Ezek közül a földszintes házak közül kiválasztottuk azokat az ingatlanokat, amelyek műszaki állapotát tekintve felújíthatók, meghatározóak az utcaképben, és funkcióváltással működtetésük fenntartható. Erre tekintettel alakítottuk ki a funkcióváltásra javasolt épületek körét, melyeket elsősorban városképi okok miatt javasolunk megőrizni."

¹¹ De időről időre különböző bisztróokban is rendeznek kiállításokat, különböző kulturális programokat, pl. ilyen volt a *Satöbbi Összművészeti Egyesület* „Terek közötti körök” kiállítása az egyik ilyen helyen.

múltjához méltó módon a józsefvárosiak, a palotanegyediek által is hozzáférhetőek legyenek, s legalább részben közösségi-közművelődési-kulturális funkciót kapjanak.

További állami forrásból történő fejlesztés várható a Gutenberg Házban, az egykori Gutenberg Művelődési Központban, melynek tulajdonosa a Kárpát-medencei Művészeti Népfőiskola Alapítvány. Ezen rendkívül sűrű kulturális szövetben működik a JKN Zrt. által fenntartott H13 is.

Milyen feladataink vannak?

- Középtávon szükséges koncepciót készíteni a H13 kulturális hasznosításának módjára
- Tárgyalások kezdeményezése a Pázmány Péter Katolikus Egyetemmel, hogy a kerületieknek a közösségi programokba való minél teljesebb körű bevonását elérjük, a legendás Márványterem megmaradjon és legalább részben látogatható közösségi-kulturális funkciót betöltő helyszíneként maradjon meg.
- Gutenberg-otthon: tárgyalásokat kezdeményezésünk, hogy – a felújítás után – a kerületieknek a kulturális programokhoz való minél teljesebb körű hozzáférését elérjük.

Csarnok negyed

A Csarnok negyed egyre több galériával, könyvesbolttal, közösségi keramikus-műhellyel, műteremlakással, klubbal rendelkezik, és itt található az Óbudai Egyetem egyik Kampusza is. A Vásárcsarnok pedig egy ma még – a Mindspace korábbi kísérleteit és a Józsefvárosi Jazzfesztivált leszámítva – közművelődési szempontból jórészt kihasználatlan lehetőség.

A 4-es metró 2014-es átadását követően a Csarnok negyed kulturális jellegű rehabilitációja az Önkormányzat tevékenysége nélkül is megkezdődött, ugyanakkor a 2019-es időszakot követően a JKN Zrt. is kiemelt figyelmet helyezett a negyedre. A környék kiemelt kulturális középpontja lett a Rákóczi tér, ahol számos kulturális és közösségi fesztivál, zenei rendezvény találta meg a helyet. A Rákóczi tér kulturális hasznosításának egyik vállalt célja a jelenleg alulhasznosított Vásárcsarnok revitalizálása, valamint a kerület Körúton belüli Palotanegyedének és Körúton kívüli területeinek és közösségeinek minél hatékonyabb összekapcsolása.

A Déri Miksa utca felújítása, a Bacsó Béla utca megnyitása és várható fejlesztése, a 2023-ban sikeresen zárult *Üzlethelyiség pályázat* mind erősítik a környék kulturális és közösségi revitalizációját, melyet a Horváth Mihály tér felújítása, valamint a Népszínház utca fokozatos rehabilitációja tovább erősít.

A negyedben működik több kiemelkedő kulturális intézmény, így a kerület és az iskola között 2023-ban kötött megállapodás keretében látogatható, kiemelkedő politika- és kultúrtörténeti jelentőségű egykori Népszava-nyomda, az ISBN Galéria és Könyvesbolt, az egykori József utcai műteremházban ma is működő Martsa szobrászműhely, a Nyolcésfél, az Auróra Közösségi Ház és az ahhoz tartozó klímakert; de igen jelentős az Óbudai Egyetem két telephelye is (ezek különböző alkalmakkor – pl. a Kutatók éjszakáján – megnyílnak, és kulturális programokkal várják a józsefvárosiakat).

A negyed egyik ikonikus épületében, a Napházban található továbbá a Romano Kher Budapesti Roma Művelődési Ház egyik telephelye is, mely adottságot a kerületnek érdemes a korábbinál jobban hasznosítania.

A Csarnok negyedben, a Tavaszmező u. 6. alatti ingatlanban (Seenger-ház) működött több más kulturális és civil szervezet mellett a Roma Parlament, melynek gyűjteményéből jelenleg a Roma Parlament Egyesület a Kőfaragó utca 5. alatti Bura Károly Galériában, valamint az Üllői út 58. szám alatt rendez kiállításokat (utóbbi helyszínen a Roma Parlament Egyesület, az Önkormányzat és Budapest Főváros Önkormányzata folytatott háromoldalú együttműködés keretében). A Tavaszmező utcai ingatlant 2016-ban a magyar állam ingatlancsere és vásárlás útján szerezte meg az Önkormányzattól, majd 2018-ban jelentette be, hogy a helyén Cziffra György Roma Oktatási és Kulturális Központ fog megnyílni. A roma kulturális központ létrehozásáról az alapkőletétel óta nincs nyilvános hír, az épület ugyanakkor – mely a józsefvárosi épített örökség és kulturális identitás egyik legkiemelkedőbb példája – az állam, mint tulajdonos által elhanyagoltan, folyamatos érték- és állagromlást szenved el (beleértve a falfestményeket is). A műemléki védelem alatt álló ház helyzetének rendezése és rehabilitációja nemzeti és kerületi ügy, melyben a tulajdonosi szándék hiányában az Önkormányzatnak szükséges kezdeményezőként fellépnie.

A jelen dokumentummal párhuzamosan készülő Józsefvárosi Roma Stratégia előzetes változatában megfogalmazódott az az terv, hogy jöjjön létre egy autonóm józsefvárosi roma kulturális-közművelődési intézmény. A Roma stratégiában megfogalmazódó terv szerint az önkormányzat intézményi hálózatában létrehozzuk a romák közösségi kulturális értékeit, hagyományait ápoló, gyűjteményeit létrehozó, bemutató közművelődési és kulturális közszolgáltatások helyét, és biztosítjuk a szakértelmet és a szoros együttműködést az önkormányzat közművelődésért felelős más intézményeivel. Ez önálló, nem a meglévő intézmények alá rendelt, önkormányzati roma kulturális-közművelődési intézmény létrehozását jelenti, ami nem azonos a Fővárosi fenntartású Romano Kher Budapesti Roma Művelődési Házzal¹². A kulturális tevékenység mellett a létrehozandó intézmény oktatási-képzési, kutatási, közösségi és esélyegyenlőségi funkciókkal is fog rendelkezni. A létesítmény közösségi- és alkotótér, így megjelennek majd a közművelődés különböző formái (színház, koncert, közterületi kulturális programok, fesztiválok, de közgyűjteményi funkciók is). Az intézmény egyik lehetséges helyszíne - a kormánnyal való tárgyalások függvényében - a Tavaszmező utcai Seenger-ház.

Milyen feladataink vannak?

- Tárgyalások kezdeményezése a Fővárossal, s az Önkormányzat részéről egy felelős megnevezése a Rákóczi téri vásárcsarnok kulturális funkcióinak megerősítése céljából (a Mindspace és a Jazzfesztivál jó gyakorlataira támaszkodva).
- Együttműködés a Romano Kher-rel (kiemelten a Népszínház utca 31. szám alatti Napház kapcsán, a készülő Roma stratégiával összhangban)
- Tárgyalások megkezdése a tulajdonosi féllel a Tavaszmező utcai épület megmentése, esetleges közös hasznosítása érdekében. Kölcsönös együttműködési hajlandóság esetén tervpályázat kiírása az ingatlan rehabilitációjára, roma kulturális központként való hasznosítására.

Népszínház negyed

¹² Kerületünkben található a főváros Romano Kher Budapesti Roma Művelődési Házának egyik telephelye, a Napház is, amely évek óta nem vagy alig működik. Tekintettel Józsefváros jelentős roma népességére és hagyományaira indokolt a más célokat szolgáló fővárosi mellett egy saját intézmény létrehozása.

A Népszínház negyedben, a II. János Pál pápa (korábban Köztársaság) téren található az Operaház által működtetett Erkel Színház, mellyel az Önkormányzat közművelődési megállapodást kötött, és tervezési ennek megújítását. Kiemelten fontos, hogy ezen megállapodást kiegészítse a Józsefvárosi diákok részére nyújtott szolgáltatásokkal.

A negyedet érintő kulturális fejlesztések elsősorban a Népszínház utca rehabilitációja, valamint a II. János Pál pápa téren¹³, továbbá a Teleki téren nyíló kulturális és közösségi terek adják. A Népszínház utcában nyílt meg például a KÖME helyisége. A Kulturális Örökség Menedzserek Egyesülete az Önkormányzat kedvezményes helyiségbérleti pályázatán nemrég nyerte el a Népszínház utcai helyiség bérleti jogát, és máris élénk közösségi-kulturális élet költözött a hosszú évek óta üres üzlethelyiségbe. S nem is csak a helyiségbe, hiszen a közterek felé is kisugárzik ez a tevékenység: egy szintén most elhelyezett mikroparkot is örökbe fogadtak. Fontos, hogy a Népszínház negyedben az ilyen és ehhez hasonló kezdeményezéseket, különösen a közterületi kulturális-közművelődési események megvalósítását az Önkormányzat a jövőben is támogassa, a városrész hagyományaiból is ez következik. Ilyen spontán közterületi, minden társadalmi réteget bevonó kulturális rendezvény az immár hagyománnyá vált Kashmir fesztivál. Ezt a folyamatot segítené egyébként a helyi értékek megőrzése, az emlékezés tereinek létrehozása (pl. újabb és újabb emléktáblák - 2023-ban a Józsefvárosban felnőtt világhírű fotográfus, André Kertészé - teremtik meg az emlékezés tereit), közös platformok kialakítása a már működő civil szervezetek, üzletek között (ez önszerveződő módon működhet fenntarthatóan), a közterületek rehabilitációja során pedig a részvételiség növelése (a Népszínház utca komplex rehabilitációjának, megújításának folyamatában)

További jó gyakorlat a JKN Zrt. és a Budapest Brand Zrt. támogatásával megvalósult "Külkörút. Kúl a Blahán túl" programsorozat. A Kastner Community kávézó és közösségi tér, Olta Kata kurátor, művészettörténész és egy Népszínház utcai kötődésű civil csapat (Petrik Bence, Széplaki Márk és Kehrer Ádám) által megálmodott rendezvénysorozat a kezdeményezőik szándékai szerint megváltoztatta a Népszínház negyedről alkotott képet; a lakókat és ide látogatókat megmozgató akció izgalmas programokat kínált mindenkinek a Népszínház utcában, a II. János Pál pápa téren és a Teleki téren, ahol összekapcsolódhat a tősgyökeres generáció az újonnan beköltöző fiatalokkal és a városrész iránt érdeklődő urbánus közönséggel. A közösségi projekt célja a negyed újrafelfedezése, újjáélesztése és a közös kulturális identitás megerősítése volt, ami elengedhetetlen ahhoz, hogy a helyiek magukénak érezzék a köztereket: Járdafeszt, Felolvasókönyvtár, Tangó-projekt, város-, építészet- és épülettörténeti séta, parkmozi stb.

A Népszínház negyedet érinti még a Luther-udvar, illetve az itt található pesti szlovák evangélikus templom, ami 1863-ra épült fel a Rákóczi út 57/A. alatt (A templomot A Pál utcai fiúkból is jól ismert Fűvészkert Pálmaházát is jegyző építész, a kivitelezőként is aktív Diescher József jegyezte, és maga Mikszáth Kálmán is itt kötötte első házasságát). A magyar és a szlovák állam által egyaránt támogatott – kiemelten közérdekű beruházással nyilvánított – projekt keretében, a tervek szerint az Országos Szlovák Önkormányzat itt kulturális központot alakít ki, otthont adva a Magyarországi Szlovákok Kulturális Intézetének, a Vertigo Szlovák Színháznak, a Magyar Szlovákok Könyvtárának és Dokumentációs Központjának, a L'udové Noviny című hetilap szerkesztőségének, a Magyarországi Szlovákok Múzeumának, különböző szlovák kulturális egyesületeknek és csoportoknak is.

Milyen feladataink vannak?

- Az Erkel Színház az ország egyik legmagasabb művészeti színvonalú „népszínháza”, így indokolt, hogy a Józsefvárosi Önkormányzat közművelődési megállapodást tartson fenn a Színház fenntartó Operaházzal (kedvezményes színházi jegyvásárlási lehetőségek, közösségi

¹³ A Kastner Communityben is működik galéria.

programok stb.). Ezen megállapodás tárgyába a kerülethez közeli Eiffel Műhelyház látogatását is érdemes bevonni.

- Együtműködés a helyi és az Országos Szlovák Önkormányzattal, hogy a Luther-udvarban létrejövő intézmény minél jobban be tudjon illeszkedni Józsefváros kulturális szövetébe.
- Az emlékezés és a közművelődés közterületi helyszíneinek létrehozása, illetve ennek ösztönzése, a fesztiváloktól a környezetükbe is "kisugárzó" közösségi terek megszületését ösztönző kedvezményes helyiségbérleti pályázatok folytatásán át a mikroparkokig és a közösségi emlékezés tereig.

Magdolna negyed és Kerepesdűlő

A Magdolna negyedben található a munkáskultúra több mint százéves, ma is élő, működő fellegvára, a Vasas színház (a maga művészeti együttesével, könyvtárával). De itt működik a Wesley János Lelkészképző Főiskola is és nagyszámú szociális ellátó intézmény. Csakúgy, mint a kerület közművelődési zászlóshajója: a Kesztyűgyár Közösségi Ház, és annak Magdolna utcai „kistestvére”, a Fókusz Közösségi Központ (lásd részletesebben: a JKN Zrt. intézményeit ismertető fejezetben).

A negyed kiemelkedő közművelődési intézménye a 2008-ban megnyílt Mátyás tér 15. alatti Kesztyűgyár Közösségi Ház. A JKN Zrt. fenntartásában működő intézmény közművelődési mellett szociális és közösségi feladatokat is ellát, hatása a kerületre, és különösen a negyedre kiemelkedő.

Szintén önkormányzati fenntartású, egész pontosan a Józsefvárosi Szociális Szolgáltató és Gyermekjóléti Központ égisze alatt működik a FiDo Ifjúsági Központ a Koltói Anna téren, mely sikerrel vonja be széleskörű sport, zenei és egyéb közösségi és kulturális programkínálatával a helyi, gyakran eltérő kulturális és szociális háttérrel rendelkező fiatalokat.¹⁴

A kerület egyik legrégebbi kulturális intézménye, a jelenleg a Magdolna utcai Vasas színházban működő Vasas Művészegyüttes Alapítvány, mellyel a Józsefvárosi Önkormányzat közművelődési

¹⁴ **FIDO-programok, 2021-ben:** Zenés képzőművészeti foglalkozás a Családok Átmeneti Otthonában, farsangi előkészületek, Fair Play Focibajnokság az Oltalom Karitatív szervezettel közösen, Rap-verseny eredményhirdetés, Erzsébet-tábor (íjászat, kézműves foglalkozások), pingpong-edzések, VEKOP meseíró pályázatához kapcsolódó rendezvény, október 23-i sportnap, vetélkedők, verstanulás, ügyességi versenyek; Halloween-hez kapcsolódó rendezvények („tök-nap”, kézműveskedés, arcfestés, családi nap), Mikulás-napi rendezvények, koncertek, karácsonyi előkészület. **2022-ben:** pingpongverseny, busóárlarc készítés, csocsóbajnokság, FiDo-farsang, daltanulás, sportbajnokság, vetélkedő, húsvéti kézművesfoglalkozás, ukrán menekültek ellátása (a Kesztyűgyárral), közreműködés a Mandák Ház programjaiban (játék, kvíz és kézműves foglalkozás), Húsvéti rendezvény (kézművesfoglalkozás, agyagozás, kvíz, stb.), Anyák-napi rendezvény, Gólya-FiDo közös majális, sportprogram, az önkormányzattal közös sportprogram lebonyolítása, Kesztyűgyárral közös dropprevenciós sportnap, sportprogramok, kutyaterápiás foglalkozás gyerekeknek; Defibrillátor-képzés, 50 órás közösségi szolgálat (középiskolás diákok fogadása); kézműves foglalkozás a Wonderland Egyesülettel közösen, Mesés Játzóterek Józsefvárosban - rendezvény, Magyar Népmese Napja rendezvény, Gyermek könyvmegálló avatás, Meseíró verseny - díjátadás, Szomszédünnep rendezvény, „Forradalmi Sportnap”, Zenecsoport, „Dizájn Műhely”, adventi koszorú készítés, Rap-Mikulás, szilveszteri mulatság. **2023:** Farsangi álarckészítés, újránáléví kézműves családi nap; farsangi jelmezverseny és koncert, társasjáték klub, Zenecsoport; vetélkedő, képzőművészeti családi nap; húsvéti rendezvény (sportvetélkedő, kézművesfoglalkozás), Föld-napja rajzolás, festés, a Skate pálya újrainyitása, koncert, Romák világnapja (koncertek, arcfestés, csillámtetkő); Anyák napi rendezvény, közreműködés a Dobozi 21 programjában, Társasjáték klub; Szakmai filmklub, Sportnap, közreműködés az óvodai- és iskolai szociális segítők nyári programjaiban; Varga Balázs trió - koncert, íjásznapi stb.

megállapodást tart fenn. Szintén rendkívül fontos szerepet játszik a negyed életében a Karácsony Sándor utcai Mandák Ház.

A negyedet a Magdolna Negyed Programban elkezdett szociális rehabilitáció mellett a dzsentrifikáció különösen érinti, amelynek pozitív hatásaiként új kulturális és közösségi terek jöttek és jönnek létre a Teleki téren Repair Cafe - Közösségi szerelde, a Lujza utcában vagy mint Dobozi utcában már működő Dobozi21. Ezt a folyamatot a Józsefvárosi Önkormányzat kedvezményes helyiségbérleti pályázat által tovább erősítette.

De kulturális közösségi funkciói az újrainvitás előtt álló Dankó utcai sportudvarnak is lesznek. Az egykor sok pénzből kialakított sportudvar sok konfliktust okozott, mert a telket körülvevő házak lakói nehezen viselték a sportolással összefüggő zajt. A sport helyett ezért magaságások épültek, amelyek a karbantartás hiánya miatt tönkrementek. A terv célja az udvar zöldfelületeinek rendbetétele, ülőfelületek kialakítása, a közösségi kertészet lehetőségének újbóli megteremtése. Az udvar olyan tevékenységekhez biztosítaná a teret, amelyek nem zavarják a környéken élők nyugalmát (például sakkozás, jóga, petanque). Az udvar újrainvitását a környékeliekkel folytatott folyamatos egyeztetés előzi meg.

A bevezetésben említett "public art" egyik megjelenési helye a Magdolna negyedi, 2023. végi ún. Fülke-projekt, a Baross utca 96. szám alatti ház egyik homlokzati szoborfülkéjében Deák Anna alkotása egy szobabelsővel az egykoron e ház helyén élő Jókai Mór és Laborfalvi Róza otthonát idézi fel, és a köztereken megszokott pátosz helyett az író és felesége mindennapjainak egy szeletét örökíti meg.

A negyed kulturális jellegű fejlesztése ugyanakkor az eddigi eredmények mellett is indokolt, kiemelten a meglévő vagy hamarosan megnyíló kulturális intézmények kerületi szempontú hasznosítása (Fiumei úti Sírkert, Sorsok Háza stb.), valamint a zsidó kulturális örökség részben turisztikai szempontú feldolgozása és megjelenítése, különösképpen a *Zsibárusház* rehabilitációja.

A Lujza, Magdolna és Dobozi utcák által határolt egykori zsidóház a környék egyik kiemelkedő jelentőségű épített öröksége, mely az egykori Teleki téri piac, a józsefvárosi zsidó hitélet, valamint a *Kis Varsó* néven ismert történet szempontjából is speciális jelentőséggel bír. Mind építészeti, mind történeti szempontból érdemes arra, hogy az Integrált Településfejlesztési Stratégiában foglaltaknak megfelelően, rehabilitálásra kerüljön, és új, kulturális és közösségi funkciókat kapjon. A folyamatot ugyanakkor nehezíti, hogy az ingatlanok többsége már nem önkormányzati tulajdonban van, az egykori üzlethelyiségek egy része pedig lakhatási célokra lett átalakítva. Ennek megfelelően az épülettömb rehabilitációja kizárólag hosszú távon, közösségi alapon, a tulajdonosok és lakosok érdemi bevonásával, valamint külső források felhasználásával képzelhető el.

A Magdolna-negyeddal határos Kerepesdűlő városrész ad otthont a Fiumei úti Nemzeti Sírkertnek, amely Magyarország egyik legjelentősebb kulturális intézménye, a kerepesdűlői kulturális intézmények között említésre méltó még a Honvéd Kamaraszínház a Kerepesi úton.

Milyen feladataink vannak?

- A Magdolna utcai Fókusz Női Közösségi Központ kínálatának bővítése,
- A FiDo Ifjúsági Központ hatékonyabb bekapcsolása a kerület ifjúsági-kulturális vérkeringésébe
- A Fiumei Úti Sírkert, a Sorsok Háza, a Salgótarjáni utcai Izraelita temető könnyebb gyalogos és kerékpáros közlekedéssel való megközelíthetőségének kialakítása.
- Zsibárusház kulturális célú rehabilitációjának tervezése; a zsidó kulturális örökség turisztikai célú bemutatásának tervezése.

Orczy negyed

Az Orczy negyed Józsefváros egyik leggyorsabban átalakuló negyede. A Semmelweis Egyetem élő orvoslástörténet. A Ludovika Campus, az újonnan épülő Bionikai Innovációs Központ, valamint a számos új beépítése mind alapjaiban változtatja meg a negyed korábbi karakterét. Ugyanakkor az átalakuló demográfiai összetétele a korábbiaktól eltérő kulturális és közművelődési funkciókat is kíván.

Bár az Orczy negyed nem rendelkezik a Palotanegyedéhez hasonló sűrű kulturális szövettel, új közművelődési szolgáltatók jelentek meg a közelmúltban, melyek kiegészíthetik a már működő intézmények kínálatát.

A negyedben működik jelenleg is az utóbbi időben a családok és a széles közönség megszólítására koncentráló Magyar Természettudományi Múzeum. Ezen intézmény kerületben tartása, még egy esetleges költözés esetén is, a Józsefvárosi Önkormányzat egyik legfőbb kulturális prioritása kell, hogy legyen. A múzeum szomszédságában található az ELTE által fenntartott Fűvészkert is (a Józsefvárosi Klímavédelmi Intézkedési Tervben meghatározott feladatként a kerületi bölcsődések és óvodások Fűvészkert-látogatására vonatkozó háromoldalú megállapodást kötött egymással az Önkormányzat, az ELTE és a Fűvészkert).

Szintén fontos szerepet tölt be a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Kálvária téri fiókkönyvtárya, valamint a Turay Ida Színház, mely 2014-ben költözött a térre. Az önkormányzati tulajdonú ingatlan hasznosítására az Önkormányzat határozatlan idejű szerződést kötött a Darvasi Kft-vel.

Az utóbbi években a megjelentek új szereplők is a negyed kulturális és közösségi életében, így a Gólya Közösségi Ház, melynek szomszédsági programja az egyik legkomolyabb kezdeményezés a kerületben a helyi lakosság érdemi bevonására. Szintén izgalmas projekt az egykori Szeszgyár területén megjelent közösség, mely időszakosan szervez kulturális és egyéb programokat a jelenleg másként nem hasznosított területen. Az Önkormányzat kedvezményes helyiségbérleti pályázatán nyerte el 2022-ben Illés utcai otthonát a Stereo Művház.

Mik a teendőink?

- Az Önkormányzatnak, lehetőségeihez mérten, mindent el kell követnie, hogy az állami fenntartású, de Józsefváros és a józsefvárosi gyermekek számára kiemelt értéket jelentő Magyar Természettudományi Múzeumnak ne kelljen elhagynia mostani helyét, ne kelljen elhagynia a kerületet.
- Együttműködés a tulajdonossal, hogy a volt Szeszgyár telkén az utóbbi években organikusan kialakult közösségi-kulturális funkciók, lehetőség szerint a terület beépítése után is megmaradjanak.
- A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Kálvária téri fiókkönyvtáryával meglévő kapcsolatok szorosabbra fűzése, hogy még több Orczy negyedi találjon rá a könyvtár széleskörű szolgáltatásaira.

Corvin negyed

Az Önkormányzat egyik kiemelkedő kulturális fejlesztése a Józsefvárosi Múzeum létrehozása, mely 2024. első negyedévében fog megnyílni. A múzeum feladata az egész kerület kulturális örökségének megőrzése és bemutatása a közösségi identitás erősítése. Különösen indokolt ez a feladat

a Corvin negyedben, hiszen a kerület „legújabb” negyedének, valamint a kerületétől merőben eltérő demográfiai összetételű lakosságának, közösségi és kulturális integrációja Józsefvárosban kiemelten közművelődési feladat is.

A Corvin-közi nemzeti emlékhely, nemcsak országos jelentőségű történeti helyszín, de hazánk egyik legnagyobb emléktábla-tárlatának is helyet ad. A Corvin negyedben működik továbbá több mint 100 éve a Corvin Mozi, a Turbina Kulturális Központ, a Dumaszínház, a Budapest Art Brut Galéria; az Üllői úton nyitotta meg a Roma Parlament Alapítvány második kiállítóterét is; a Práter utcai technikummal pedig – mellyel megállapodást kötött az Önkormányzat – szintén rendszeresen rendez kiállításokat.

A Baross utca 61. alatti, az Önkormányzat közvetlen szomszédságában megtalálható brutalista stílusú épület átalakításával az Egységes Izraelita Hitközség jelentős állami források bevonásával fogja megnyitni a Firgun Ház nevű zsidó kulturális intézményt. A kerület feladata, hogy tárgyalásokat kezdeményezzen az EMIH-hel a kulturális intézmény közművelődési és oktatási funkcióinak kerületi igényekhez való igazításáról. A Sorsok Háza nevű múzeumot szintén az EMIH fogja fenntartani, így indokolt az Önkormányzat részéről egy egységes közművelődési megállapodást kötni az egyházzal.

Milyen feladataink vannak?

- A Józsefvárosi Múzeum felújításának befejezése és megnyitása.
- A Firgun Házat fenntartó EMIH-hel közművelődési megállapodás megkötése, melynek érdemes egyben érintenie a Sorsok Háza kerületi szerepvállalását, valamint a Zsibárusház hosszútávú fejlesztését.

Losonci negyed

A *Losonci negyedben* a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Információs Technológiai és Bionikai Kara, valamint délen a Fűvészkert és a Semmelweis Egyetem külső klinikai tömbje. De a lakótelepi környezet ennél több, alacsony belépési küszöbű, közvetlenül a lakótelepen található közművelődési intézményt igényelne. A Losonci negyed – nagyszámú lakossága ellenére – jelenleg nem rendelkezik semmilyen, az Önkormányzat által fenntartott vagy éppen működésében támogatott közösségi vagy kulturális térrel.

A negyedhez közel működnek civil szervezetek által fenntartott intézmények (például az Erste Stiftung által fenntartott Lehetőségek Tere, a kedvezményes helyiségbérleti pályázat eredményeképpen megnyíló Stereo Művház), ugyanakkor ezen intézmények célcsoportjai közel sem fedik le a negyed összetett demográfiai összetételű lakosságának sokszínűségét, így nem helyettesíthetik az állandó kulturális hozzáférést a Szigony utcai lakótelep lakosai számára.

Egy ilyen tér létrehozása hiánypótló lenne, mely erősítené a lakótelepen élők részvételét a kerület társadalmi és kulturális életében, hozzájárulna a köznevelési és a szociális feladatok ellátásához és javításához egyaránt.

Különösen indokolt egy ilyen fejlesztés annak tekintetében, hogy a kerület ázsiai lakosságának jelentős része ezen negyedben él, mely közösségek kerületi életben való részvételét mindenképpen cél erősíteni.

Milyen feladataink vannak?

- Koncepció készítése egy Losonci-negyedi közösségi tér létrehozására (közművelődési igények felmérése, lehetséges ingatlanok felmérése, közművelődési programkoncepció kidolgozása, üzleti terv készítése). Fejlesztés megvalósítása.

Századosnegyed

A Századosnegyed Józsefváros más negyedeitől földrajzilag némiképp távol található, egyik oldalról a Papp László Sportaréna által dominált zuglói terület, másik oldalról pedig a kőbányai Laposdűlő határolja. Friss, 2021-ben kezdődött szép hagyománya a georgiai (grúz) szomszédünnep minden év szeptemberében, amelynek a Józsefvárosi MÁV-telepért Egyesület, a JÓME is társszervezője.

Kulturális és közművelődési szempontból indokolt volna a Százados úti Művésztelep intenzívebb bekapcsolása a negyed életébe. Ezen túl a Kerepesi úti Magyar Nemzeti Táncegyüttes táncszínházának közösségi szempontok szerinti kialakítását is kezdeményezni fogjuk.

Amennyiben a Hadtörténeti Intézet és Múzeum Kapisztrán téri kiköltözésének következtében a jelenleg raktárként működő Kerepesi úti területen találja meg végleges helyét, úgy a kerületnek törekednie kell a múzeum közművelődési funkcióinak kerületi hasznosítására.

Meg kell vizsgálni a lehetőségét a bérlőkijelölési jogok felett rendelkező Ludwig Múzeum - Kortárs Művészeti Múzeummal együttműködésben, hogy hogyan lehetséges a Százados úti Művésztelep intenzívebb közösségi hasznosítását elérni, anélkül, hogy az alkotás folyamatát megzavarnánk.

Milyen feladataink vannak?

- A tervek összehangolása a július 15. és szeptember 15. között zajló lakossági igényfelméréssel, mely a Százados negyed fejlesztési lehetőségeiről kérdezi a lakókat¹⁵
- Konceptió kialakítása a Százados úti Művésztelep kulturális, turisztikai, valamint a kerületi közművelődési hasznosítására (a Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeummal közösen).
- A Kerepesi úton létrejövő táncszínház funkcióinak kerületi igényekkel való kiegészítése céljából közművelődési megállapodás megkötése a Magyar Nemzeti Táncegyüttessel.

Tisztviselőtelep és Ganz-negyed

A Tisztviselőtelep Józsefváros egyik külső, a Népliget szélén található negyede, mely mégis több, rendkívül fontos kulturális intézmény és esemény helyszíne. Az egész kerület szempontjából fontos, hogy az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeumnak helyet adó Tündérpalota erőteljesebben kapcsolódjon a kerületi köznevelési feladatok ellátásához.

Szintén a negyedben kerül minden évben megrendezésre a kerület egyik legnépszerűbb kulturális rendezvénye, a Szenes Iván Emlékkoncert, melyet a Józsefvárosi Önkormányzat is támogat. Hamarosan megnyílik a téren a Szenes Iván Emlékmúzeum/ Slágermúzeum. Ezzel az új intézménnyel is ki szeretnék építeni a közművelődési kapcsolatokat.

Józsefváros egyik legaktívabb lokálpatrióta civil szervezete a Tisztviselőtelepi Önkormányzati Egyesület is itt működik. Javaslatot nyújtottak be a részvételi költségvetéshez, hogy létesüljön a Vajda

¹⁵ <https://jozsefvaros.hu/otthon/hirdetotabla/hirek/2023/07/lakossagi-igenyfelmeres-a-szazados-negyed-fejlesztési-lehetosegeirol-mondja-el-on-is-a-velemenyet/>

Péter iskola mögött közösségi kert, Bogrács- és Grillfesztivált, Szent Iván Éji mulatságot szerveznek, feltárják a Tisztviselőtelep történetét.

Ipari műemlék jellegű épületek is találhatóak itt, mint például a volt Május 1. Ruhagyár és az egykori Pénzverde. Utóbbinál a kármentesítési folyamat monitorozása volna az elsődleges cél, hogy azután potenciálisan (ha a tulajdonosok is gondolkodnak ebben az irányban) látogatható legyen az egykori Körnöcbányai Pénzverde több mint 100 éve kerületünkbe települt utóda.

A MÁVAG-kolóniából, a volt Ganz-MÁVAG gyártelepből és a volt Józsefvárosi pályaudvar területéből áll (itt áll a félig elkészült Sorsok háza!) a Ganz-negyed. A Ganz-kolónián működött egykor a legendás Fekete Lyuk nevű underground szórakozóhely; az erről való megemlékezésre (emléktábla állítására) már érkezett is kezdeményezés a Józsefvárosi Művészeti és Helytörténeti Tanácshoz, ebből is érzékelhető, hogy a kerület egykori ipari zónájának részben "underground", részben munkásmozgalmi története foglalkoztatja a kerületieket. Az emlékezés megfelelő formáinak megtalálása egy ilyen hely esetén nem egyszerű; a Ganz-negyed többi részén pedig a kusza tulajdonviszonyok teszik nehezzé a rozsdávezet esetleges funkcióváltását, kulturális funkciókkal való kibővítést; ezért erre csak hosszabb távon van reális esély.

Feladataink:

- Együttműködés kialakítása az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum intézményével
- Együttműködés kialakítása a hamarosan megnyíló Szenes Iván Emlékmúzeum/Slágermúzeummal.

Együttműködések lehetőségei

Józsefvárosnak, mint belvárosi kerületnek kiemelten előnyösek a kulturális adottságai a határain belül, valamint annak vonzáskörzetében található intézmények tekintetében.

Ugyanakkor Perczel Anna urbanista több mint 30 évvel ezelőtt pontosan fogalmazta meg, hogy ezen pozitív adottság nem hasznosul kellőképpen a kerület érdekében: „*Elgondolkodtató, miért van az, hogy mindezen jelentős közintézmények jelenléte még sincs igazán hatással a városrész sorsának alakulására, az itt élő emberek életére? Nem értékelik fel környezetüket, szinte szigetszerű elzártságban működnek egy számukra idegen világban!*”¹⁶ Ezen intézmények túlnyomó többségének nem az Önkormányzat a fenntartója, és többségével nincs közművelődési megállapodása sem. Az Önkormányzat kulturális és közművelődési célokra fordítható forrásai mindig korlátozottak lesznek, ugyanakkor állami, fővárosi és civil szereplők bevonásával lényegesen nagyobb elérést, és a helyiek számára hozzáférést lehetséges biztosítani. Ezért is kiemelten fontos, hogy ezen intézményekkel, közösségekkel az Önkormányzat aktívabb kapcsolatot építsen ki, hiszen ezzel tudja a kerületi közösségeket a leghatékonyabb módon magas színvonalú kulturális és közművelődési szolgáltatásokkal ellátni.

Épp ugyanennyire fontos, hogy a Főváros, és különösen a szomszédos kerületek, Józsefvárostól légvonalban gyakran csupán pár száz méterre lévő kulturális-közművelődési intézményeivel kiépítsük, illetve szorosabbra fűzzük a kapcsolatokat

¹⁶ Perczel Anna: A Közép-Józsefváros északi területére készülő részletes rendezési terv programja, 113. o. (Detailed plan and program of the Northern part of Central-Josephstadt in Budapest) Tér és Társadalom 6. évf. 1992/3-4. 89-162. p. <http://real.mtak.hu/118162/1/254-Tanulm%C3%A1nysz%C3%B6veg-508-1-10-20110806.pdf> [letöltés ideje: 2023.08.17.]

Kerületen belüli nem önkormányzati fenntartású intézményekkel való együttműködés lehetőségei

Józsefváros mint Pest egyik legrégebbi városrésze méltán lehet büszke az itt megtelepedett, a kerületnél szélesebb hatókörű kulturális intézményeire, így a Magyar Nemzeti Múzeumra, a Magyar Természettudományi Múzeumra, a Fiumei úti Sírkertre (NÖRI), a Fűvészkertre, továbbá a számos felsőoktatási intézményre, köztük az ország egyik legnagyobb tekintélyű egyetemére, az Eötvös Loránd Tudományegyetemre és sok más nemzetközi (pl. Andrassy Universitát, Olasz Kultúrintézet stb.), nemzeti, országos és székesfővárosi (pl. Romano Kher) intézményre, melyek felsorolása is túlnőne korlátainkon. Ezen intézményekkel jelenleg nincs közművelődési- vagy együttműködési megállapodása a kerületnek, mely a kerületi diákok és pedagógusok, családok, nyugdíjasok igényei szerint alakíthatná azok szolgáltatásait. Ezen intézmények többsége, küldetése szerint országos hatókörrel bír, nem elsősorban a kerületiek jelentik a célcsoportjukat, ám az Önkormányzatnak törekednie kell a józsefvárosi közművelődési feladatellátásba való integrálásukra. Immáron a nem kerületi működtetésű intézmények közé tartoznak a kerületben található alap- és középfokú oktatási intézmények, ennek megfelelően szükséges a hatékony együttműködés formáit keresni a Józsefvárosban illetékes Belső-Pesti Tankerületi Központtal, valamint az egyes intézményekkel is.

Milyen feladataink vannak?

- Közművelődési vagy együttműködési megállapodások megkötése a Romano Kher Budapesti Roma Művelődési Házzal, a Magyar Természettudományi Múzeummal, a Nemzeti Örökség Intézetével, a Magyar Nemzeti Múzeummal, Az Uránia Nemzeti Filmszínházzal, valamint az Eötvös Loránd Tudományegyetemmel a kínálatuk és szolgáltatásaik kerületi igényekkel való egyeztetésének céljából. A még megnyitásra váró Sorsok Házával, illetve fenntartójával, az EMIH-hel, valamint a Pázmány Péter Katolikus Egyetemmel stb. is szoros, együttműködési megállapodáson alapuló kapcsolatot szükséges kialakítani.
- A kerületet érintő városfejlesztések által az állami intézmények bekapcsolása a kerület életébe. Ennek példái lehetnek mikromobilitási pontok, valamint mikroparkok létrehozása, parkosítások, forgalomcsillapítási intézkedések.
- Jelenleg nem a kerületben működő kulturális intézmények támogatása a kerületbe való költözésre, valamint elköltözésre váró intézmények kerületben tartásának ösztönzése. Ennek megfelelően kiemelt prioritás, hogy a Magyar Természettudományi Múzeumot a kerületben szükséges tartani.
- Együttműködés kialakítása a Rákóczi Téri Vásárcsarnokot működtető fővárosi Budapest Vásárcsarnokai Kft-vel annak közösségi és kulturális funkcióinak erősítése céljából.
- Együttműködés kialakítása Józsefváros alap- és középfokú oktatási intézményeivel, valamint üzemeltetőjükkel, a Belső-Pesti Tankerületi Központtal.

Együttműködés a szomszédos kerületekkel, az ott található közművelődési intézményekkel

V. kerület - Belváros - Lipótváros

Az V. kerület tekintetében a Petőfi Irodalmi Múzeummal való együttműködés jelenti az egyik legnagyobb lehetőséget. Magyarország egyik legfontosabb közgyűjteményének mind kiállításai, mind múzeumpedagógiai és egyéb (például Digitális Irodalmi Akadémia stb.) szolgáltatásai az ország élvonalába tartoznak. Igénybevételüket a kerületi intézmények és lakosok, kiemelten a köznevelésben tanuló diákok és pedagógusok részére rendszeresíteni, ajánlani, biztosítani szükséges.

Milyen feladataink vannak?

- Együttműködési megállapodás létrehozása a Petőfi Irodalmi Múzeummal a kerületben működő köznevelésben tanuló diákok és pedagógusok igényeinek megfelelően.

VII. kerület - Erzsébetváros

Erzsébetvárossal, Terézvárossal és Ferencvárossal közösen érdemes a Nagykörút kulturális célú revitalizálását, illetve annak tervezését és megvalósítását folytatni. Ezen kerületeken átívelő szemléletet érdemes az olyan közösségi kezdeményezés hatására elinduló fejlesztésekre is kiterjeszteni, mint a Székely Mihály utca, Kazinczy utca, Szentkirályi utca útvonalra tervezett *Új körút*.

A VII. kerület esetében további együttműködési lehetőség mutatkozik a Rákóczi út megváltozó jellegének kulturális és közművelődési funkciók szerinti fejlesztésében, melybe különösen beleértendőek a Baross tér, illetve a Keleti pályaudvar jelenleg alulhasznosított terei, üzlethelyiségei. Utóbbiak kulturális és civil hasznosítására a Főváros részéről pozitív kezdeményezés indult el 2023-ban.¹⁷

Szükséges továbbá az erzsébetvárosi zsidó turisztikai és közművelődési fejlesztések és funkciók vizsgálata, a kerületben ezen a területen működő intézményekkel és fenntartókkal való együttműködés Józsefváros zsidó örökségének feldolgozása tekintetében.

IX. kerület - Ferencváros

A Ferencvárossal való együttműködés lehetőségeit tekintve szintén a Nagykörút kulturális jellegű fejlesztése indokolt. A Rákóczi úttól az Üllői út józsefvárosi szempontból lényegesen eltér, tekintettel arra, hogy a nagyvárosi beépítettség kevésbé alakult ki a VIII. kerületi oldal Bókay János utcai részét követően a Klinikák épületei és a Ludovika Akadémia előtti park miatt. Ennek megfelelően az eddig tartó részén az Üllői útnak az üres vagy alulhasznosított üzlethelyiségek kulturális és közművelődési célú hasznosítását a két kerület, valamint a Főváros közös elképzelései szerint lehet tervezni, aminek feltétele a forgalom-szabályozás átalakítása.

Ferencváros helyet ad továbbá országos jelentőségű kulturális intézményeknek is, melyekhez való hozzáférést indokolt a józsefvárosi lakosok számára is megkönnyíteni egyedi együttműködési

¹⁷ <https://budapest.hu/Lapok/2023/palyazati-felhivas-onkormanyzati-ingatlanok-ingyenes-civil-kozossegi-hasznositasara.aspx>

megállapodások által. Ilyen intézmények az Üllői úti (jelenleg felújítás alatt, ideiglenesen a Ráth György Villában működő) Iparművészeti Múzeum, a Páva utcai Holokauszt Emlékközpont, valamint a Művészetek Palotája, a Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum, továbbá a Nemzeti Színház.

Milyen feladataink vannak?

- Közművelődési vagy együttműködési megállapodás megkötése az Iparművészeti Múzeummal, a Művészetek Palotájával, a Budapest Music Centerrel, a Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeummal, valamint a Nemzeti Színházzal a kerületben élők, elsősorban itt tanuló diákok igényeinek megfelelően.

X. kerület Kőbánya

Az egyik legtöbb lehetőséggel Józsefváros számára a kerület és Kőbánya határán kialakuló, jellemzően barnamezős kulturális fejlesztések bírnak. Az egykori Északi Járműjavító területén 2020-ban, az Állami Operaház logisztikai és művészeti központjaként átadott Eiffel Műhelyház, mellette a Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum, melynek világszínvonalú új épülete egyelőre tervezési fázisban van, valamint Budapest egyik legrégebbi közművelődési intézménye, az 1888-ban alapított Törekvés Művelődési Központ található; szintén Józsefváros tőszomszédságában, a Népligetben található – és Józsefvárossal együttműködési megállapodást kötött TIT által fenntartott – Planetárium, melynek újrainyitásáért érdemes küzdenie a kerület vezetésének.

Az egykori Északi Járműjavító és az egykori Józsefvárosi Pályaudvar területe is állami tulajdonban van, így a kerületnek direkt ráhatása ezen fejlesztésekre nincs. Ugyanakkor érdemi feladata és hatása a kerületnek, mint koordináló, katalizáló félnek a különböző fenntartású aktorok (közgyűjtemények, központi kormányzat, Fővárosi Önkormányzat, egyházak, civil és kulturális közösségek) érdekeinek összehangolásában lehet.

Milyen feladataink vannak?

- Közművelődési megállapodás létrehozása a Kőbányai úti tengely mentén működő állami és egyházi fenntartású közgyűjteményekkel, kulturális intézményekkel, így a Nemzeti Örökség Intézetével, a Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeummal, valamint a Sorsok Házával.
- Egységes koncepció kidolgozása a Budapest 2027 – Integrált Településfejlesztési Stratégia által is nevesített *Kőbányai úti kulturális tengelyre*. Kerületi és fővárosi szempontból egyaránt fontos, hogy a tengely összekösse a Blaha Lujza tértől kezdve a Népszínház utca, a Teleki tér és vonzáskörzetükben egyre nagyobb számmal megjelenő kulturális tereket, intézményeket és közösségeket az állami fenntartású, rendkívül magas látogatószámmal bíró kulturális intézményekkel.

Kulturális turizmus

Józsefváros épített és szellemi kulturális öröksége egyedülállóan sokszínű, melynek feldolgozása elsősorban a Józsefvárosi Múzeum, másodsorban a Budapesti Történeti Múzeum feladata. Ezen örökséget az utóbbi évek kulturális kezdeményezései, tematikus séták, pop-up kiállítások és egyéb kulturális rendezvények által sikeresen, ám erőforrások, és a megfelelő koordináció hiányában alacsony eléréssel, és elsősorban lokális identitásképzés céljából tették.

A kerületnek turisztikai célú fejlesztése ettől ugyanakkor eltérő szempontok és intézmények szerint szükséges, hogy megtörténjen. Kiemelten fontos, hogy a turisztikai fejlesztések erősítsék, és ne akadályozzák a helyi lakosság kulturális szolgáltatásokhoz való hozzáférését és a tiszta, csendes környezethez való jogát, elkerülve olyan negatív példákat, mint amilyen Belső-Erzsébetváros vagy

Nyugat-Európában hírhedten az amszterdami De Wallen negyedé. Az esetleges negatív folyamatok megelőzése érdekében is kiemelten fontos a kulturális turizmus fejlesztése, mely a kerületi bevételekhez nagyobb arányban hozzájáruló, ugyanakkor kevesebb járulékos költséggel járó, magasabb státuszú, családos turisztikai csoportokat vonzza.

Erre vannak jó példák a közelmúltból. Ilyen például a JKN Zrt. és a Budapest Brand Zrt. támogatásával megvalósult "Külkörút. Kúl a Blahán túl" programsorozat, vagy éppen az UCCU Roma Informális Oktatási Alapítvány "Gyere velünk a nyolckerbe" városi sétái, amiket rendszeresen angol nyelven is tartanak.

Józsefváros 2015-ben elkészült Integrált Településfejlesztési Stratégiája, illetve annak 2020-as felülvizsgálata is foglalkozott a kerületet érintő Turizmusfejlesztési programmal. Ezen programot a 2015-ös változat három feladat szerint határozta meg (zárójelben a 2020. évi felülvizsgálat szerinti megvalósítás állapota):

- „*Negyedek turisztikai kínálatának erősítése, arculatának kialakítása (részlegesen megvalósult)*
- *Városmarketing és attrakciófejlesztés (folyamatos)*
- *Józsefváros zsidó örökségének turisztikai fejlesztése (nem valósult meg)*”

Eddig turizmusfejlesztési koncepció egyedül a Palotanegyed (2014) részére készült, ezt szükséges a kerület külsőbb negyedeire, illetve azok meghatározott részeire is elkészíteni. Ilyen akcióterületek lehetnek: Csarnok negyed, Népszínház negyed, Magdolna és Orczy negyedek. Az alábbiakban a zsidó és roma kulturális örökséget emeljük ki, de a többi nemzetiséghez (különösen németekhez, szlovákokhoz, görögökhöz, bolgárokhoz) kapcsolódó hasonló kulturális turizmus-fejlesztési programot is ki lehet dolgozni.

Józsefváros zsidó kulturális örökségének bemutatása

Különösen fontos stratégiai cél a 2015. évi ITS-ben már megfogalmazott Józsefváros zsidó örökségének turisztikai fejlesztésére egységes koncepció kidolgozása. Ezen fejlesztési folyamatba mindenképpen szükséges a hamarosan megnyíló Baross utcai Firgun Ház és a Sorsok Házát fenntartó Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség, a Teleki téren kiemelten aktív Gláser Jakab Emlékalapítvány, az Auróra utcai székhellyel rendelkező Marom Klub Egyesület, a Scheiber Sándor utcai Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem, a Nagyfuvaros utcai zsidó közösség, valamint olyan helyi szolgáltatók, mint a Rosenstein Étterem tulajdonosainak érdemi bevonása.

A 2015. évi ITS, valamint a Józsefváros Településfejlesztési Koncepcióját Megalapozó Vizsgálat (2018) elsősorban Középső-Józsefvárost, azon belül is a Népszínház utcát és környékét határozza a fejlesztés akcióterületeként. Ezen területeket mindenképpen fontos a Sorsok Házával, a Koltói Anna téri Munkaszolgálatosok Emlékművével, valamint a Salgótarjáni utcai zsidó temetővel, valamint a Csarnok, a Magdolna és Orczy negyedek, még ma is megtalálható épített örökségével, valamint a zsidó származású híres józsefvárosiak emléktábláit is bevonva (Kertész Imre, Latabár Kálmán, Rodolfo, André Kertész, Radnóti Miklós, Molnár Ferenc, Bródy Sándor, Déri Miksa, Kádár Béla, Marczali Henrik stb.) kiegészíteni.

A fejlesztés egyik legfontosabb és egyben legtöbb erőforrást igénylő feladata a Lujza, Dobozi és Magdolna utcák által határolt, összesen öt bérházat lefedő egykori *Zsibárusház* rehabilitációja. Ezen projektekre érdemes koncepciót fejleszteni a helyi lakosok érdemi bevonásával. Hasonlóan jelentős kihívást, ugyanakkor egyedülálló lehetőséget jelenthet a Népszínház utcát, a Teleki teret és környékét érintő *Kis Varsó* történetének megjelenítése.

Józsefváros roma kulturális örökségének bemutatása

Józsefváros történetében és jelenében szintén meghatározó jelentőséggel bírnak a kerületi roma közösségek. Lokális kulturális örökségük feldolgozása és láthatóvá tétele elsősorban a Józsefvárosi Múzeum és a JKN más egységeinek feladata. Kiemelten fontos ugyanakkor, hogy ezen fejlesztések átfogó és hosszútávú stratégia szerint történjenek, melynek összhangban kell lennie a kerületi Roma Stratégiával és a helyi roma közösségek igényeivel és szempontjaival, továbbá a már meglévő, illetve jelenleg is alakuló roma kulturális intézményrendszerrel. Keresni kell továbbá az egykori Roma Parlament (Seenger-ház) Tavaszmező utcai újrainvitálásának lehetőségét. Erről fent, a Magdolna negyed kapcsán írunk részletesebben.

A Muzsikus cigányok parkjának megítélése vegyes, de tény, hogy a sztélékre rögzített bronz domborművek eredeti, és maradandó módját jelentik a kerületi muzsikus cigány hagyományok köztéri megjelenítésének; ez kiegészül számos, kerület-szerte található hagyományosabb emléktáblával, amelyek emléket állítanak jeles zenészeinknek. A józsefvárosi cigányság kulturális reprezentációját jelenleg is részben biztosító intézményekkel való együttműködés (Bura Károly Galéria, Üllői út 58. szám alatti Roma Közösségi-Kulturális tér, Romano Kher) megerősítése, és a Józsefvárosi Roma Önkormányzattal való együttműködés egyaránt szükséges ahhoz, hogy e hagyományt megfelelő módon mutathassuk be a kerületünkbe látogatóknak.

Milyen feladataink vannak?

- Egységes kerületi kulturális turisztikai koncepció kidolgozása, mely a Józsefváros ezen célból kevésbé hasznosított területeit is bevonja a kulturális turizmusfejlesztésbe.
- Józsefváros zsidó örökségének turisztikai fejlesztésére koncepció kidolgozása, melynek kiemelt része a zsidó örökség, hitélet és közösségek szempontjából meghatározó intézmények összekötése, az épített örökség rehabilitációja, valamint egységes narratíva megalkotása az érintett közösségek érdemi bevonásával.
- Roma kulturális örökség megjelenítésének tervezése a Roma Stratégiával összhangban; együttműködés a kerületi cigányság különböző szervezeteivel Józsefváros roma kulturális örökségének közös bemutatása céljából.
- Tárgyalások kezdeményezése a tulajdonos Magyar Állammal a Tavaszmező 6. szám alatti Seenger-ház (egykori Roma Parlament) épületének roma közösségi-kulturális központként való -- hasznosításáról.
- A kerület arculatát érintő, turisztikai feladatok összekötése a józsefvárosi identitást építő tevékenységekkel (Józsefvárosi Múzeum): józsefvárosi merchandise fejlesztése, mely folyamatba érdemes a helyi kreatív kisipart érdemi módon bevonni.

Józsefvárosi Értéktár

A magyar nemzeti értékekről és hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény és a magyar nemzeti értékek és hungarikumok értéktárba való felvételéről és az értéktár bizottságok munkájának szabályozásáról szóló 324/2020. (VII. 1.) Korm. rendelet alapján a nemzeti értékek adatait a települési, tájegységi és megyei értéktárakban, az ágazati értéktárban, a külhoni magyarság értéktárában, a Magyar Értéktárban, valamint a Hungarikumok Gyűjteményében az egyes szakterületenkénti

kategóriák szerint kell azonosítani és rendszerezni. A legalább három tagból álló Települési Értéktár Bizottság szervezi a településen fellelhető nemzeti értékek azonosítását, létrehozza a településen fellelhető nemzeti értékek adatait tartalmazó gyűjteményt és megküldi azt a vármegyei értéktárba.

A lokális identitás erősítése, a közösségépítés támogatása és a kulturális alapú gazdaságfejlesztés érdekében javasoljuk a Józsefvárosi Értéktár megújítását, mely az önkormányzat területén fellelhető nemzeti, helyi értékek adatait tartalmazó gyűjteményként szolgálná a fenti célokat. A Képviselő-testület 208/2015. (IX.17.) számú határozatával ugyan létrehozta a Helyi Értéktár Bizottságot, azonban annak gyakorlati működése a létrehozás után nem sokkal elakadt. Indokolt tehát a Helyi Értéktár Bizottság megújítása és megerősítése.

Kezdeményezzük a Józsefvárosi Értéktár Bizottság újbóli létrehozását. Az értéktár bizottság munkájába bevonja a helyi, illetve megyei közművelődési feladatellátás országos módszertani intézményét, továbbá értékek gyűjtésével, megőrzésével, hasznosításával foglalkozó országos és területi illetékességű szakmai és civil szervezeteket.

A bizottság feladata:

- a kerületi értékek megőrzéséről és szélesebb körben történő megismertetéséről való gondoskodás (pl. évente a gyűjtemény közzététele a helyi sajtó vagy az önkormányzati honlap útján)
- a helyi települési értékek körének meghatározása, szükség szerint módosítása, a Települési Helyi Értékek Gyűjteményének összeállítása,
- munkájába bevonja az érintett településeken működő közművelődési feladatellátás országos módszertani intézményét, továbbá az értékek gyűjtésével, megőrzésével, hasznosításával foglalkozó országos és területi illetékességű szakmai, egyházi vagy civil szervezeteket, valamint egyéb szakértőket,
- a képviselő-testület és a kerület lakosságának tájékoztatása a végzett tevékenységről,
- Hungarikumok Gyűjteményébe való felvételre való javaslattétel.

Milyen feladatunk van?

- Helyi Értéktár Bizottság tagjainak megválasztása, gondoskodás az évi két ülés összehívásáról

A kulturális élet támogatása, a kultúra decentralizálása

Az Önkormányzat célja, hogy a helyben dolgozó civil és egyéb társadalmi szervezeteket támogassa tevékenységeik és szolgáltatásaik – köztük a közművelődési tevékenységeik - fejlesztésében. Jelenleg a 7/2016. (III.3.) számú önkormányzati rendelet szabályozza azt, hogy milyen módon juthatnak önkormányzati támogatáshoz egyházak, civil szervezetek, alapítványok, egyesületek, sportszervezetek, sportolók, nemzetiségi önkormányzatok, valamint művészek.

A jelenlegi rendelet szerint négy különböző pályázati kiírás történik: 1) civil szervezeteknek és művészeknek 2) egyházaknak 3) sportszervezeteknek és sportolóknak, valamint 4) nemzetiségi önkormányzatoknak.

Közművelődési Kerekasztal létrehozását és a feladatait a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény alapozza meg. A kerekasztalt azok a közművelődési célú szervezetek hozhatják létre, melyeknek bejegyzett székhelye az adott település és amelyeknek legfelsőbb szerve írásos határozatban jelzi ez irányú szándékát. Józsefvárosban ilyen kerekasztal egyelőre nem létezik, de ha a jogosult szereplők ezt létrehozzák, akkor azt az Önkormányzat támogatni fogja.

Közművelődési szolgáltatások decentralizációja

Józsefváros kulturális intézményrendszerének átalakulása, részben a kerület felértékelődésének, illetve az emiatt bekövetkező intenzív decentralizáció következményeként is az elmúlt évtizedben dinamikussá vált. Ezen folyamat részeként új kulturális és közművelődési terek nyíltak a kerület eddig ezen szempontból alulreprezentált környékein is. Míg a 2010-es évekig elsősorban a Palotanegyedben, illetve a József körúton koncentrálódott az új kulturális terek és szolgáltatások jelentős része, ezen jelenségre is reflektált a 2015-ben elfogadott koncepció a Bródy Sándor utca és környékére létrejövő galériaegyed kialakítására.¹⁸ A Palotanegyed kulturális jellege az olyan közintézmények mint a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, a Magyar Nemzeti Múzeum, az Olasz Kultúrintézet, az Uránia Filmszínház és számos egyéb kisebb kulturális tér és közösség miatt hagyományosan erős volt, mely az Európa Belvárosa Programnak, a Józsefvárosi Önkormányzat kiemelt figyelmének, valamint az olyan civil szervezetek, mint a Civilek a Palotanegyedért Egyesület nélkülözhetetlen tevékenységének köszönhetően a 2010-es években új lendületet kapott. Ezen évtizedes folyamat eredményeképpen jött létre a JKN jelenlegi székhelyeül is szolgáló, európai uniós forrásokból felújított H13 is, valamint a Nagykörút másik oldalán a Józsefvárosi Galéria, aminek terei és használata most alakul át Józsefvárosi Múzeummá.

Az elmúlt évtized kerületet érintő demográfiai és urbanisztikai változásai ugyanakkor kiterjesztették a kulturális aktivitást a kerületben, és közösségi terek, művelődési központok, galériák nyíltak az eddig ilyen funkciókkal nem vagy sporadikusan bíró Magdolna, Csarnok, Corvin és Orczy negyedekben is. Ezen folyamatot az Önkormányzatnak, valamint annak cégeinek, így a JKN-nek, Józsefvárosi Gazdálkodási Központ Zrt-nek (továbbiakban: JGK Zrt.), valamint a RÉV8 Zrt-nek érdemes segítenie, adott esetben katalizálnia is.

A kulturális funkciók kerületen belüli decentralizációja több okból is indokolt:

- A fenntartható városfejlesztési célok elérése érdekében a kulturális szolgáltatásokat is – a lehetőségekhez mérten – minél közelebb kell helyezni a józsefvárosi közösségek lakóhelyéhez. Ezen cél része a „15 perces város” víziójának.
- Különösen a kerület bizonyos területein megfigyelhető a helyi lakosok alacsony földrajzi mobilitása (Balázs 2021),¹⁹ így csorbul a kulturális hozzáférés biztosításának elve.
- Józsefváros sokszínű közösségeinek részben eltérő közművelődési igényeit helyben, speciális kulturális szolgáltatásokkal lehet kielégíteni.
- A kulturális szolgáltatásokon keresztül az Önkormányzatnak lehetősége nyílik ezen sokszínű kulturális háttérrel rendelkező, gyakran izoláltan élő közösségeket Józsefváros társadalmi életébe integrálni.

¹⁸ https://old.jozsefvaros.hu/tu_dokumentumok/4266_20150416_javaslat_a_galeria_negyeddel.pdf [letöltve: 2023.05.28.]

¹⁹ Balázs András: Család és szomszédság a Magdolna-negyedben, Balassi Kiadó Kft., 2021

- A kulturális decentralizációt indokolja továbbá, hogy a kulturális rendezvények és terek, bár sokrétű pozitív hatással bírnak a helyi és kerületi közösségek számára, okozhatnak negatív változást is a korábban kevésbé frekvenciált lakott környezetben. Különösen igaz ez a kiemelt fesztiválok és kulturális intézmények esetében.

A kulturális funkciók ilyesfajta „szétterülését” erősítheti, a kultúrához való hozzáférés területi egyenlőtlenségeit csökkentheti, sőt gyakran maga katalizálhatja az Önkormányzat az önkormányzati feladatokhoz kötött kedvezményes helyiségbérlet pályázatokkal, célzott pénzügyi, infrastrukturális és kommunikációs támogatásokkal, valamint országos, illetve fővárosi fenntartású intézmények szolgáltatásainak kerületi igényekhez való igazításával.

A kedvezményes helyiségbérlet-pályázatokat 2022-ben indította el az Önkormányzat, amelynek köszönhetően már 2023-ban több új kulturális tér nyílt vagy fog megnyílni olyan területein a kerületnek (Dobozi utca, Illés utca, Teleki tér, Diószegi Sámuel utca stb.), melyek ilyen jellegű funkciókkal nem rendelkeztek korábban. Kiemelten fontos ezen programot folytatni, új, eddig, a pályázati folyamatba be nem vont helyiségek bevonásával. A pályázatban indokolt az ingatlanokhoz, azok adottságait, valamint a hosszú távú városfejlesztési, szociális és kulturális elképzeléseket is figyelembe véve, specifikus önkormányzati feladat vagy feladatköröket rendelni a pályázati kiírásban.

Érdemes megfontolni célzott pályázati lehetőségek biztosítását olyan, a kerületben növekvő számmal jelenlévő közösségek részére, melyek nem nemzetiségi, de hazánk határain túlról származó csoportokat jelenítenek meg, megkönnyítve ezzel társadalmi integrációjukat, egyben elősegítve kulturális reprezentációjukat Józsefvárosban. Erre - mindenféle önkormányzati anyagi támogatás nélkül megvalósult - kiemelkedő példa a Népszínház utcai Kashmir Fesztivál. Nem mindig van tehát szükség anyagi támogatásra az ilyen, akár ázsiai, akár afrikai közösségek kulturális önszerveződéséhez, de a támogatás különböző formát - terek, szolgáltatások biztosítása stb. - érdemes kidolgozni.

Az Önkormányzat közművelődési, kulturális és civil hasznosítású ingatlanok bérbeadásával kapcsolatos tevékenységét érdemes az eddigieknél jobban összehangolni; a potenciális bérlőkkel való kapcsolattartás gördülékenysége megkönnyítheti a némileg körülményes és az érdekeltek számára nehezen átlátható folyamat sikeres szervezését. Fontos továbbá, hogy az önkormányzati feladatellátás okán kedvezményes helyiségbérleti szerződéssel rendelkező intézmények vállalt működését egy egységes monitoring rendszer szerint mérje és értékelje az Önkormányzat.

Milyen feladataink vannak?

- Kedvezményes helyiségbérleti pályázat folytatása, új megpályázható ingatlanok bevonásával. Az ingatlanok specifikus önkormányzati feladat vagy feladatkörhöz való kötése.
- Megerősítjük az Önkormányzat kapcsolatát a helyi, nem önkormányzati kulturális intézményekkel. Megvizsgáljuk, hogy jelenlegi munkakör átalakításával vagy új létrehozásával, az Önkormányzatban vagy a JKN-ben biztosítható e feladat ellátása.
- Egységes monitoring rendszer kialakítása és működtetése a kedvezményes helyiségbérleti pályázaton nyertes intézmények önkormányzati feladatellátásának mérése céljából.

Civil és kulturális pályázatok, egyéb támogatások

A Józsefvárosi Önkormányzat éves rendszerességgel ír ki civil és kulturális célú pályázatot tevékenységüket Józsefvárosban kifejtő jogi személyiséggel rendelkező civil szervezetek, alapítványok részére. A pályázati keretösszeg 2023-ban 12 millió forint volt, a legmagasabb elnyerhető támogatás pedig 600.000 forint értékben lett meghatározva. Ezen összeg elsősorban a kerületben működő szervezetek részére kiegészítő támogatásként kerül felhasználásra, hiszen az összeg gyakran nem elégséges a támogatott projektek teljes körű megvalósítására.

Ezért is indokolt, hogy „Civil és kulturális pályázat” felhívásában a jelenlegi gyakorlattól eltérően ne jelentsen hátrányt a pályázók részére egyéb (állami, európai uniós, magántőke) források megszerzése.

Érdemes lehet továbbá megfontolni a jelentősebb köztéri rendezvények, projektek, fesztiválok részére külön pályázati kategória bevezetését, megemelve számukra a jelenleg 600.000 forintos keretösszeget. A kerületben több olyan kulturális tér is működik, melyet nem jogi személyiséggel rendelkező szervezetek (egyesületek vagy alapítványok) tartanak fenn, hanem például informális közösségek vagy magánszemélyek is. Tekintettel arra, hogy különösen ezen kezdeményezések számára jelenthet egy ilyen, relatíve alacsony összegű támogatás érdemi segítséget, a felhívást úgy javasoljuk módosítani, hogy számukra is megnyíljon a pályázás lehetősége.

Az Önkormányzat által kiírt éves civil és kulturális direkt támogatási keretének bővítése a kerület mindenkorai pénzügyi lehetőségeinek függvénye, így érdemes az Önkormányzat által biztosítandó támogatások kiszélesítése más, nem pénzügyi jellegű szolgáltatásokra is.

Milyen feladataink vannak?

- A *Civil és kulturális pályázat* felhívásának módosítása: egyéb források bevonásának ösztönzése, valamint a felhívás megnyitása magánszemélyek részére is és/vagy a “befogadó szervezetek modelljének” kidolgozása. A pályázás bürokratikus akadályainak leépítése.

Kulturális és közösségi rendezvények támogatása

Józsefváros jelenleg is számos fesztiválnak ad helyet, melyek egy részét civilek valósítják meg, más részét az Önkormányzat, illetve az általa fenntartott JKN szervezi. Különösen kiemelendő, hogy ezen fesztiválok szervesen bekapcsolódnak a kerületi életbe, így Józsefváros nem pusztán köztereit biztosítja ilyen rendezvényekhez, hanem értékeit is tudja közvetíteni, a helyi lakosságnak pedig rekreációs és közösségi élményt is biztosít.

A kerületben az elmúlt években, hasonlóan az állandó székhellyel rendelkező kulturális és közművelődési intézményekhez, a köztéri fesztiválok és kulturális rendezvények is területileg „szétterültek” a kerületben. A teljesség igénye nélkül, a Józsefvárosi Jazzfesztivál, a Kashmír Fesztivál, Georgiai (Grúz) szomszédünnep, a Szenes Iván Emlékkoncert, a Külkörút Fesztivál, a Dankó Fesztivál, a RákócziSOKK, Ludovika Fesztivál, az Orczy Summer Chill, a Múzeumok Majálisa, a Bródy Piknik, Téri zenék mellett szomszédügyi ünnepek és új, nagyszabású rendezvények jelentek, illetve jelennek meg. Ezeket a köztéri kulturális rendezvényeket az Önkormányzat a jövőben is kiemelten fogja támogatni, hiszen a közösségi hatásuk különösen jelentős.

A Közösségi Részvételi Iroda (KRI) tevékenységében tükröződik talán a legmarkánsabban, hogy az inklúzió, az egyenlőség elve kerületünkben nem csupán jól csengő jelszó. Kezdeményezésükre az Önkormányzat hajléktalan személyeknek szervezett szabadidős és közösségi program pályázatot

hirdetett meg civil szervezetek részére; s több ilyen -- a pályázaton nyertes -- közösségi program meg is valósult.

Egyházak, nemzetiségek

A Józsefvárosban működő egyházak, csakúgy, mint a hivatalosan működő nemzetiségi önkormányzatok és más kulturális közösségek alapvető részei a kerület kulturális, közművelődési életének.

Nyilvánvalóan nem vállalkozhatunk itt az egyházak közművelődési tevékenységének mégoly töredékes bemutatására sem. Kerületünkben a nagy, történelmi egyházak éppúgy jelen vannak, mint sok kisebb felekezetek, és mindegyikük folytat a hitéletin túl közösségi, közművelődési tevékenységet is. Csak a példa kedvéért: a Mandák házában, a Magyarországi Evangélikus Egyház égisze alatt, valamint a Dankó utcában működő Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség égisze alatt is számos ilyen kezdeményezés talált otthonra (a karitatív tevékenységtől a menekültek segítségén át a különböző kerekasztal-beszélgetésekig); az EMIH jelenleg is dolgozik a Sorsok Háza megnyitásán, valamint a Firgun-ház felújításán, utóbbi egy zsidó kulturális központként fog működni. A Magyar Katolikus Egyház berkeiben a Józsefvárosi Plébánia karitás-tevékenysége is ilyen, mint ahogy az alábbi programjaik, szervezeteik is: a cserkészcsapat, a KIOE (a Katolikus Iparos és Munkásifjak Országos Egyesülete) Munkás Ifjak Országos Egyesülete), a Családközösségek, a Fokoláre mozgalom, a Szent Skolasztika Énekes Liturgikus Közösség, a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége, a „Teréz Anya világi munkatársai”, vagy a 2005-ben indított nemzetiségi hetek “az itt élt ősök emlékére (szlovák, horvát, német, roma).”

A Józsefvárosban működő 11 nemzetiségi önkormányzat kulturális-közművelődési tevékenysége rendkívül szerteágazó. Ebből a teljesség igénye nélkül mutatunk be egy-egy mozzanatot, rávilágítva a nemzetiségek *kerületalkotó* jellegére és jelentőségére, valamint a lehetséges jövőbeli irányokra.

A legjelentősebb e tekintetben a Roma Nemzetiségi Önkormányzat. A józsefvárosi cigány/roma kulturális örökség bemutatásával, a Tavaszmező utcai egykori kulturális-közösségi hely újrainvitásával kapcsolatos tervekről már a vonatkozó fejezetekben írtunk (Magdolna negyed, roma kulturális örökség). Itt most csak két másik, kimondottan a Roma Nemzetiségi Önkormányzathoz kötődő közösségi-kulturális dolgot említünk: az egyik, hogy a nemzetiségi önkormányzat Vajdahunyad utcai székhelyén egy képgyűjtemény, kiállítás is várja az oda betérőket, a másik, hogy ugyanitt rendszeresen megtartják a cigánybált, ami fontos közösségi esemény. Végül arról is ejtsünk szót, hogy ugyanitt – a települési önkormányzattal idén kötött megállapodás alapján – közös virrasztásra is alkalma nyílik a gyászoló családoknak.

A Józsefvárosi Szerb Önkormányzat minden évben megrendezi a Ludovikán, az Illés kútnál azt a kulturális eseményt, megemlékezést, amelyre nemcsak a kerületben élő szerbek szoktak eljönni, de egész Budapestről is sokan. Némileg hasonló a Józsefvárosi Görög Önkormányzat éves megemlékezése az egykori Dohánygyárnál, ahol a Tisztviselő telep szélén található, görög menekülteknek otthont adó épület falán található emléktáblát koszorúzzák meg a közösség képviselői (s ezt mindig kultúrest követi); de a Józsefvárosi Görög Önkormányzat, együttműködve a Józsefvárosi Ukrán Önkormányzattal 2022-ben például interkulturális-interetnikus tábor is szervezett a Balaton partján. A Józsefvárosi Bolgár Önkormányzat nemrég önálló kiadványban mutatta be a kerületi bolgár közösség gazdag múltját (nekik saját iskolájuk is működött itt hosszú ideig), s nagyszabású folklóresteket szokott szervezni. A Józsefvárosi Szlovák Önkormányzat aktívan ápolja az egykori Szlovák (ma Tavaszmező) utca és környékének szlovák hagyományát, és részt vállal a Luther-házzal kapcsolatos ambiciózus tervek megvalósításában is (lásd: Népszínház-negyed alfejezet). A Józsefvárosi Német Nemzetiségi Önkormányzat számos konferenciát szervez, és a kerületi óvodákkal is együttműködik a német nyelv tanításával kapcsolatos projekten. A Józsefvárosi Lengyel Önkormányzat rendszeres összejövetelekkel

ünnepli a lengyel és a magyar nemzeti ünnepeket egyaránt, és közösségépítő kirándulásokat szervez Lengyelországba. A román, örmény, ruszin önkormányzat is ápolja a közösség kulturális hagyományait, identitását, városi sétákkal, kulturális rendezvényekkel, kétnyelvű kiadványok megjelentetésével.

Az Önkormányzat és a JKN Zrt. közötti közszolgáltatási megállapodásban tavaly óta már szerepel az a kitétel, hogy a JKN (elsősorban a H13-ban) adott esetben helyszínt biztosít a különböző nemzetiségi rendezvények számára. Ebből az örvendetes tényből kiindulva érdemes volna ezeknek a meghirdetését az önkormányzat csatornáit is intenzívebben igénybe véve intézni, hogy minél több, az adott nemzetiséghez esetleg csak lazábban kapcsolódó józsefvárosi polgár értesüljön azokról (hiszen például német vagy szlovák származású – de persze nem feltétlenül német vagy szlovák identitású! – józsefvárosiból több ezer él a kerületben, hogy csak ezt a két, 19. században lélekszámában legjelentősebb nemzetiséget említsük.) További stratégiai irányként jelöljük meg a nemzetiségek közös pályázásának ösztönzését az Önkormányzat által rendszeresen kiírt program-alapú pályázatra (ez jelenleg is lehetséges, időnként élnek is vele, de ritkán), továbbá a nemzetiségi programok megnyitását a “többségi” felé (már amennyiben ez találkozik az adott közösségek igényével!). A Települési Önkormányzat ebben is szívesen lesz partnere a józsefvárosi Nemzetiségi Önkormányzatoknak.

Egyéb önkormányzati közművelődési intézmények és feladatok

Művészeti és Helytörténeti Tanács

2022-ben döntött úgy a Képviselő-testület, hogy szabályozza a köztéri műalkotások állításának döntési előkészítését, és a műalkotás és emléktábla állításának rendjéről szóló 43/2022. (XII.15.) önkormányzati rendelet keretében egy szakmai bizottság, az újonnan létrehozott Művészeti és Helytörténeti Tanács hatáskörébe delegálja a feladatot.

A Tanács felállítása különösen indokolt, hiszen az Önkormányzat elkötelezett amellett, hogy a köztéri művészeti alkotásokat, projektek kezdeményezzen, melyek támogatni tudják a kerület városfejlesztési, a közösségi és közművelődési céljait.

A Művészeti és Helytörténeti Tanács, élve a rendeletben biztosított javaslattevési jogkörével, s köszönhetően a Tanácsot alkotó kiváló szakemberek hozzáértésének, elhivatottságának, részletes, és magas színvonalú vitákat folytat a beérkező emléktábla-kezdeményezésekről, és aktív szerepet vállalt a Csapody Vera szoborpályázat, illetve köztéri műalkotás-pályázat kiírásában és elbírálásában. Hosszabb távon érdemes a Tanácsot az épített örökséggel kapcsolatos szakmai párbeszédbe is bevonni.

Kulturális intézmények és közösségek találkozója, börzéje, közművelődési kerekasztal

A Józsefvárosban jelenleg működő kulturális és közművelődési intézmények és közösségek részére érdemes megteremteni a találkozás lehetőségét, mely erősítené a szervezetek közötti szinergiák kihasználását, támogatva esetleges együttműködések, közös projektek kezdeményezését. Fontos továbbá, hogy ezen alkalmakon az Önkormányzat és a JKN Zrt. felelős képviselői is jelen legyenek, ezzel is lehetőséget adva a helyi kulturális szereplők részére az egyeztetésekre, érdekérvényesítésre, segítsék ezek megszervezését.

A kulturális intézmények, a korábban sikeres óbudai és soproni példákat követve, börzén is bemutatkozhatnak a kerületi köznevelési és felsőoktatási intézmények oktatói és diákjai, a helyi közösségek és családok részére éves programjukat népszerűsítve. Ezen eseményeket jellemzően augusztus végén, szeptember elején, tehát az iskolai évkezdéshez igazítva érdemes megvalósítani,

összekötve a kerületi kulturális intézményeket a helyi célcsoportokkal. Ezen célra mind a Múzeumkert, mind az Orczy kert megfelelő helyszín lehet. Például a Horváth Mihály téren vagy sorozatként a H13-ban, későbbiek folyamán pedig a Józsefvárosi Múzeumot szintén bevonva megvalósítható. Ehhez a helyi lakosság és a kulturális, közművelődési stakeholderok igényeinek és szolgáltatásainak összekötése érdekében évi egy börze szervezése.

Közművelődési Kerekasztalt a 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről értelmében közművelődési célú egyesületek hozhatják létre, ugyanakkor a Józsefvárosi Önkormányzat támogathatja az erre irányuló esetleges kezdeményezéseket.

Közművelődési célok érvényesítése a városfejlesztésben és a kerületi vagyongazdálkodásban

A kulturális és közművelődési szempontok a 2022-ben elfogadott Vagyongazdálkodási Tervben már megjelentek, továbbá a 2023-ban sikerrel zárult üzlethelyiség pályázat a Csarnok negyedben is összekötötte a városfejlesztési eredményeket a kulturális funkciók nem önkormányzati ellátásának biztosításával. Kiemelten fontos, hogy ez a szempont minden, kerületet érintő fejlesztés és vagyongazdálkodási kérdés esetén, horizontálisan jelenjen meg.

Ennek egyik jellemző példája a kulturális és közművelődési feladatokat ellátó intézmények közelében mikromobilitási pontok és mikroparkok létrehozása, forgalomcsillapítás, köztereszítés; ezen eszközökkel is ösztönözve a nem autós közlekedést a kerületben.

Ezen cél elérésében kiemelten fontos a 2023-ban létrejött bizottsági struktúra, melynek keretében a Városüzemeltetési, Közösségfejlesztési és Környezetvédelmi Bizottság az Önkormányzat kulturális, közművelődési és városfejlesztési tevékenységét is felügyeli. Szintén ezen célt erősítik a JKN, a KRI és a RÉV8 Zrt. közösségépítő rendezvényei, mint például a 2022-ben először megrendezett Brunsvik Piknik vagy a Vígabb utca és a Tértfoglalás a 32-esek terén, valamint szomszédünnepek, melyeknek megrendezését önkormányzati pályázaton elnyerhető támogatással ösztönözzük: "Szomszédünnep pályázatunk célja, hogy a kerületben élő közösségek lehetőséget kapjanak olyan programok szervezésére, amelyeken megismerhetik egymást és megismertethetik magukat másokkal."²⁰

Józsefváros civil és kulturális célokra allokálható pénzügyi forrásai a jövőben is korlátozottak lesznek, melyet annak természeténél fogva nem lehet olyan mértékben emelni, hogy minden lehetséges igényt kielégítsenek. Ezért is indokolt, hogy a civil és közösségi közművelődési és kulturális kezdeményezéseket pályázati tanácsadás és pénzügyi gazdálkodási mentorálás által is támogassa az Önkormányzat, biztosítva, hogy új, kerületen kívüli (európai uniós, fővárosi és kormányzati stb.) forrásokhoz minél jelentősebb mértékben jussanak hozzá a helyi érdekeltek, azokat pedig minél hatékonyabb módon használják fel. Erre jelenleg megfelelő humán kapacitás nem áll rendelkezésre az Önkormányzatban, illetve az általa fenntartott intézményekben. Indokolt ennek kiépítése a kerületi kulturális és közművelődési fejlesztések szempontjából releváns európai uniós és egyéb pályázatokhoz projekttervek fejlesztésében és megvalósításában való közreműködés céljából. Tehát megvizsgáljuk, hogy milyen pályázati funkciókat, és milyen intézményi keretben (önkormányzati, avagy a JKN Zrt-hez telepített módon) tudunk biztosítani a helyi kulturális-közművelődési fejlesztések anyagi hátterének megteremtése, tervezése és esetleg lebonyolítása céljából: konzultáció, mentorálás, műhelygyakorlatok stb. a helyi közösségek, kezdeményezések támogatására.

²⁰ <https://jozsefvaros.hu/otthon/hirdetotabla/hirek/2023/02/unnepeljuk-egyutt-a-keruleti-kozossegeket/>

Józsefvárosban a közterülethasználat rendjét a Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat tulajdonában lévő közterületek használatának rendjéről szóló 13/2023. (IV. 27.) önkormányzati rendelet²¹ szabályozza. Ezen rendelet a kulturális jellegű köztéri rendezvények szervezését időnként megnehezíti, míg a kerület célja, hogy köztereinket alulról szerveződő közösségek is használhassák ezen célból. Cél a Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat tulajdonában lévő közterületek használatának rendjéről szóló 13/2023. (IV. 27.) önkormányzati rendelet megvizsgálása az érdekelt felekkel, így a helyi közösségi, kulturális és közművelődési munkát végző szervezetekkel közösen, azzal a céllal, hogy minél több ilyen ingyenes köztéri rendezvény, minél könnyebben jöhessen létre.

Horizontális szempontok, témák és célcsoportok

A zene összekerít

Józsefváros szerepe a magyar kultúrtörténetben számos művészeti ág tekintetében meghatározó, de különösen igaz ez a zene tekintetében. A józsefvárosi cigánymuzsika, a jazz vagy akár a rendszerváltást követően hazánkban is megjelent rap a kerület arculatát, illetve az azt lakó közösségek identitását is meghatározzák. Ennek megfelelően a józsefvárosi zenei örökség és jelen erősítése, támogatása mind közösségi, mind turisztikai szempontból indokolt. Az Önkormányzat ezen okokból is indította el a rövid idő alatt sikeressé vált Józsefvárosi Jazzfesztivált, a Cigányzene Éjszakáját, és számos más zenei közönségprogramot, valamint a Balogh Paci Művészeti Ösztöndíjat²²; a FiDo-n pedig a kerületi rap-verseny díjátadóját szoktuk tartani. A kerület nemcsak számos emléktáblával, de egy egész emlékparkkal és térrel is adózik a muzsikusk cigányok emléke - és ma is élő hagyománya előtt.

Józsefvárosban találhatóak olyan intézmények, együttesek, mint a Magyar Nemzeti Táncegyüttes (a Kerepesi út 29b szám alatt), a Kórusok éjszakája: 2023. június 3-án 11. alkalommal szervezte meg a Kórusok Éjszakája nyári eseményét. Az évről évre megrendezett téli és nyári fesztivál élőben tölti meg énekhanggal Budapesten a Palotanegyedet. A Kórusok Éjszakája egy amatőr kórusfesztivál, célja, hogy felhívja a figyelmet, hogy énekelni bárhol és bármikor jó. Az esemény hagyományosan az Éneklő Kerttel kezdődik, mely során az ország minden szegletéből és külföldről érkező kórusok egy rövid bemutatkozóval ismertetik magukat. A program helyszíneit a Palotanegyed izgalmas terei adják. A kórusok az est folyamán különböző műfaji kategóriákban (folk, hagyományos, könnyű, régizene) adnak koncerteket, majd a fesztivál a Közös Énekléssel zárul, mely során a közönség, a fellépők és a szervezők közösen tapasztalhatják meg az együtt éneklés örömeit és varázsát.

A talán legnagyobb, legnépszerűbb kerületi kulturális-közművelődési esemény is a zenéhez kapcsolódik: immár 13 éve rendezik meg ősz elején a Tisztviselőtelepen, a Szenes Iván téren, a dalszerző szülőházának tőszomszédságában, a Szenes Iván Emlékkoncertet; az itt felcsendülő slágerekre minden évben több ezer néző-hallgató kíváncsi. Az Önkormányzat ezt évről évre növekvő mértékben támogatja, már csak azért is, mert a műfajok és közönségek egyenlőségének a bevezetőben kifejtett elvéből az különbözik, hogy ne csak az ún. "magas", de a populáris művészetet is támogassuk.

²¹ <https://jozsefvaros.hu/otthon/onkormanyzat/dontes/13-2023-onkormanyzati-rendelet-a-budapest-fovaros-viii-kerulet-jozsefvarosi-onkormanyzat-kepviselo-testületenek-13-2023-iv-27-onkormanyzati-rendelete-a-budapest-fovaros-viii-kerulet-jozsefvaros/>

²² A Balogh István „Paci” zenésről, a kerület Kulturális Bizottságának egykori elnökéről elnevezett ösztöndíj egyszerre 30 fő kerületi fiatal, elsősorban roma származású józsefvárosi művészt részesít támogatásban. A Karácsony Sándor Közalapítvány által bonyolított ösztöndíj 2022-ben indult, fenntartása kiemelten fontos a kerület hosszútávú kulturális élete és közösségi szempontjából.

Társadalmi célcsoportok

Nemzedékek

A koncepció eddigi szövegében sok tekintetben foglalkoztunk a közművelődés-politika társadalmi célcsoportjainak lehetséges szegmentálásával, ezért itt most csak röviden térünk erre vissza, megerősítve azokat a stratégiai irányokat, amelyek koncepciónk bevezetésében kifejtett alapelveinkből következnek.

Az egyik lehetséges célcsoport-képzési szempont a közönség, a közösség generáció, nemzedéki alapú csoportbontása, szegmentálása. A 2022-es népszámlálási adatok szerint az utóbbi évtizedekben jelentősen átalakult Józsefváros demográfiája korosztályi összetétel szerint is: míg a legfiatalabb gyermekek és az idősek aránya csökkent, a fiatalok, fiatal felnőttek és a középkorúak aránya jelentősen növekedett a kerületben. Ez egyrészt rámutat, hogy a helyi lakosok közművelődési igényei is megváltoztak az utóbbi időben, másrészt azon rendkívül fontos célt is előtérbe helyezik, hogy a fiatal családoknak vagy gyermekeket tervezőknek a korábnál vonzóbbá kell tennünk a kerületben való maradást, többek között éppen a nekik célzott kulturális szolgáltatások és lehetőségek által.

Mivel alapelvünk az egyenlőség, a részvétel, a hozzáférhetőség, ezért e tekintetben is az egyenlőtlenségek kiegyenlítésének szándéka vezérel, ezért foglalkozunk kiemelten a gyerekek számára biztosított közművelődési lehetőségek bővítésével (lásd: "Gyermekek városa" alfejezet); ide tartozik - a Józsefvárosi Klímavédelmi Intézkedési Tervben meghatározott feladatként - a kerületi bölcsődések és óvodások Fűvészkert-látogatására vonatkozó háromoldalú megállapodás (Józsefvárosi Önkormányzat, ELTE, Fűvészkert).

Az idősek kultúrához való hozzáférést, részvételét sokféle eszközzel támogatja az Önkormányzat, a fent említett intézkedések közül többek közt a kedvezményes színházjegyekkel, a régi slágereket megszólaltató Szenes Iván emlékkoncertek szponzorálásával, az idősellátás nappali intézményei (köznyelvi nevükön: a nyugdíjasklubok) közösségi-kulturális-önképző programjaival, a Józsefvárosi Múzeum közösségi gyűjteményezési programjával stb. A Kesztyűgyárban „nyugdíjas ping-pong”, Gerinctorna, Meridián torna, jóga programmal is várják az időseket. A kerületszerte folytatott akadálymentesítés is segíti az ő hozzáférésüket a közművelődési programokhoz; a programot ezért is szükséges folytatni.

A gyermekek városa

A Képviselő-testület által 2022-ben a 323/2022. (XI.24.) számú határozattal elfogadott gyerekbarát koncepció is számos, közművelődési vonatkozású elemet tartalmaz; összhangban a már 2021 januárja óta zajló Befogadó óvodák programmal, amely épp a fent idézett rendelet céljait, azok közül is kiemelten a *“d) a különböző kultúrák közötti kapcsolatok kiépítését és fenntartását elősegítő programokat, tevékenységeket vagy szolgáltatásokat szervez,”* és az *“e) a szegénységben vagy más hátránnyal élő csoportok társadalmi, kulturális részvételét fejlesztő, a megértést, a befogadást, a felzárkózást, az esélyegyenlőség megvalósulását elősegítő programokat, tevékenységeket vagy szolgáltatásokat szervez”* pontokban foglaltakat valósítják meg. A program alapvető célkitűzése épp az esélyegyenlőség javítása volt, amit adatokkal bizonyíthatóan el is értünk: kiegyenlítődték a józsefvárosi óvodák közötti különbségek a gyerekek társadalmi státusának tekintetében, s megszűnt a roma gyerekek szegregációja. Ezen felül pedig külön figyelmet szenteltünk a külföldi gyerekek integrációjának: számos ún. miniprojektet indítottak az óvodák, melyek a multikulturális programok erősítését célozták, sokszor a szülők bevonásával, s mindeközben az óvodákban megjelentek a 2-, 3-, 4-, 5-nyelvű feliratok. A *Befogadó óvodák* program legfőbb pedagógiai innovációja, a minden nagycsoportos számára biztosított angol élménypedagógiai foglalkozás pedig egyszerre szolgálta, szolgálja az esélyegyenlőséget (hiszen kivétel nélkül minden nagycsoportos részt vesz benne), és a menekült vagy más külföldi óvodások integrációját, amennyiben közülük elég sokan angol anyanyelvűek (volt, ahol egy szudáni kisgyerek lépett elő “tanársegéddé”), a többiek pedig együtt kezdik magyar óvodás-társaikkal az angol-tanulást.

Az országban először bűvészprogramot indítottunk a Napvirág (korábban Gyerek-Virág) Tagóvodában. A bűvészet együtt megélhető közös varázsa, a játék és az élmények egy olyan nemzetközi nyelv, amely megkönnyítheti az itt élő eltérő háttérből érkező gyerekeknek a közösségébe beilleszkedését. A programot az egyik legnevesebb bűvész, sokszoros magyar bajnok mentorálja. A program a kerület történelmi múltjára épít, hiszen innen származik Rodolfo, világhírű magyar bűvész.

Az Önkormányzat elkötelezett, hogy a program uniós finanszírozásának lezárulta után biztosítsa a program eddig bevált elemeinek finanszírozását, sőt, tovább is bővítse az esélyegyenlőséget szolgáló, minden kisgyerekeknek egyaránt elérhető óvodai szolgáltatások körét (komplex mozgásfejlesztő torna minden kiscsoportosnak) a Józsefvárosi Óvodákban.

A fent részletesebben is bemutatott Kesztyűgyár Közösségi Ház programjai közül itt a gyerekeknek szóló programok és klubokat emeljük ki. Az állandó programokon túl közül például a pingpong- és box- edzés, hip-hop és cigánytánc-tanítás, Mentor program, Zsendülő Tanoda. A Padtárs mentor program azoknak az általános, és középiskolás tanulóknak szól, akiknek szükségük van korrepetálásra, tanulástámogatásra, érettségire való felkészülésre. A program nagy hangsúlyt fektet a szülők bevonására is. Rendszeresen a „szülői értekezletek”, beszélgetések segítségnyújtás, edukáció és a szülői kompetenciák javítása érdekében.

A Fókusz Közösségi Tér a korai prevenciók programjaival, kifejezetten 0-3 éves korú gyerekeknek és őket nevelő családok számára működik 2018 óta, a Biztos Kezdet Gyerekház biztosítja a gyerekek számára a képességkibontakoztató foglalkozást, állapotfelmérést, fejlesztést. A szülőknek a gyerekekkel együtt történő részvételét a foglalkozásokon, a szülők számára személyiség- és kompetenciafejlesztést célzó, valamint egyéb preventív célú programokat, közösségi rendezvényeket valósít meg. A helyi szükségleteknek megfelelően a szülők részére védőnői, orvosi, dietetikusi, egyéb külsős meghívott szakemberek általi tanácsadásokat biztosít. Szülői csoportos beszélgetéseket szervez, illetve konzultációs lehetőséget biztosít. Különböző módszerek alkalmazásával segíti a szülőket, hogy visszajelzéseket kapjanak a gyerekekkel való kommunikációjukról, nevelési módszereikről, a szülői kompetenciákat erősítendő. Ilyen értelemben a közművelődés „egész életen át tartó tanulás” definíciójának is megfelel.

Ilyen az Önkormányzat által 2022-ben bevezetett, a kerületben élő fiatalok számára biztosított Balogh Paci ösztöndíj is, hiszen a nyertesekkel mentorok is foglalkoznak. A Bursa Hungarica ösztöndíj pedig (aminek összegét 2022/2023-as tanévben 15000 forintra emelte az önkormányzat) az esélyegyenlőségi cél érvényesülését segíti; ezért is tervezzük az összegét tovább emelni: havi 15 ezerről havi 25 ezer forintra.

2022-ben elkezdtük az olvasás népszerűsítését a kerületben. Első körben a FiDo Ifjúsági Központban hoztuk létre egy gyerek könyvmegállót, ahonnan a kerületi gyerekek szabadon választhatnak maguknak olyan könyveket, amiket szívesen olvasásnak, illetve ők maguk is helyezhetnek ki könyveket. Azoknak, akik nem szeretnék hazavinni a könyveket, lehetőségük van a FiDoban olvasni azokat. A könyveket első körben adományokból szereztük be; a könyvmegállót pedig Benedek Elek születésnapján, a népmese napján adtuk át. Ezzel összekötve meseíró versenyt hirdettünk – minden korosztály számára. A díjazott mesék a kerületi játszótéren, Infopontokon és a helyi újságban jelennek meg. A játszótereinket kihasználva megalkottuk a mesésétát, 8 kerületi játszótér érintésével bejárható az a saját fejlesztésű meséséta, aminek célja a mesékkel való megismerkedés, a családi kötődések erősítése és a testmozgás népszerűsítése egyszerre. A séta kisgyerekekkel körülbelül másfél-két órát vesz igénybe, de részletekben is teljesíthető. A meséséta útvonala az olvasást népszerűsítő honlapon (<https://meses.jozsefvaros.hu>) található meg. 2022 őszén ezeken a tereken mesefelolvasásokat szerveztünk, valamint a Szabó Ervin könyvtár gyerekrészlegével szorosabb kapcsolatot építünk ki.

Intézkedések:

- Kerületben élő óvodásoknak és iskolásoknak, óvodán és iskolán kívüli tudásátadás és ismeretterjesztés, játékos módon. Havonta legalább egy múzeumpedagógiai foglalkozás.
- Olvasás népszerűsítése minden korosztály számára. Újabb Gyerekkönyv Megállók létrehozása, rendszeres mesefelolvasás a játszótereinken.
- Kerületi fiataloknak könyvvásárlás vagy könyvvásárlási utalvány ajándékozása tanév végén.
- Új mesék kihelyezése köztereinkre és Infopontjainkra.

Társadalmi rétegek

Ami a közönség, a józsefvárosiak társadalmi csoportok, rétegek, osztályok szerinti szegmentálását illeti, közművelődéspolitikánk e tekintetben is szilárdan az esélyegyenlőség, a részvételiség talaján áll. Mivel ez a szemlélet az egész koncepciót áthatja, itt csak illusztráció-szerűen említünk néhány példát. A legfontosabb talán az az elv, hogy a kultúrát kiterjesztjük az intézményeken, a falakon kívülre is, a közterekre, hiszen ezzel egyszerre növeljük azok hozzáférhetőségét és hasznosítjuk köztereinket. Ezekre példák a téri dalok, a Cigány zenészek éjszakája, a Horváth Mihály téri virágvásár, az Adventi bálaszín.

Közművelődés-politikánk további sarokpontja a marginalizált, hátrányos helyzetű csoportokat képviselő civil szervezetek kulturális tevékenységének támogatása; így jött létre a Bura Károly Galéria a Kőfaragó utcában, és ezért támogatjuk például a Vasas könyvtárat, valamint a Baross utcában működő Fellegajtó Nyitogatók Alapítványt, de a menekültek integrációját segítő kezdeményezéseket is.

Fontosnak tartjuk továbbá, hogy létrejöhessenek az elnyomottak szószólóinak és mozgalmainak emlékhelyei, váljanak részévé az épített környezetnek (például Táncsics-ház; a Népszava, az SzDP emléktáblája a Tolnai Lajos utcában; a 2023-as közösségi költségvetésen megszavazott Setét Jenő emlékpád a Népszínház utcában).

Józsefváros a magyar munkásmozgalom egyik bölcsője. 1855-56-ban itt létesült Pest első gázgyára. A Triesti Általános Osztrák Gáztársulat beruházása révén vált a környék a korai munkásmozgalom egyik központjává. Itt került sor az első nyilvános fővárosi munkásgyűlésre 1869. augusztus 22-én (a Köztársaság tér 21. szám alatt). Az Általános Munkásegylet gázgyár előtti tüntetésén a lakbérúzsora ellen tiltakoztak, s ebben az évben, két hónappal korábban lett a Munkásegylet elnöke Táncsics Mihály, aki maga is Józsefvárosban lakott. A munkásosztály képviselőitében léptek fel, követelték az általános választójog bevezetését, az egyesülési és gyülekezési szabadságot. Az Általános Munkásegylet budapesti központi helyisége a Mária utca 9. szám alatt volt. Amikor a Párizsi Kommünt levertek, 1871. június 11-én gyűlést és tüntető felvonulást szerveztek, ezt ürügyként használták fel az egylet ellen, és június 12-13-án letartóztatták annak vezetőit és egyes aktivistát; ebből lett az úgynevezett „hűtlenségi per”. A Munkásegylet megszűnt, de így is a magyarországi szakszervezetek és a szociáldemokrácia legfontosabb előfutárának számít.

A 20. század első felében pedig, ahogy már említettük, a Népszava egykori Conti utcai nyomdája, szerkesztősége volt az a helyszín, amely a magyar munkásosztály „központjává” avatta Józsefvárost. Ennek beágyazottságát a külső józsefvárosi gyárak, üzemek, a dolgozóknak otthont adó munkás bérkaszárnnyák világa, vagy éppen Kassák Lajos törzshelye, az egykori Simplon adta.

Ha munkásosztály talán nem is, munkások ma is élnek Józsefvárosban nagy számban. Fontos, hogy az ő művelődési lehetőségeiket is biztosítsuk, ezért is működünk együtt a Vasas Művész Együttessel és a Könyvtárral egyaránt, és ezért is tervezünk a Losonci negyedben, a lakótelepen kialakítani középtávon egy új kulturális-közösségi teret, mint azt a „Losonci negyed” fejezetben kifejtettük.

INTÉZKEDÉSI TERV (2023-2030)

I. Kerületi közművelődési infrastruktúra erősítése

Intézkedés	I. 1. Új közművelődési státuszok létrehozása
Felelős	Polgármester, Jegyző, JKN Zrt. vezérigazgató
Ütemezés	2024. év I. negyedév
Intézkedés bemutatása	<p>a) Az Önkormányzat egy fő közművelődés-szervezőt javasol alkalmazni 2024. február 1-től a Polgármesteri Hivatalnál, aki a kulturális-közművelődési szervezetekkel való kapcsolattartást végzi, információs és koordinációs támogatást nyújt.</p> <p>b) Az Önkormányzat létesít a JKN Zrt-nél két fő szociális munkás státuszt; feladatuk segítséget nyújtani a közművelődési programok megszervezésében, új, nehezen elérhető célcsoportok mobilizálásában, a hozzáférés javításában.</p>
Humán erőforrás igény	-
Pénzügyi forrás igény	Lásd: előterjesztés
Indikátorok	3 fő státusz létrehozása
Kapcsolódás más intézkedéshez	Minden más intézkedés egyik alapfeltétele ezen státuszok létrehozása.

Feladat	Feladat negyedéves ütemezése																											
	2024				2025				2026				2027				2028				2029				2030			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Kulturális referenci pozíció létrehozás																												

Intézkedés	I. 2. Józsefvárosi Értéktár újraalapítása
Felelős	polgármester
Ütemezés	2024. év I-IV. negyedév
Intézkedés bemutatása	Helyi Értéktár Bizottság tagjainak megválasztása, működésének meghatározása, gondoskodás az évi két ülés összehívásáról.
Humán erőforrás igény	Humánkapcsolati Iroda munkatársai
Pénzügyi forrás igény	Lásd: előterjesztés
Indikátorok	Évi két Helyi Értéktár Bizottság ülés megtartása.
Kapcsolódás más intézkedéshez	-

Feladat	Feladat negyedéves ütemezése																											
	2024				2025				2026				2027				2028				2029				2030			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Józsefvárosi Értéktár újraalapítása																												

Intézkedés	I.3. Kedvezményes helyiségbérleti pályázatok folytatása
Felelős	polgármester
Ütemezés	folyamatos
Intézkedés bemutatása	A 2022-ben elindult kedvezményes helyiségbérleti pályázat folytatása új önkormányzati tulajdonok bevonásával. Kiemelten fontos, hogy az önkormányzati feladatok megvalósításának monitoring rendszerét, valamint a bérlőkkel kötött együttműködési megállapodásokat fejlesszük.
Humán erőforrás igény	, Humánszolgáltatási Ügyosztály munkatársai, JGK Zrt., Közösségi Részvételi Iroda
Pénzügyi forrás igény	-
Indikátorok	1 db monitoring rendszer kidolgozása
Kapcsolódás más intézkedéshez	Kerületi kulturális és közművelődési kezdeményezések támogatása, önként vállalt önkormányzati közművelődési feladatok fejlesztése, Közművelődési/ együttműködési megállapodások megkötése a kerületen belüli és kívüli állami, egyházi, alapítványi és fővárosi fenntartású intézményekkel

Feladat	Feladat negyedéves ütemezése																															
	2024				2025				2026				2027				2028				2029				2030							
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4				
Kedvezményes helyiségbérleti pályázatok rendszeresen bővülő ingatlanokkal folytatása																																
Új monitoring rendszer kidolgozása																																
Együttműködési megállapodások felülvizsgálata																																

Intézkedés	I.4. Kerületi kulturális és közművelődési kezdeményezések támogatása
Felelős	polgármester
Ütemezés	2024. év I-IV. negyedév, 2025. év I-IV. negyedév, 2026. év I-II. negyedév, folyamatos
Intézkedés bemutatása	<p>a) Rendszeres találkozók, egyeztető és közösségi események szervezése a helyi kulturális szereplők részére.</p> <p>b) Az Önkormányzat és cégei által működtetett, vagy számukra elérhető kommunikációs csatornák felhasználása a kerületben működő kulturális intézmények szolgáltatásainak népszerűsítése érdekében. A kerületben, az Önkormányzat által közvetlenül nem érintett kulturális és közművelődési programok népszerűsítésére és disszeminálására egységes folyamat kialakítása, valamint eszerint a kommunikációs felületek hozzáférhetővé tétele a helyi érdekeltek részére. Ennek keretében a Józsefváros Újság kulturális kalendáriuma is megvalósul. .</p> <p>c) Tanácsadást biztosítunk a helyi kulturális fejlesztések anyagi hátterének megteremtése érdekében. Megvizsgáljuk, hogy milyen pályázati tanácsadó funkciókat, és milyen intézményi keretben (önkormányzati, avagy a JKN Zrt-hez telepített módon) tudunk ellátni. Ezt a feladatot kezdetben részben a fenti közművelődés-szervező tudja ellátni, de középtávon ezt továbbfejleszteni szükséges.</p> <p>d) A <i>Civil és kulturális pályázat</i> felhívásának módosítása: egyéb források bevonásának ösztönzése, valamint a felhívás megnyitása magánszemélyek részére is és/vagy a "befogadó szervezetek modelljének" kidolgozása.</p> <p>e) Éves börze a helyi lakosság és a kulturális, közművelődési stakeholderek igényeinek és szolgáltatásainak összekötése érdekében.</p> <p>f) A Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat tulajdonában lévő közterületek használatának rendjéről szóló 13/2023. (IV. 27.) önkormányzati rendelet megvizsgálása az érdekelt felekkel, így a helyi közösségi, kulturális és közművelődési munkát végző szervezetekkel és a Tulajdonosi Vagyongazdálkodási és Közterület-hasznosítási Bizottsággal közösen, azzal a céllal, hogy minél több ilyen ingyenes köztéri rendezvény, minél könnyebben jöhessen létre.</p> <p>g) A kerületet érintő városfejlesztések által a nem önkormányzati fenntartású kulturális intézmények bekapcsolása a kerület életébe. (Például mikromobilitási pontok, mikroparkok, parkosítások, forgalomcsillapító intézkedések révén).</p>
Humán erőforrás igény	JKN Zrt., Közösségi Részvételi Iroda, JGK Zrt., RÉV8 Zrt.

Pénzügyi forrás igény	Lásd: előterjesztés
Indikátorok	-
Kapcsolódás más intézkedéshez	Kedvezményes helyiségbérleti pályázatok folytatása, Önként vállalt önkormányzati közművelődési feladatok fejlesztése

Feladat	Feladat negyedéves ütemezése																															
	2024				2025				2026				2027				2028				2029				2030							
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4				
Rendszeres találkozók, egyeztető és közösségi események szervezése a helyi kulturális szereplők részére.	■		■		■		■		■		■		■		■		■		■		■		■		■		■		■		■	
Kerületi közművelődési kommunikáció összehangolása	■																															
Pályázati tanácsadás rendszerének kialakítása					■	■																										
Civil és kulturális pályázat felhívásának módosítása	■	■	■	■																												
Éves közművelődési börze		■				■				■				■				■				■				■				■		
Városfejlesztési megoldások által a nem önkormányzati fenntartású intézmények aktívabb bekapcsolása kerület életébe.	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

Intézkedés	I. 5. Önként vállalt önkormányzati közművelődési feladatok fejlesztése
Felelős	polgármester
Ütemezés	folyamatos (Lásd. Gantt-diagram)
Intézkedés bemutatása	<ul style="list-style-type: none"> a) A Józsefvárosi Múzeum felújításának befejezése és megnyitása. b) A H13 kulturális hasznosításának hosszútávú kidolgozása. c) A kerületünkben élő külföldiek integrációját segítő, két- és többnyelvű programok kínálatának bővítése. d) A Rákóczi téri Vásárcsarnok kulturális-közművelődési funkcióinak megerősítése céljából tárgyalásokat folytatunk a Fővárossal. (Budapest Vásárcsarnokai Kft.) e) Számítógép-használati ismeretek tanítása (tanfolyam) a Kesztyűgyár Közösségi Házban. f) A Magdolna utcai Fókusz Női Közösségi Központ kínálatának bővítése (részletesebben lásd: Roma Program). g) A FiDo Ifjúsági Központ kapacitásfejlesztése: A FiDo rendkívül hatékony munkáját érdemes kiterjeszteni, új kapacitások fejlesztésével.
Humán erőforrás igény	Humánszolgáltatási Ügyosztály, JKN Zrt, Közösségi Részvételi Iroda, JSZSZGYK
Pénzügyi forrás igény	<ul style="list-style-type: none"> a) a 2023-as és 2024-es költségvetésben szereplő összeg b) későbbi döntést igényel c) 0 Ft. d) 0 Ft. e) Lásd: előterjesztés f) Lásd: Roma Program g) Lásd: előterjesztés
Indikátorok	-
Kapcsolódás más intézkedéshez	Kerületi kulturális és közművelődési kezdeményezések támogatása, Kedvezményes helyiségbérleti pályázatok folytatása, Közművelődési/ együttműködési megállapodások megkötése a kerületen belüli és kívüli állami, egyházi, alapítványi és fővárosi fenntartású intézményekkel

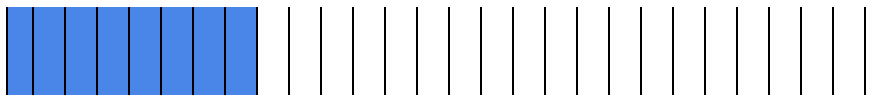
Feladat	Feladat negyedéves ütemezése																											
	2024				2025				2026				2027				2028				2029				2030			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Józsefvárosi Múzeum felújítása és megnyitása	■	■																										
A H13 kulturális hasznosításának hosszútávú stratégiájának kidolgozása.			■	■																								
A kerületünkben élő külföldiek integrációját segítő, két- és többnyelvű programok kínálatának bővítése			■	■																								
A Rákóczi téri vásárcsarnok kulturális-közművelődési funkcióinak megerősítése céljából tárgyalásokat folytatunk a Fővárossal. (Budapest Vásárcsarnokai Kft.)					■	■																						
Számítógép-használati ismeretek tanítása (tanfolyam) a Kesztyűgyár Közösségi Házban.							■	■	■																			
A Magdolna utcai Fókusz Női Közösségi Központ kínálatának bővítése (részletesebben lásd: Roma Program). Határidő: folyamatos.					■	■	■	■																				
A FIDO Ifjúsági Központ hatékonyabb bekapcsolása a kerület ifjúsági-kulturális									■	■	■																	

Indikátorok	a) 14 db közművelődési/együttműködési megállapodás (kerületen belüli) b) 6 db együttműködési megállapodás (kerületen kívüli)
Kapcsolódás más intézkedéshez	kulturális referenci pozíció létrehozása, Kőbányai úti kulturális tengely tervezése

Feladat	Feladat negyedéves ütemezése																											
	2024				2025				2026				2027				2028				2029				2030			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Kerületen <u>belüli</u> intézményekkel.	■	■	■	■																								
Kerületen <u>kívüli</u> intézményekkel					■	■	■	■																				
A FSzEK Kálvária téri fiókintézményének fejlesztése					■	■																						
A Pázmány Kampusz fejlesztéseivel kapcsolatos közművelődési megállapodás.	■																											
Kárpát-medencei Művészeti Népfőiskolával (Gutenberg Művelődési Otthon) közművelődési megállapodás megkötése					■																							

Intézkedés	II. 2. Együtműködés kialakítása Józsefváros alap- és középfokú oktatási intézményeivel, valamint üzemeltetőikkel a KK Belső-Pesti Tankerületével és a Szakképzési Centrumokkal
Felelős	polgármester
Ütemezés	2024. év I-IV. negyedév, 2025. év I-IV. negyedév
Intézkedés bemutatása	A kerületi kulturális és közművelődési szolgáltatók köznevelési igényeknek megfelelő átalakítása érdekében a kerületi intézményekkel rendelkező KK Belső-Pesti Tankerülettel, valamint a Szakképzési Centrumokkal tárgyalások és megállapodások megvalósítása, megkötése. Kiemelten fontos a kerületi közművelődési IKSZ lehetőségek disszeminálása a józsefvárosi köznevelési és szakképzési intézményekben.
Humán erőforrás igény	Humánszolgáltatási Ügyosztály munkatársai
Pénzügyi forrás igény	0 Ft (A tárgyalások eredményétől függően pénzügyi döntés szükséges a 2024. és 2025. években)
Indikátorok	2 db megállapodás
Kapcsolódás más intézkedéshez	Közművelődési/ együtműködési megállapodások megkötése a kerületen belüli és kívüli állami, egyházi, alapítványi és fővárosi fenntartású intézményekkel

Feladat	Feladat negyedéves ütemezése																											
	2024				2025				2026				2027				2028				2029				2030			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Együtműködés kialakítása Józsefváros alap- és középfokú oktatási intézményeivel, valamint üzemeltetőikkel a KK Belső-Pesti Tankerületével és a																												

III. Kerületi közművelődési és kulturális fejlesztések előkészítése, tervezése

Intézkedés	III. 1. Egységes kerületi kulturális turizmus koncepció kidolgozása, arculat és merchandise fejlesztése
Felelős	polgármester
Ütemezés	2024. év III-IV. negyedév, 2025. I-IV. negyedév
Intézkedés bemutatása	a) Egységes koncepció és stratégia fejlesztése a kerületi kulturális turizmus tárgyában. b) Józsefvárosi arculat és merchandise tervezése és fejlesztése.
Humán erőforrás igény	Együttműködésben a koncepcióban is említett stakeholderekkel.
Pénzügyi forrás igény	Lásd: előterjesztés (A fejlesztések, valamint a kerületi arculat és merchandise fejlesztése a 2025. és 2026. években pénzügyi döntést igényel a tervezési folyamatok eredményének függvényében.)
Indikátorok	1 db egységes kerületi kulturális turisztikai koncepció 1 db kerületi nagyarcukat, valamint ehhez kapcsolódó merchandise kialakítása
Kapcsolódás más intézkedéshez	Zsidó és roma kulturális örökség kulturális-turisztikai célú bemutatásának tervezése; kedvezményes helyiségbérleti pályázatok folytatása; közművelődési/ együttműködési megállapodások megkötése a kerületen belüli állami, egyházi, alapítványi és fővárosi fenntartású intézményekkel

Feladat	Feladat negyedéves ütemezése						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030

	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	
kerületi kulturális turizmus koncepció kidolgozása																													
kerületi arculat és merchandise tervezése, fejlesztése																													

Intézkedés	III. 2. Zsidó és roma kulturális örökség kulturális-turisztikai célú bemutatásának tervezése
Felelős	polgármester
Ütemezés	2024. év I-IV. negyedév, 2025. év I-IV. negyedév, 2026. év I-IV. negyedév
Intézkedés bemutatása	<p>a) Zsidó kulturális örökség kulturális-turisztikai célú bemutatásának tervezése; ehhez kapcsolódóan a Zsibárusház kulturális célú rehabilitációjának tervezése. A Fiumei Úti Sírkert, a Sorsok Háza, a Salgótarjáni utcai Izraelita temető könnyebb gyalogos és kerékpáros közlekedéssel való megközelíthetőségére koncepció alakítása.</p> <p>b) Roma kulturális örökség megjelenítésének tervezése a Roma Programmal (Egyenlőség és társadalmi igazságosság program Józsefváros roma lakosságáért 2023-2028) összhangban.</p> <p>c) Seenger-ház – Tavaszmező utca 6. (Egykori Roma Parlament). Tárgyalások megkezdése a tulajdonosi féllel az épület megmentése, esetleges közös hasznosítása érdekében; tervpályázat kiírása.</p>
Humán erőforrás igény	Együttműködésben: Humánkapcsolati Iroda, JGK, Közösségi Részvételi Iroda, RÉV8, JKN Zrt.
Pénzügyi forrás igény	Lásd: előterjesztés (A fejlesztések megvalósítása pénzügyi döntéseket igényel a 2025. és 2026. években a tervezési folyamatok eredményének megfelelően.)
Indikátorok	2 db fejlesztési terv

Kapcsolódás más intézkedéshez	kulturális referenci pozíció létrehozása, Egységes kerületi kulturális turizmus koncepció kidolgozása, arculat és merchandise fejlesztése
-------------------------------	---

Feladat	Feladat negyedéves ütemezése																											
	2024				2025				2026				2027				2028				2029				2030			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Zsidó kulturális örökség kulturális-turisztikai célú bemutatásának tervezése																												
Roma kulturális örökség megjelenítésének tervezése																												
Seenger-ház – Tavaszmező utca 6. megmentésének és közművelődési hasznosításának megtárgyalása és tervezése																												

Intézkedés	III. 3. Losonci negyedi közösségi tér létrehozásának tervezése és megvalósítása
Felelős	polgármester
Ütemezés	2024. év II-IV. negyedévek, 2025. év I-IV. negyedévek, 2026. I-II. negyedévek
Intézkedés bemutatása	Koncepció fejlesztése a Losonci-negyedi közösségi tér létrehozására (közművelődési igények felmérése, lehetséges ingatlanok felmérése, közművelődési program koncepció kidolgozása, üzleti terv készítése); fejlesztés megvalósítása.
Humán erőforrás igény	Együttműködésben: JKN Zrt., Községi Részvételi Iroda, JGK Zrt.

Pénzügyi forrás igény	Belső erőforrásból, a KRI és a JKN Zrt. (Kesztyűgyár) együttműködésében megvalósítható a tervezés. (A közösségi tér tényleges megvalósítása a 2025. évben pénzügyi döntést igényel a tervezési folyamat eredményének megfelelően)
Indikátorok	1 db fejlesztési terv, 1 db üzleti terv
Kapcsolódás más intézkedéshez	-

Feladat	Feladat negyedéves ütemezése																															
	2024				2025				2026				2027				2028				2029				2030							
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4				
Losonci negyedi közösségi tér létrehozásának tervezése	■	■	■	■																												
A közösségi tér megvalósítása					■	■	■	■																								

Megjegyzés: A koncepció monitoringjának módszertanát a Közösségi Részvételi Iroda koordinálásával 2024 első felében dolgozzuk ki.

Mellékletek:

1. Szobrok, emléktáblák jegyzéke
2. Védettséget élvező építészeti örökség jegyzéke
3. Kulturális intézmények jegyzéke
4. Kedvezményes bérleti díjjal kiadott civil-kulturális helyiségek jegyzéke
5. A társadalmi véleményezés menete, a beérkezett vélemények és azok feldolgozása